

การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ มีแนวคิดของการวางรูปพิพิธภัณฑ์ ๒ หลักการ ได้แก่ **หนึ่ง** จะต้องทำพิพิธภัณฑ์นั้นให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต และ **สอง** เป็นแหล่งหรือสถานที่ที่จะจุดประกายความคิดเพื่อให้นักที่เข้ามาเรียนรู้ นำไปปฏิบัติ นำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้กับประเทศและส่วนรวม โดยแนวคิดในการวางรูปพิพิธภัณฑ์ได้สะท้อนให้สาธารณชนเข้าใจถึงวัฒนธรรมองค์การของ สศช. ที่ถูกยกขึ้นมาจากประวัติศาสตร์ของสภาพัฒน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากท่านพระยาสุริยานุวัตร ซึ่งเป็นปูชนียบุคคลที่ชาวสภาพัฒน์ไม่เคยลืม

ภายในพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตร ได้จารึกเกียรติประวัติของผู้มีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการวางแผน การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวคิด ทิศทาง และผลการพัฒนาประเทศ การรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิ ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่คนแรกจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งอดีตข้าราชการของ สภาพัฒน์ ที่ไปเติบโตเป็นรัฐมนตรีของคณะรัฐบาลชุดต่างๆ

เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และผลงานของสุริยานุวัตร รวมทั้งแผนพัฒนาประเทศทั้ง ๑๐ ฉบับ วารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ จึงขอเสนอ **การจัดทำพิพิธภัณฑ์เพื่อการพัฒนาประเทศ** ซึ่งจัดทำโดย **คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร** เสนอเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตและการทำงานของท่านพระยาสุริยานุวัตร หนังสือทรัพย์สินศาสตร์ซึ่งเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย เรื่องเล่าขานของอาคารสุริยานุวัตร. เกร็ดความรู้เกี่ยวกับแผนพัฒนาประเทศในแต่ละฉบับ ตลอดจนเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงและการนำมาประยุกต์ใช้ รวมทั้งเบื้องหลังความคิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรของ **ดร.อำพน กิตติอำพน** เลขาธิการ สศช. ท่านสามารถติดตามอ่านรายละเอียดเรื่องต่างๆ ได้ในวารสารฯ ฉบับนี้

พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตร

- ๔ เบื้องหลังแนวคิดการจัดทำพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ
- ๘ นำชมพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

ห้องพระยาสุริยานุวัตร

- ๑๔ ชีวิตและการทำงานของพระยาสุริยานุวัตร : ประดับไว้ในโลกา
- ๒๑ พระยาสุริยานุวัตร : รัฐบุรุษนักเศรษฐศาสตร์
- ๒๖ ทรัพย์สินศาสตร์ : ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

ห้องประวัติศาสตร์สุริยานุวัตร

- ๓๓ เรื่องเล่าขาน...ตำนานอาคารสุริยานุวัตร

ห้องแผนพัฒนาฯ

- ๔๐ แผนพัฒนาประเทศ : จากแผนฯ ๑ ถึงแผนฯ ๑๐
- ๔๘ ครั้งแรกและที่สุดของแผน
- ๕๑ มุมมองของคนทำแผนฯ : จากอดีตถึงปัจจุบัน
- ๕๕ ปีกนกภาวะเศรษฐกิจและสังคมในช่วงแผนฯ ๑ - ๑๐

หอเกียรติยศ

- ๖๔ จารึกไว้ในประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ห้องเศรษฐกิจพอเพียง

- ๗๔ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : แนวคิด และการนำไปประยุกต์ใช้
- ๗๙ เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจ

ห้องปัจจุบัน

- ๘๕ สภาพัฒน์ในวันนี้

คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร

เรื่องเด่นในฉบับ

จารึกไว้ในประวัติศาสตร์การ พัฒนาประเทศ

ภายในพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จารึกเกียรติประวัติของผู้มีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการวางแผน การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวคิด ทิศทาง และผลการพัฒนาประเทศ การรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ติดตามรายละเอียดได้ในจารึกไว้ในประวัติศาสตร์การพัฒนาระประเทศ

ทรัพย์สินศาสตร์ : ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

ทรัพย์สินศาสตร์ : ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย ขอนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับตำราทางวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย ที่เกิดขึ้นเพราะความรัก ความหวังดีต่อประเทศชาติที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของพระยาสุริยานุวัตรอย่างแท้จริง แต่ด้วยเนื้อหาของหนังสือที่ก้าวล้ำยุคสมัยของท่านไปค่อนข้างมาก ทำให้ต้องกินเวลาหลายสิบปี กว่าคุณค่าของหนังสือเล่มดังกล่าวจะเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไป “ทรัพย์สินศาสตร์” ในยุคปัจจุบัน จึงเป็นหนังสืออันทรงคุณค่าทั้งในแง่หลักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ และในแง่ประวัติศาสตร์ สมควรแก่การยกย่องให้เป็นหนังสือดี ๑ ใน ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านได้อย่างเต็มภาคภูมิ

เบื้องหลังพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนา ประเทศ

ดร.อำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กรุณาเล่าถึงเบื้องหลังการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยได้เล่าถึงเหตุผล ความเป็นมา แนวคิด และวัตถุประสงค์ของการจัดทำพิพิธภัณฑ์นี้ขึ้น อันจะช่วยให้อ่านได้เห็นภาพและเข้าใจที่มาที่ไปของพิพิธภัณฑ์ที่น่าภาคภูมิใจของชาว สศช. เข้าใจถึงวัฒนธรรมองค์กรของ สศช. ที่ถูกยกขึ้นมาจากประวัติศาสตร์ของ สศช. โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากท่านพระยาสุริยานุวัตรซึ่งเป็นปูชนียบุคคลที่ชาว สศช. ไม่เคยลืมเลือนติดตามรายละเอียดได้ในเบื้องหลังพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ

สภาพพัฒนา ในวันนี้

นับเป็นความบังเอิญอันน่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่สถานพำนักอาศัยของนักเศรษฐศาสตร์ผู้แต่งตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทยในอดีต ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานวางแผนเศรษฐกิจระดับประเทศ ที่รู้จักกันในนามของ **สภาพพัฒนา** ในปัจจุบัน จึงนับได้ว่า ตำนานทางเศรษฐศาสตร์ที่เริ่มต้นขึ้นในยุคสมัยของพระยาสุริยานุวัตร ยังมีการสืบทอดมาจนถึงยุคของ สภาพพัฒนา ในวันนี้

สภาพพัฒนา : จากอดีตถึงปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า **สภาพพัฒนา** หรือ “สภาพพัฒนาฯ” นั้น ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๓ โดยในระยะแรกใช้ชื่อว่า “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ” มีหน้าที่เสนอความเห็นและคำแนะนำ ตลอดจนข้อชี้แจงต่อรัฐบาล ในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ

ต่อมา คณะผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารโลกได้เสนอแนะให้มีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มบทบาทของ **สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ** ให้มากขึ้น และให้จัดตั้งเป็นหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่วางแผนพัฒนาประเทศขึ้นมาเป็นการเฉพาะ ดังนั้น

ในปี ๒๕๐๒ จึงได้มีการปรับโครงสร้างการทำงาน และเปลี่ยนชื่อของหน่วยงานแห่งนี้ใหม่เป็น **สำนักงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ** ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ **สภาพพัฒนา**

จนกระทั่งในปี ๒๕๑๕ มีการนำกระบวนการวางแผนพัฒนาสังคมเข้ามาใช้ควบคู่กับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง จึงได้มีการเปลี่ยนชื่อของหน่วยงานใหม่อีกครั้งหนึ่งเป็น **สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้อย่างเป็นทางการมาจวบจนปัจจุบัน โดยสำนักงานฯ อยู่ภายใต้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีมาโดยตลอด

กลไกการทำงานของสภาพัฒนแบงออกเป็น ๒ ระดับ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๑ โดยแบ่งกลไกการทำงานออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และระดับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๕ ท่าน ประกอบด้วยประธานกรรมการ ๑ ท่าน ซึ่งปัจจุบัน ได้แก่ **นายพนัส สิมะเสถียร** และกรรมการอื่นๆ ที่มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์ในทางเศรษฐกิจและสังคมจำนวนไม่เกิน ๙ ท่าน ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง ปัจจุบันได้แก่ นายโมลิต บันเปี่ยมรัษฎ์ นางจรี วิจิตรวาทการ นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ นายศักรินทร์ ภูมิรัตน นายอาชวี เต่าลานนท์ นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม นายประสิทธิ์ โภษะโกล และนายสนธิ อักษรแก้ว ซึ่งกรรมการที่แต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีเหล่านี้จะดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี หากครบวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งใหม่ได้ นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ยังประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่ดำรงตำแหน่งอีก จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (นายปรีชา วัชรากัย) ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ (นายวุฒิพันธุ์ วิชัยรัตน์) ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (นางพรณี สถาวโรดม) ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (นางธาริษา วัฒนเกส) และเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายอำพน กิตติอำพน) ทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการฯ ชุดนี้

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อคณะรัฐมนตรี พิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับข้อเสนออื่นๆ ของ สศช. และทำความเห็นเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เสนอความเห็น

ต่อนายกรัฐมนตรีในกิจการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีขอให้พิจารณา พร้อมทั้งจัดให้มีการประสานงานระหว่าง สศช. กับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนา และในด้านการปฏิบัติตามแผนงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สำหรับกลไกระดับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศตามพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่สำคัญ ได้แก่

(๑) การสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคม เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเสนอแนะนโยบาย มาตรการทางเศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาประเทศต่อรัฐบาล

(๒) การวิเคราะห์ประเมินแผนงานและโครงการพัฒนาของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ

(๓) การติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ และแผนงานโครงการที่สำคัญ ๆ

(๔) การประสานการพัฒนาเพื่อให้เกิดการแปลงแผนพัฒนาฯ ไปสู่การปฏิบัติ

(๕) การปฏิบัติงานตามหน้าที่เฉพาะกิจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี

นอกจากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สศช. ยังมีบทบาทหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา และระเบียบอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

(๑) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงบประมาณของ รัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๒๒

(๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือ ดำเนินงานในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๓๕

(๓) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอำนวยการ จัดระบบศูนย์ราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙

(๔) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาขีด ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๖

(๕) พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖

(๖) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหาร พัฒนาพื้นที่พิเศษตามพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๔๗

(๗) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยนโยบาย โครงการลงทุนพิเศษของรัฐเพื่อการพัฒนาประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๙

วิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์หลักของ สภาพัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้

“หน่วยงานหลักในการวางแผนและจัดทำ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนที่ ยึดประโยชน์ส่วนรวม ทนต่อการเปลี่ยนแปลง และมี ประสิทธิภาพสูง”

จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว สามารถนำไปสู่การกำหนด บทบาทและภารกิจของ สศช. ในการเป็นหน่วยงาน ยุทธศาสตร์ที่สามารถบูรณาการและขับเคลื่อนงานด้าน ยุทธศาสตร์และแผนได้ทั้ง ๓ มิติ คือ ภารกิจตามอำนาจหน้าที่ นโยบายรัฐบาล และมิติเชิงพื้นที่ รวมทั้งเป็นหน่วยงานข้อมูล เศรษฐกิจและสังคมเชิงลึกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อ ใช้ในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ บริหารเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ ตลอดจนเป็นหน่วยงานความรู้สมัยใหม่ที่เพียบ พร้อมด้วยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการวางแผน ยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์ และการประสานงานเพื่อผลักดัน

การพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ สศช. ได้วางแผนโครงสร้างหลักไว้ ๓ ประการ ได้แก่

(๑) วางแผนและจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ไปสู่ความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว รวมทั้งผลักดัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และมี ระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

(๒) ให้บริการข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความ เข้าใจแก่สาธารณชนเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศและการ ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล โดยทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อม ในการอธิบายนโยบายของรัฐบาลและนโยบายการพัฒนา ประเทศในระยะยาว

(๓) พัฒนางองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ และ ปรับปรุงการบริหารงานขององค์กรให้สอดคล้องกับภาระหน้าที่ ใหม่ มีประสิทธิภาพสูง และเป็นหน่วยงานที่เป็นที่ภาคภูมิใจ ของประเทศ

ตราสัญลักษณ์ของสภาพัฒน์

ตราสัญลักษณ์ของสภาพัฒน์ เป็นรูปเทวดา ๓ องค์ ประทับนั่งอยู่บนพระแท่น องค์ขวา คือ พระพรหม หมายถึง ผู้ สร้าง องค์กลาง คือ พระอิศวร หมายถึง ผู้ให้ และองค์ซ้าย คือ พระนารายณ์ หมายถึง ผู้ปราบยุคเข็ญ ซึ่งความหมายของ เทวดาทั้ง ๓ องค์ดังกล่าว สอดคล้องกับหน้าที่หลักของ สศช. คือ การสร้างสรรค์ การให้สิ่งใหม่ๆ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญ

โครงสร้างของสภาพัฒน์ในปัจจุบัน

คณะผู้บริหารของสภาพัฒน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย **นายอำพน กิตติอำพน** เลขาธิการฯ และรองเลขาธิการ ๒ ท่าน ได้แก่ นายสมเจตน์ เตระคุปต์ นางสาววิไลพร ลีวเกษมศานต์ นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช นายอาคม เต็มพิทยาไพสิฐ นายอุทิศ ขาวเขียว และนางจุฑามาศ บารมีชัย รวมทั้งที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน ๗ ท่าน ได้แก่ นายสุวัฒน์ วาณิสบุตร นางเพ็ญจา อ่อนชิต นายปรเมธี วิมลศิริ นางสาวรณิ คำมัน นายเชื้อง ชาทอริยะกุล นายธานินทร์ ณะเฒ และนายชาญวิทย์ อมตะมาพุชาติ

สำหรับ**โครงสร้างของสภาพัฒน์** ประกอบด้วยหน่วยงานระดับสำนัก ๑๓ สำนัก ได้แก่ สำนักบัญชีประชาชาติ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต สำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ สำนักพัฒนา

พื้นที่ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและ ภาคใต้ หน่วยงานระดับกอง ๒ กอง ได้แก่ กองประสานและอำนวยความสะดวก สำนักเลขานุการกรม และหน่วยงานระดับกลุ่มงาน ๖ กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานพัฒนาระบบราชการ ศสช. กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียงและธนาคารสมอง กลุ่มงานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ กลุ่มงานห้องสมุดสุริยานุวัตร กลุ่มงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลุ่มงานประสานสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาค โดยมีบุคลากรประกอบด้วยข้าราชการ จำนวน ๕๔๔ คน ลูกจ้างประจำจำนวน ๗๗ คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน ๑๘ คน และพนักงานราชการ จำนวน ๔๗ คน¹

บทส่งท้าย

จนถึงวันนี้ **สภาพัฒน์** ได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานวางแผนระดับชาติมาเป็นเวลาถึง ๕๗ ปีแล้ว และยังคงมุ่งมั่นที่จะวางแผนพัฒนาประเทศ เพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของพระยาสุริยานุวัตร ในอันที่จะยังประโยชน์สุขให้แก่คนไทย

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **วารสารเศรษฐกิจและสังคม** ปีที่๒๙ ฉบับเดือนมกราคม -

กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ , กรุงเทพฯ. ๒๕๓๕

คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร, **เอกสารข้อมูลการแสดงนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ**

(เอกสารโรเนียว), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **เอกสารแนะนำสำนักงานฯ**

คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ทำการปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร ให้เป็นพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่แสดงประวัติและผลงานของพระยาสุริยานุวัตร และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ฉบับที่ ๙ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ เกิดคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเสริมสร้างองค์ความรู้ยิ่งขึ้น

สำนักงานฯ จึงได้มีคำสั่งที่ ๓๗/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๐ แต่งตั้งคณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตรขึ้น โดยมีนายอำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานที่ปรึกษาคณะทำงาน นายสมบัติ ชูตินันท์ เป็นที่ปรึกษาคณะทำงาน นายอุทิศ ขาวเขียว รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานคณะทำงาน นางเพ็ญญา อ่อนชิต ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน สศช. เป็นรองประธานคณะทำงาน

สำหรับคณะทำงาน ประกอบด้วย นายยงยุทธ ธิสุพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สศช. นายอำนาจพลเดชา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนยุทธศาสตร์จังหวัด สศช. นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔ ว. สศช. นางสาวจารุพันธ์ สุทธิประภาเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔ ว. สศช. นายดนุชา พิษยพันธ์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๖ สศช. นายสิทธิกร มนต์มธุรพจน์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๖ สศช. นางสาวมนัษญาวาทกิจ สุทธิสถาปนิก ๖ ว. กรมศิลปากร นายทวีศักดิ์ วิไลศิลป์ เลขานุการกรม สศช. เป็นคณะทำงานและเลขานุการ และนางสาวเพทยา เพ็ญประยูร เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔ ว. สศช. เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ของคณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร ได้แก่ การกำหนดรูปแบบและรายละเอียดการปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร เพื่อจัดเป็นสถานที่แสดงพิพิธภัณฑ์และประวัติความเป็นมาของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ - ๙ พร้อมทั้งประวัติของพระยาสุริยานุวัตร และปฏิบัติงานอื่นใดตามที่เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย

เศรษฐกิจพอเพียง กับการประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจ

การน้อมนำหลัก“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาปฏิบัติจำเป็นต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือการเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ต่อไป

ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง

จนถึงวันนี้ ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับคนกลุ่มหนึ่งยังเข้าใจว่าพอเพียง คือการพึ่งตนเอง ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Self – sufficiency ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งตรงกับคำว่า Sufficiency Economy มีความหมายกว้างกว่าการพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจพอเพียงในแบบที่เลี้ยงตัวเองได้ บนพื้นฐานของความประหยัด และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเรียกว่า **เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน**

ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มีการรวมตัวกันเพื่อร่วมกันดำเนินงานในเรื่องต่างๆ มีการสร้างเครือข่ายและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ โดยประสานความร่วมมือกับภายนอกเรียกว่า **เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า**

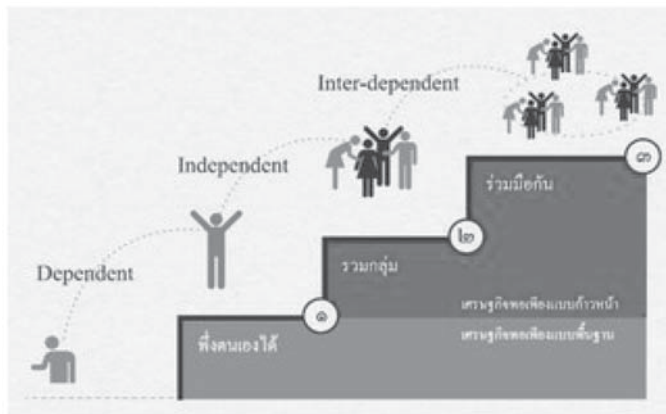
ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีใช่แค่เพียงเรื่องมองการพึ่งตนเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับใคร และมีใช่แค่เรื่องการประหยัดแต่ยังครอบคลุมถึงการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แท้จริงแล้วเศรษฐกิจพอเพียงสามารถจำแนกได้เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑) **เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง** เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่มีความพอเพียง **ในระดับบุคคลและครอบครัว** คือการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ของตนเองและครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันมีความสามัคคีกลมเกลียว มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและลด

ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและใจ

๒) **เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง** เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เป็นความพอเพียง **ระดับกลุ่มหรือองค์กร** คือเมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกัน ในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยอาจได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน

๓) **เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม** เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับก้าวหน้าที่เป็นความพอเพียง **ในระดับเครือข่าย** คือเมื่อกลุ่มหรือองค์กรมีความพอเพียงในระดับที่สองแล้ว ก็จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับธนาคารและบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ เพื่อขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา ให้สมประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย

ระดับของเศรษฐกิจพอเพียง

การจำแนกเศรษฐกิจพอเพียงใน ๓ ระดับข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่เริ่มต้นจากหลักของการพึ่งตนเอง โดยเปลี่ยนจากการพึ่งตนเองไม่ได้หรือต้องคอยอาศัยผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา (Dependent) เป็นการพัฒนาด้านตนเองให้มีความเข้มแข็งเป็นอิสระ (Independent) แล้วจึงค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การพึ่งพิงกัน (Inter-dependent) สงเคราะห์เกื้อกูลร่วมมือกันและประสานกับโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่า คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” มีความหมายในทางกว้างที่รวมเอาความพอเพียงพื้นฐาน กับความพอเพียงระดับก้าวหน้าเข้ามาไว้รวมกัน ได้แก่ การที่บุคคล ครอบครัว หรือชุมชนมีความสามารถเลี้ยงตัวเองพึ่งตัวเองได้ มีความเป็นอยู่พอกินพออยู่ มีจิตใจที่ดีงามสามารถใช้เทคโนโลยีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการความเป็นอยู่ให้อยู่ในระดับพื้นฐานที่ไม่เดือดร้อน มีภูมิคุ้มกันในตัวเองกับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ภายนอก ด้วยความมีเหตุผล มีสติปัญญา ระลึกอยู่ตลอดเวลาสามารถแก้ปัญหาได้ มีทุนทางวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดถึงความเจริญงอกงามในจิตใจ เกิดความรัก สามัคคีในหมู่ชนที่มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความก้าวหน้าเป็นชุมชนที่น่าอยู่

สำหรับความพอเพียงในระดับก้าวหน้า ได้แก่ การดำเนินธุรกิจตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์และเพื่อให้พร้อมต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป พบว่ามีอยู่สองส่วนด้วยกัน ในส่วนที่หนึ่งปรากฏอยู่ ๒ แห่งซึ่งมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก

เศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจ อาจกล่าวได้ว่าไม่ขัดกับหลักการของการแสวงหากำไร แต่การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจ การได้มาซึ่งกำไรของธุรกิจต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหากำไรจนเกินควรจากการเบียดเบียนผลประโยชน์ของสังคม ตลอดจนการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในธุรกิจอย่างประหยัดคุ้มค่า การลงทุนหรือการเป็นหนี้ทางการเงินในธุรกิจเป็นไปด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล มีการบริหารความเสี่ยงเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายในธุรกิจมากเกินไป ซึ่งสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

๑. หลักความพอประมาณทางธุรกิจ

หากพิจารณาธุรกิจในฐานะที่เป็นหน่วยการผลิตในทางเศรษฐกิจ ความหมายของพอประมาณในเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงานทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไปหรือไม่ให้เกินตัว หรือในแง่ของจังหวะเวลาที่ที่เหมาะสมในการดำเนินธุรกิจในแต่ละขั้นตอนที่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมด้วยมารอบครอบ

ระมัดระวังเพื่อให้การดำเนินธุรกิจมีความก้าวหน้า

นอกจากนี้ การดำเนินธุรกิจที่แสวงหาเพียงกำไรสูงสุดในทางบัญชี หรือที่เรียกว่ากำไรทางธุรกิจนั้นมิใช่เป้าหมายที่ดีที่สุดเสมอไป ในทางเศรษฐศาสตร์มีการคำนวณต้นทุนค่าเสียโอกาสทั้งในส่วนที่เป็นต้นทุนทางการเงิน กับต้นทุนการใช้ทรัพยากรด้านอื่นที่มีใช้ทรัพยากรการเงิน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนที่เพิ่มมูลค่าให้กับองค์กรอย่างแท้จริงมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุดในทางบัญชี ธุรกิจที่สามารถดำเนินการจนมีกำไรคุ้มกับค่าเสียโอกาส หรือเรียกว่ากำไรปกติ (NORMAL PROFIT) ในทางเศรษฐศาสตร์มีโอกาสเกิดขึ้น ๒ ช่วง โดย

ช่วงแรกเป็นภาวะที่ตัดสินใจว่าธุรกิจนั้นสามารถดำรงอยู่ได้ ยืนอยู่บนขาตัวเองได้ พัฒนาบ่มเพาะกิจการจนสามารถพึ่งตนเองได้ ในขณะที่ยังมีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตเพื่อสร้างกำไรต่อไปได้อีก จนกระทั่งเมื่อธุรกิจขยายกำลังการผลิตหรือการบริการมากขึ้น

ช่วงที่สอง เป็นภาวะที่คุ้มเพียงค่าเสียโอกาสในทางเศรษฐศาสตร์ แม้ตัวเลขกำไรทางธุรกิจหรือกำไรทางบัญชีจะยังเพิ่มขึ้น แต่กำไรทางเศรษฐศาสตร์มีค่าเท่ากับศูนย์ ตามกฎว่าด้วยผลตอบแทนที่ลดน้อยถอยลง (LOW OF DIMINISHING RETURNS) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งธุรกิจหมดศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตเพื่อสร้างกำไรต่อไปได้อีก ภายใต้ปัจจัยหรือกำลังการผลิตหรือการบริการเดิมที่มีอยู่

ด้วยเหตุนี้ ธุรกิจจึงควรดำเนินกิจกรรมการผลิตหรือการบริการที่ไม่น้อยเกินไปจนต่ำกว่าจุดกำไรปกติจุดที่หนึ่ง เพื่อให้กิจการสามารถอยู่รอดได้ และไม่มากเกินไปจนสูงกว่าจุดกำไรปกติจุดที่สอง เพื่อไม่ให้เกิดการต้องประสบภาวะเสี่ยงหรือขาดภูมิคุ้มกันทางธุรกิจ

โดยจุดที่เหมาะสมที่สุด คือบริเวณประมาณกึ่งกลางของจุดกำไรปกติทั้งสองในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความพอประมาณทางธุรกิจได้แก่ความพอประมาณที่ก่อให้เกิดกำไรทางเศรษฐศาสตร์ โดยที่ธุรกิจไม่จำเป็นต้องลดศักยภาพหรืออ้อมความสามารถในการผลิตหรือบริการ หรือเพิ่มศักยภาพหรือขยายกำลังการผลิตหรือการบริการ จนทำให้กำไรทางเศรษฐศาสตร์ลดน้อยถอยลงไปสู่จุดกำไรปกติ

๒. หลักความมีเหตุผลในธุรกิจ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนอกเหนือจากคุณลักษณะด้านความพอประมาณยังมีคุณลักษณะด้านความมีเหตุผล ที่หมายถึง การ

พิจารณาที่จะดำเนินงานใดๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไม่มีอคติ คำนึงถึงเหตุผลและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผลที่เป็นประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

เมื่อพิจารณาหน่วยธุรกิจต่างๆ ในทางเศรษฐศาสตร์ถือเป็นหน่วยการผลิต หรือหน่วยการบริการทำหน้าที่แปลงปัจจัยการผลิตเพื่อการบริการให้กลายเป็นผลผลิต เพื่อส่งต่อไปยังหน่วยการบริโภคที่เป็นครัวเรือนและผู้บริโภคลำดับสุดท้าย หรือไปยังหน่วยการผลิตอื่นตามสายอุปทาน (SUPPLY CHAIN) ในอดีต ธุรกิจตามวิถีของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม วัตถุประสงค์ประกอบไปด้วย **ตัวเลขทางการเงิน** เครื่องมือการบริหารจัดการทางธุรกิจส่วนใหญ่ เน้นหน่วยวัดในรูปของตัวเงิน เช่น ยอดขายกำไรสุทธิ ฯลฯ วิถีทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นบทเรียนให้ธุรกิจต้องมีการปรับตัวจากการใช้ตัววัดด้านการเงินเป็นหลักเพียงอย่างเดียว และไม่สามารถทำให้ธุรกิจมีการเติบโตได้อย่างยั่งยืน

โดยธุรกิจพยายามให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นนอกเหนือจากตัวชี้วัดทางการเงิน เช่น การให้ความสำคัญกับตัวชี้วัด **ด้านลูกค้า** เนื่องจากลูกค้าเป็นผู้สร้างรายได้และผลกำไรทางธุรกิจให้แก่กิจการโดยตรง ให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดด้าน **กระบวนการทางธุรกิจ** ที่สามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างทันท่วงที เป็นการรักษายอดรายได้หรือกำไรที่เกิดขึ้นจากลูกค้าของธุรกิจได้ หรือการให้ความสำคัญต่อตัวชี้วัดด้าน **พนักงาน** ที่เป็นทรัพยากรขององค์กร ซึ่งหากไม่มีการพัฒนาทักษะของพนักงานเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โอกาสที่กิจการจะขยายตัวและเติบโตก็เกิดขึ้นได้ยาก

การที่ธุรกิจให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดในมุมมองที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมุมมองต่างๆ ในเชิงเหตุและผล (CAUSE AND EFFECT) ตัวอย่างเช่น กำไรของกิจการที่ผู้ถือหุ้นพึงได้รับ (มุมมองด้านผู้ถือหุ้น) จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อธุรกิจมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือมีต้นทุนที่ลดลง (มุมมองด้านการเงิน) และการที่องค์กรมีรายได้เพิ่มขึ้น ก็ต่อเมื่อธุรกิจสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดโดยการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ (มุมมองด้านผลิตภัณฑ์) เป็นที่ต้องการของลูกค้าหรือทำให้ลูกค้าพึงพอใจ (มุมมองด้านลูกค้า)

และการที่องค์กรจะสามารถนำเสนอสินค้าและบริการตามที่ลูกค้าต้องการได้ องค์กรต้องมีกระบวนการในการดำเนินงานที่เหมาะสมในการนำเสนอสิ่งที่ลูกค้าต้องการ (มุมมองด้านกระบวนการทางธุรกิจ) จากพนักงานที่มีทักษะและความสามารถมีขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ดี (มุมมองด้านพนักงาน) และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสนับสนุนให้องค์กรมีกระบวนการสร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้าได้ (มุมมองในระบบงานสนับสนุน) โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม (มุมมองด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม) เป็นต้น

ความมีเหตุผลของการดำเนินธุรกิจตามแนว**เศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นฐาน** ได้แก่ ระดับของความมีเหตุผลในตัวกิจการเองที่แสดงให้เห็นถึงเหตุปัจจัยแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ส่งต่อกันไปเป็นทอดๆ ในแต่ละมุมมอง และการจัดลำดับความสำคัญที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับประเภทของกิจการ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจต้องบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมุมมองในแบบองค์รวมที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน และไม่สามารถบริหารจัดการในแบบแยกเป็นส่วนๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกันได้

ส่วนความมีเหตุผลของการดำเนินธุรกิจตามแนว**เศรษฐกิจพอเพียงในระดับก้าวหน้า** ได้แก่ ระดับของความมีเหตุผลระหว่างตัวกิจการกับหน่วยงานอื่นๆ ในสังคมทั้งในระดับใกล้ ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้า ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ และในระดับไกล คือ การบริหารความสัมพันธ์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยอ้อม ได้แก่ คู่แข่งขันทางธุรกิจ ประชาชนทั่วไป รวมไปถึงการจัดการด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อกิจการดำรงอยู่ได้ไปตลอดชั่วลูกชั่วหลาน

ถ้ากิจการ**ไม่ได้**มีเป้าหมายเฉพาะกำไรระยะสั้น หรือคำนึงถึงแต่ผู้ถือหุ้น ขยายผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพตามระดับของการมีเหตุผลภายในความยั่งยืนของกิจการในระยะยาวจะคำนึงถึงสภาวะตลาด ความ

ต้องการของลูกค้าความเป็นธรรมกับคู่ค้า หรือการยอมรับของสังคมตามระดับของความมีเหตุผลระหว่างตัวกิจการกับหน่วยงานอื่นๆ ในสังคม

๓. หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในธุรกิจ

การมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดองค์ประกอบการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบต่างๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี โดย**การเปลี่ยนแปลงภายใน** เช่น การโยกย้ายผู้บริหาร การเปลี่ยนผู้ถือหุ้น การปรับโครงสร้างทางธุรกิจ จะส่งผลต่อความก้าวหน้าของกิจการ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวให้ทันและเข้ากับสภาวะการณ์ภายนอก ทั้งนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันจากภายในที่สำคัญได้แก่ การพิจารณาและจัดองค์ประกอบต่างๆ ในองค์กรให้เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นด้านๆ ดังต่อไปนี้

๑) ภูมิคุ้มกันด้านการเงิน ไม่ควรสร้างภาระหนี้มากเกินไปจนเกินทุน เมื่อเวลาที่เจ้าหนี้ทวงถามกิจการก็สามารถจะชำระหนี้ได้

๒) ภูมิคุ้มกันด้านเทคโนโลยี โรงงานควรเลือกเทคโนโลยีที่สามารถบริหารจัดการได้เอง เมื่อเวลามีปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยี กิจการก็สามารถจะซ่อมแซมแก้ไขได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งเจ้าเทคโนโลยีทั้งหมด

๓) การสร้างภูมิคุ้มกันในด้านทรัพยากรบุคคล การที่กิจการมีโครงการถ่ายทอดทักษะและความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำ ฝึกอบรมให้พนักงานอย่างสม่ำเสมอและเปิดให้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รวมถึงการให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรม กิจการก็จะสามารถเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัย

ภายนอก เช่น การเปลี่ยนรัฐบาล การเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจ การเกิดขึ้นของตลาดใหม่ จะส่งผลให้เกิดทั้งโอกาสและความเสี่ยงหรือความผันผวนทางธุรกิจ การสร้างภูมิคุ้มกันในส่วนที่สามนี้ เป็นการจัดองค์ประกอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกเพื่อป้องกันไม่ให้สิ่งภายในได้รับผลกระทบกระเทือนเสียหาย ซึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันภายนอกที่สำคัญ คือ การพิจารณาและจัดองค์ประกอบที่อยู่รอบองค์กรให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ด้วยการช่วยเหลือผู้ที่มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑) การจัดการส่งเสริมสนับสนุนลูกค้า (SUPPLY CHAIN) เพื่อให้สามารถจัดส่งวัตถุดิบและปัจจัยในการผลิตเพื่อการบริการที่มีคุณภาพให้แก่กิจการด้วยการให้ความรู้ และทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆ

๒) การเอาใจใส่ดูแลชุมชน สิ่งแวดล้อม เพื่อคู่ค้าของตนเอง (DEMAND CHAIN) เป็นการคืนผลประโยชน์คืนกลับสู่สังคม ย่อมได้รับความไว้วางใจในคุณภาพและความเป็นธรรมของผลิตภัณฑ์ ทำให้ลูกค้าสังคมให้การยอมรับ

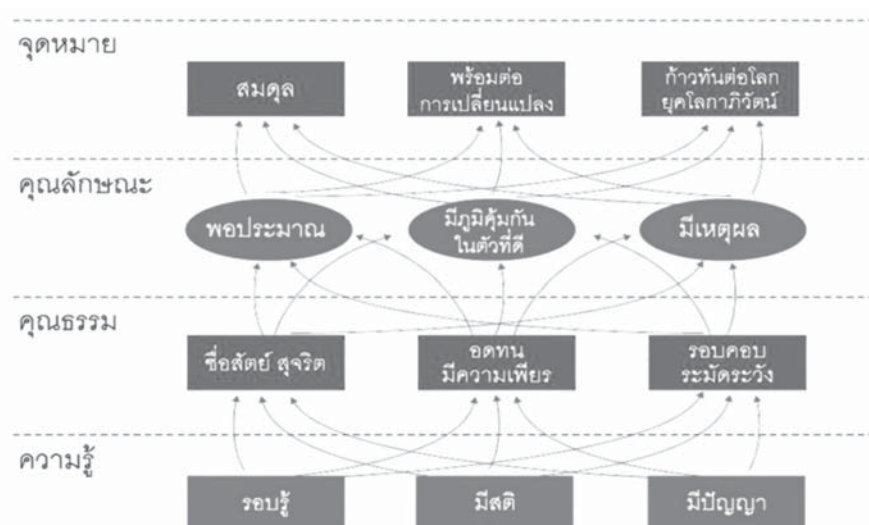
๔. ความรู้และคุณธรรมในธุรกิจ

นอกจากคุณลักษณะสามประการที่ต้องมี อันได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การดำเนินธุรกิจตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงยังต้องพร้อมด้วย ความรู้ที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอน การที่จะมีความรอบรู้ได้นั้น จะต้องประกอบด้วย

สติ ได้แก่การระลึกรู้ถึงข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมทางธุรกิจ การตลาด การสื่อสารประชาสัมพันธ์ หรือการวางแผนในเรื่องต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์หรือเกิดผลเสียอย่างไรทั้งในระยะสั้น ระยะยาว

มีปัญญา ความรู้ชัดที่เกิดขึ้นจากความสามารถที่จะคิดพิจารณาอย่างถูกต้องแยกแยะด้วยเหตุผล ทำให้เห็นและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างกระจ่างชัด เป็นความรู้แจ้งชัดในงาน/กิจกรรมที่กระทำ ตลอดจนวิธีปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินกิจการเป็นไปอย่างถูกต้องเที่ยงตรง โดยอาศัยการมีคุณธรรมที่ประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรพยายาม อดทนไม่ลดละ เพื่อนำความสำเร็จของกิจการงานที่มีจุดมุ่งหมายหลักสามประการเชื่อมโยงกัน ได้แก่ (๑) ความสมดุล (๒) การพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และ (๓) การก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

เมื่อนำความสัมพันธ์ของคุณลักษณะเจ็ดประการ และจุดหมายในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาแสดงในเชิงเหตุผลแล้ว (CAUSE AND EFFECT) จะปรากฏเป็นผังความสัมพันธ์แห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ผังความสัมพันธ์แห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผังแสดงความสัมพันธ์ในรูปแบบข้างต้น จะมีความคล้ายคลึงกับการแสดงความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ในองค์กรธุรกิจที่นำเสนอในรูปแบบของแผนที่ยุทธศาสตร์ (STRATEGY MAP) เป็นส่วนสำคัญที่ธุรกิจประยุกต์ใช้เครื่องมือ BALANCED SCORECARD ในการจัดทำ ดังนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมสำหรับธุรกิจที่คุ้นเคยกับการใช้เครื่องมือทางการจัดการสมัยใหม่

Sufficiency Strategy Map

จากรูปผังความสัมพันธ์แห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น จะพบว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะและเงื่อนไขต่างๆ อย่างใกล้ชิด ได้แก่

- ๑) ความรอบรู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต จะเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความพอประมาณ ไม่โลภ ไม่เอารัดเอาเปรียบ
- ๒) การมีสติไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ด้วยความอดุทธสาหะ พากเพียรจะเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- ๓) การใช้ปัญญาด้วยความรอบคอบระมัดระวัง ปราศจากอคติ จะเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความมีเหตุผล

ผังความสัมพันธ์แห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นเครื่องยืนยันได้อย่างดีว่า การนำความรู้ ซึ่งเปรียบเหมือนเครื่องยนต์มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความอดุทธสาหะซึ่งเปรียบเหมือนพวงมาลัยเป็นเครื่องกลั่นกรองหรือคอยกำกับทิศทางอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้ การใช้ความรู้ โดยขาดความซื่อสัตย์ สุจริต หรือการใช้สติโดยขาดความอดุทธสาหะ พากเพียร หรือการใช้ปัญญาโดยขาดความรอบคอบระมัดระวัง จึงไม่สามารถเข้าถึงคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (จะข้ามเงื่อนไข

คุณธรรม ไม่ได้) และไม่สามารถเข้าถึงทางสายกลางตรงตามหลักทางสายเดียวทางสายเอก มัชฌิมาปฏิปทาของพระพุทธศาสนา ที่จะก่อให้เกิดผลเสียหยาบทั้งแก่บุคคลนั้นๆ ตลอดจนส่วนรวมก็พลอยได้รับผลกระทบไปด้วย

บทสรุป

มีผู้คนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมักนึกว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรรม เป็นเรื่องของคนชนบท และเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับคนเมือง จึงไม่ใส่ใจเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจมากนัก ส่วนผู้ที่อยู่ในภาคธุรกิจส่วนใหญ่ก็มีความสงสัยว่าการทำธุรกิจก็เพื่อต้องการกำไรสูงสุด แล้วเศรษฐกิจพอเพียงจะนำมาใช้กับธุรกิจได้จริงหรือไม่

กล่าวโดยสรุป การนำหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และ การมีความรู้และคุณธรรม มาประยุกต์ใช้ในภาคธุรกิจ จะทำให้การดำเนินธุรกิจมีการไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบครอบมีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด รอบครอบ มีความรอบรู้ ซื่อสัตย์ สุจริต มีสติ และใช้ปัญญาอย่างรอบครอบ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินธุรกิจของตน (๑) มีความสมดุล (๒) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และ (๓) ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ สามารถมีกำไรที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

เรียบเรียงจากบทความเรื่อง **รู้จักเศรษฐกิจพอเพียง และเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในธุรกิจ** จากWebsite :

[HTTP://SUFFICIENCYECONOMY.BLOGSPOT.COM](http://sufficiencyeconomy.blogspot.com)

คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร, **เอกสารข้อมูลการแสดงผลนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ** (เอกสารโรเนียว), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ.๒๕๕๐

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดและการนำไปประยุกต์ใช้

สุเมธ เหลืองคิดมงคล

สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

พระบรมราโชวาท “เศรษฐกิจพอเพียง”

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยจะเห็นได้จากพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อกว่า ๓๐ ปีที่แล้ว ดังนี้

“...ในการพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น
เริ่มด้วยการสร้างฐาน คือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน
ด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา
เมื่อพื้นฐานเกิดมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญ
ให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับขั้น
ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น
ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาด ล้มเหลว
และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์ ...”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗¹

“... โครงการพัฒนาต่าง ๆ
ตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว
คือ ทรัพยากรตามธรรมชาติให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศ
และประชาชนส่วนรวมให้ได้มากที่สุด ...
บางทีก็อาจทำให้มีการเสียหายในบางส่วนได้บ้าง
เพื่อที่จะให้โครงการมีผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย
จำเป็นต้องพิจารณาจัดตั้งโดยรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วน
ให้ทราบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้น
จะมีขอบเขตต่อเนื่องไปเพียงใด
และมีผลดีผลเสียประการใด

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๙²

¹ หนังสือประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หน้า ๒๓

² เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๕

พระบรมราชาโฆวาทดั่งกล่าวชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีความสอดคล้องกับสถานะของประเทศและประชาชน อาจทำให้เกิดปัญหาได้ จึงทรง**เน้นการพอมิพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อนเมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างเศรษฐกิจและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น** โดยแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏอยู่ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาช้านานในรูปของหลักการสร้างความ “**พออยู่พอกิน**” และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวคิดนี้เพื่อใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศเป็นครั้งแรก

กรอบแนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย นั้น นับเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ที่ทรงชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

เมื่อคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เริ่มเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยที่ผู้พูดแต่ละคนจะตีความเอาเอง ทำให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยและทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขบทความเรื่อง “**ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานไว้ในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ โดยมีใจความว่า³

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ดำเนินชีวิตไปในทางสายกลางที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล

³ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ หน้า ก และ ข

ครอบครัว ชุมชน องค์กร และระดับประเทศได้ โดยองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วนถี่ โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

- ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที โดยสร้างภูมิคุ้มกันทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ **ด้านเศรษฐกิจ** ด้วยการออมเงิน มีหลักประกันความเสี่ยง **ด้านสังคม** ด้วยการรู้จักสามัคคี **ด้านสิ่งแวดล้อม** ด้วยการใส่ใจรักษา รู้คุณค่า ใช้อย่างประหยัด และ**ด้านวัฒนธรรม** ด้วยการเชิดชูภาษาและวัฒนธรรมไทย ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมต่างถิ่นด้วย

เงื่อนไขสำคัญเพื่อให้เกิดความพอเพียง การตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยทั้งคุณธรรม ความรู้ และความเพียรเป็นพื้นฐาน

- เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย สติ ปัญญา ความ پاکเพียร ซื่อสัตย์ สุจริต รู้ รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และมีการแบ่งปันให้ผู้อื่น

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติ

แนวทางพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ทรงยึดหลักการทรงงานในลักษณะ “ทางสายกลาง” เน้นการพัฒนา “คน” เป็นตัวตั้ง ยึดหลัก “ภูมิสังคม” ที่คำนึงถึงความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค

และท้องถิ่น และยึดหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมไทยและปฏิบัติได้จริง ทรงย้ำว่าการพัฒนาต้องเริ่มจาก “การพึ่งพาตนเอง” ให้ได้ก่อน ต้องรู้จักประมาณตน มีความรอบคอบ ระมัดระวัง และ “ทำตามลำดับขั้นตอน” โดยต้องสร้างพื้นฐานความเป็นอยู่ให้พอมี พอใช้ก่อน ด้วยวิธีการประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งแล้วจึงค่อยพัฒนาเครือข่ายสู่สังคมภายนอก เพื่อความเจริญก้าวหน้าในลำดับต่อไป

ในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทอดพระเนตรเห็นความเสี่ยงของเศรษฐกิจไทยที่พึ่งพิงปัจจัยภายนอกสูง จึงทรงเตือนให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ

ของหลักและแนวทางพัฒนาที่แท้จริงอยู่เสมอ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เล็งเห็นความสำคัญของพระราชดำริดังกล่าว จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ ร่วมกันพิจารณาถ้อยแถลงของพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ สรุปออกมาเป็นนิยาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้เชิญเชิญมาเป็นแนวทางพัฒนาประเทศในแผนฯ ๙ และต่อเนื่องมาจนถึงแผนฯ ๑๐ เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการพัฒนาในทุกระดับ รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศ และยังเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลกอีกด้วย

โดยเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ นายโคฟี อันนัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ คนที่ ๗ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญ “Lifetime achievement award on human development” ซึ่งมีเหรียญเดียวในโลก เป็นรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ เพื่อประกาศพระเกียรติคุณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และกราบบังคมทูลว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นประโยชน์เฉพาะกับประเทศไทย แต่เป็นประโยชน์กับทุกประเทศที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

รวมทั้ง สศช. ได้ร่วมกับสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย (UNDP) จัดงานแนะนำรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี ๒๕๕๐ เรื่อง

“เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๐ ที่ UNDP จัดทำขึ้นและเผยแพร่ไปทั่วโลก เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

การน้อมนำหลักปรัชญา มาปฏิบัติ

ทุกคนสามารถนำหลักปรัชญา มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ไม่ใช่เฉพาะในหมู่คนจน หรือเกษตรกร โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธาเชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

- ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว รู้ข้อมูลรายรับ – รายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช่ตระหนี่ ลด – ละ – เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและข้าวของเครื่องใช้ แบ่งปันสู่ชุมชนและสังคมรอบข้าง และรู้จักดูแลรักษาสุขภาพ

- ความพอเพียงระดับชุมชน แต่ละครอบครัวควรมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน มีความรู้ รัก สามัคคี มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างสมาชิก ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เช่น การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ก็จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียง

- ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลในระยะยาว แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม เป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจก็ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ มีการเตรียมความพร้อมต่อ

การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น ที่สำคัญต้องเสริมสร้างความรู้แก่พนักงาน พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีความซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อสังคม

- ความพอเพียงระดับประเทศ เกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ

สำหรับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ สามารถดำเนินการในมิติต่างๆ ได้ดังนี้

- ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป
- ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้ และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ พึ่งพิงทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน
- ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมี ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นประธาน เพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญา ไปใช้อย่างหลากหลาย รวมทั้งจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การยอมรับและตระหนักถึงประโยชน์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์

ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับและทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายการขับเคลื่อนในเบื้องต้นเป็นระยะ ๔ ปี (๒๕๔๗ – ๒๕๕๐) ดังนี้

- ปี ๒๕๔๗ “จุดประกาย” ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ปี ๒๕๔๘ “ดอกเสี้ยว” โดยพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ และขยายแหล่งเรียนรู้
- ปี ๒๕๔๙ “ขยายผล” โดยจัดตั้งเครือข่ายต่าง ๆ
- ปี ๒๕๕๐ ทุกภาคส่วนของสังคม “เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติ” ในชีวิต

สรุป

เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การประยุกต์ใช้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการพัฒนาในทุก ระดับ รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศ และยังเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลกอีกด้วย ซึ่งทุกคนสามารถนำหลักปรัชญา มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยาย ไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ได้ มีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๙ ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๐ รวมทั้งนำหลักปรัชญามา ขับเคลื่อนจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะ นำไปสู่การยอมรับและตระหนักถึงประโยชน์จากการนำ เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุก ระดับและทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

ด้วยพระปรีชาความสามารถเป็นที่ประจักษ์ดังกล่าว ทำให้ เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อม

ถวายเหรียญ “Lifetime achievement award on human development” ซึ่งมีเหรียญเดียวในโลก เป็นรางวัลความสำเร็จ สูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ เพื่อประกาศพระเกียรติคุณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และกราบบังคมทูลว่า **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นประโยชน์เฉพาะกับประเทศไทย แต่เป็นประโยชน์กับทุกประเทศที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน**

เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, ประมวลคำใน

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๔๙ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๕ , มิถุนายน ๒๕๕๐, กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร** , สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๔ , กรุงเทพฯ. ๒๕๔๙

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙**, โรงพิมพ์คุรุสภา, กรุงเทพฯ. ๒๕๔๙

คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร, **เอกสารข้อมูลการแสดงนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ** (เอกสารโรเนียว), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

จารึกไว้ในประวัติศาสตร์ การพัฒนาประเทศ¹

ณ มุมหนึ่งของอาคารสุริยานุวัตร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือที่รู้จักในนาม “สภาพัฒนา” ได้มีการจารึกเกียรติประวัติของผู้ก่อตั้ง ริเริ่มการวางแผนพัฒนาประเทศ ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่คนแรกจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งอดีตข้าราชการของ สภาพัฒนา ที่ไปเติบโตเป็นรัฐมนตรีของคณะรัฐบาลชุดต่างๆ

ท่านเหล่านี้ล้วนมีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านการวางแผน การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวคิด ทิศทาง และผลการพัฒนาประเทศ การรายงานสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผู้ก่อตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ : จอมพลแปลก พิบูลสงคราม

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๘๘) ประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยล้วนประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเป็นอย่างมาก จนเรียกกันว่าเป็น “ยุคข้าวยากหมากแพง” **จอมพลแปลกหรือจอมพล ป. พิบูลสงคราม** นายกรัฐมนตรีคนที่ ๓ ของประเทศไทย (เป็นนายกรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งนานที่สุด ถึง ๘ สมัย รวมเวลา ๑๔ ปี ๑๑ เดือน ๑๘ วัน) ได้พยายามเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ตกต่ำมาอย่างต่อเนื่อง โดยแนวทางหนึ่งคือ การจัดตั้งองค์กรหนึ่งขึ้นมาให้ทำหน้าที่ดูแล ติดตามวิเคราะห์สภาวะเศรษฐกิจของ

ประเทศ และปูพื้นฐานการวางแผนพัฒนาประเทศให้กับรัฐบาล

รัฐบาลของจอมพล

ป. พิบูลสงคราม จึงได้มีการ

ประกาศใช้ **พระราชบัญญัติสภา**

เศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๙๓

เพื่อจัดตั้ง “**สภาเศรษฐกิจแห่ง**

ชาติ” ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่

๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓

เป็นต้นมา ซึ่งปัจจุบันคือ สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบันนั่นเอง ดังนั้น จึงถือเอาวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสถาปนาสำนักงานฯ

สภาเศรษฐกิจแห่งชาติที่ถูกจัดตั้งขึ้นมานี้ จะมี **นายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการสภาเศรษฐกิจคนแรก** และคณะกรรมการสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีจำนวนไม่เกิน ๒๐ คน ทำหน้าที่วิเคราะห์สภาวะเศรษฐกิจ และเป็นทีปรึกษาของรัฐบาลในนโยบายการเงิน การคลัง และเศรษฐกิจทั่วไป

นอกจากนี้ยังตั้ง **คณะกรรมการดำเนินการวางแผนเศรษฐกิจของประเทศ** ขึ้นในปี ๒๔๙๖ โดยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นประธานฯ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้สนับสนุนให้คณะผู้เชี่ยวชาญธนาคารโลกร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและจัดทำรายงาน “**โครงการพัฒนาการของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย**” (A public Development Program for Thailand) ซึ่งรายงานดังกล่าวได้เสนอให้ตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่วางแผน

¹ เรียบเรียงจาก **เอกสารข้อมูลการแสดงนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ**, คณะทำงานปรับปรุง อาคารสุริยานุวัตร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

พัฒนาประเทศ อันเป็นที่มาของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในเวลาต่อมา

ผู้เริ่มการวางแผนพัฒนาประเทศ

จอมพล ศฤงค์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๐๖) อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่วางรากฐานการพัฒนาประเทศยุคใหม่ โดยท่านได้ให้ความสำคัญกับการเร่งรัดพัฒนาประเทศ การจัดตั้งหน่วยงานหลายแห่งทำหน้าที่พัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ รวมทั้งได้ประกาศใช้ **พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒** ขึ้น โดยเปลี่ยนชื่อ “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ” เป็น “สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ” เพื่อให้เป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่การวางแผนพัฒนาประเทศ

โครงสร้างตาม พ.ร.บ. นี้ ประกอบด้วย สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธาน และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นหัวหน้าสำนักงานฯ ที่ขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การพิจารณาโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของหน่วยงานราชการ รวมทั้งพิจารณาขออนุมัติโครงการของรัฐบาล และเรื่องอื่นๆ ที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้พิจารณา ต่อมาภายหลังได้มีการปรับปรุงกฎหมายนี้อีก ๔ ครั้ง คือในปี พ.ศ. ๒๕๐๓, พ.ศ. ๒๕๐๙, พ.ศ. ๒๕๑๕ และ พ.ศ. ๒๕๒๑

ท่านมีความมุ่งมั่นต่อการดำเนินงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ ว่า “เป็นส่วนราชการที่ยิ่งใหญ่ทั้งในคุณภาพและปริมาณงาน มีความกว้างใหญ่ไพศาล สมกับที่งานพัฒนาการเศรษฐกิจเป็นหัวใจของงานปฎิวัติ ซึ่งรัฐบาลได้ถือว่างานชิ้นนี้เป็นงานสำคัญที่สุดในการประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารนี้..ได้เป็นที่สร้างความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ขอให้ศิลาฤกษ์ที่ข้าพเจ้าวางเป็นรากฐานของอาคารนี้ จงเป็นนิมิตหมายแห่งรากฐานมั่นคงของข้าพเจ้าลงไว้ในที่เดียวกัน เพราะว่าชีวิต

จิตใจของข้าพเจ้าทั้งหมดอยู่ที่การพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ”

จอมพลศฤงค์ฯ นับเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้หน่วยงานนี้จัดทำ “**แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก**” ขึ้น โดยสนับสนุนให้นักวิชาการเข้ามามีบทบาทในการจัดทำแผนอย่างเต็มที่ จนสามารถประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙ อันเป็นรากฐานของการวางแผนวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งได้มีการดำเนินการวางแผนพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติคนแรก

สำหรับคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่ง พ.ร.บ. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ กำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานนั้น ประธานกรรมการบริหารฯ คนแรกคือ **ม.ล.เดช สนิทวงศ์ ณ อยุธยา** (พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๑๕) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต (Doktor rerum Politicarum) ชั้นเกียรตินิยม (Cum Laude) ประเทศเยอรมนี ท่านร่วมงานในคณะกรรมการต่างๆ ของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติที่สำคัญ ได้แก่ กรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ รองประธานคณะกรรมการดำเนินการวางแผนเศรษฐกิจของประเทศ ประธานคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับต่างประเทศ ประธานคณะกรรมการร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก และประธานที่ปรึกษาหัวหน้าคณะปฏิวัติทางด้านเศรษฐกิจ และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ จนเป็นผลสำเร็จ

นอกจากนี้ยังได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญๆ อาทิ อธิบดีกรมสหกรณ์และนายทะเบียนสหกรณ์ กระทรวงเกษตรพาณิชย์การ ปลัดกระทรวงเกษตรราชการ ปลัดกระทรวงเศรษฐกิจ และดำรงตำแหน่งราชการการเมืองอีกหลายตำแหน่ง อาทิ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราชการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงพาณิชย์ และราชการองคมนตรี ได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองคมนตรี และประธานองคมนตรี ฯลฯ

ผลงานที่ท่านได้มีส่วนร่วมพัฒนาองค์กรนี้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง สศช. ได้ระลึกถึงคุณงามความดีของท่านที่ฝากผลงานให้กับหน่วยงานมาโดยตลอดชั่วชีวิตของท่าน จึงได้ขออนุญาตนำชื่อท่านมาเป็นชื่อห้องประชุมใหญ่ของ สศช. จนถึงปัจจุบันนี้

ประธานกรรมการฯ คนแรกที่ตั้งตำแหน่งรัฐมนตรีควบคู่ไปด้วย

ประธานกรรมการบริหารฯ ลำดับที่ ๒ ได้แก่ **เสริม วิจิฉัยกุล** (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๒๓) ได้รับเกียรติยศสูงสุดของมหาวิทยาลัยปารีสในปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และนับเป็นท่านแรกที่ระหว่างดำรงตำแหน่งประธานกรรมการฯ ยังได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๖) ด้วย รวมทั้งเป็นประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคนแรก นอกจากนี้ยังเคยดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการนครแห่งประเทศไทยคนที่ ๒ ของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐) และทำหน้าที่ปลัดกระทรวงการคลัง (พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๐)

บทบาทที่สำคัญของท่านคือ การรักษาเสถียรภาพทางเงินตรา โดยปฏิบัติงานร่วมกับกระทรวงการคลัง ประเทศไทยเริ่มขาดดุลการค้าเป็นครั้งแรกภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และรัฐบาลขาดดุลงบประมาณเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยความสามารถของท่านในการแก้ไขปัญหา จึงมีการปรับปรุงนโยบายการค้าและระบบการแลกเปลี่ยนเงิน ส่งผลให้ฐานะการค้าต่างประเทศเกินดุล

ผู้เริ่มย้ายสภาเศรษฐกิจแห่งชาติมาอยู่ที่อาคารสุริยานุวัตร

ส่วนประธานกรรมการฯ ลำดับที่ ๓ คือ **สุนทร หงส์ลดารมภ์** (พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๑) สำเร็จปริญญาโทอักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศ

อังกฤษ และยังดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติคนแรก (พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๙) รวมทั้งเป็นผู้ริเริ่มให้ย้ายสภาเศรษฐกิจแห่งชาติมาที่บ้านพระยาสุริยานุวัตร ถนนกรุงเกษม ป้อมปราบ กทม. โดยก่อนหน้านี้ได้ย้ายมาหลายครั้งตั้งแต่โรงแรมรัตนโกสินทร์ ท่าช้าง สีแยกคอกวัว และที่บ้านพระยาสุริยานุวัตรเป็นแห่งสุดท้าย ซึ่งใช้เป็นทำการจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังดำรงตำแหน่งสำคัญๆ อาทิ เอกอัครราชทูตไทยประจำสหพันธรัฐมลายู เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ (กระทรวงพาณิชย์ในปัจจุบัน) เลขาธิการซีโต้ และรองนายกรัฐมนตรี สมัยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี

ผู้แต่งตำราเศรษฐศาสตร์ในเวลาสงคราม

สำหรับประธานกรรมการฯ ลำดับที่ ๔ คือ **บุญมา วงศ์สวรรค์** (พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๒) สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์ เกียรตินิยม (First Class Honours) จาก London School of Economics, University of London และได้รับดำรงตำแหน่งที่สำคัญ อาทิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการคลัง อธิบดีกรมศุลกากร และอธิบดีกรมบัญชีกลาง

ท่านได้จัดทำหนังสือชื่อ “เศรษฐศาสตร์ในเวลาสงคราม” ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมาได้มีการจัดให้เป็นวิชาเศรษฐกิจในยามสงคราม โดยสอนครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองในชั้นปริญญาตรี และบรรจุเป็นหลักสูตรสำหรับชั้นปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ นอกจากความรู้ความสามารถแล้ว ท่านยังมีความโดดเด่นในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ยอมรับนับถือ เชิดชูเกียรติจากกระทรวงการคลังว่าเป็น “คนดีศรีคลัง” อีกด้วย

นักบริหารและแบบอย่างของคุณภาพ คนที่สังคมไทยต้องการ

ประธานกรรมการฯ ลำดับที่
๕ คนต่อมาก็คือ **อำนวย วีรรณ** (พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๖) สำเร็จการศึกษาปริญญาเอกด้านการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมิชิแกน และได้รับการแต่งตั้งให้ดำรง

ตำแหน่งที่สำคัญ อาทิ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ผู้ว่าการของประเทศในธนาคารพัฒนาเอเชีย ประธานคณะกรรมการฝ่ายการเงินและการธนาคารของอาเซียน ประธานกรรมการพิทักษ์อัตราศุลกากร รวมทั้งดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจและการคลัง รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจของประเทศไทยในอาเซียน และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ท่านเป็นนักบริหารที่มีความสามารถมากที่สุดท่านหนึ่งของประเทศ โดยได้พิสูจน์ให้เป็นที่ประจักษ์ถึงคุณค่าของ **“คุณภาพคน”** ที่สังคมไทยต้องการ ท่านเป็นแบบอย่างของข้าราชการที่อุทิศตนเพื่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำงานด้วยความสามารถทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ ความคิดสร้างสรรค์ มนุษย์สัมพันธ์ อันเป็นศิลปะขั้นสูงที่เรียนรู้ได้จากประสบการณ์ชีวิต

ประธานกรรมการฯ ที่ทำงานกับ สศช. กว่า ๒ ทศวรรษ

ประธานกรรมการฯ ลำดับที่
๖ และ ๗ คือ **สีปพนธ์ เกตุทัต** (พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๔๔) สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต (ฟิสิกส์) มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยทำงานกับองค์กรนี้มากกว่า ๒๐ ปี และได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญๆ อาทิ ประธานคณะกรรมการวาง

พื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ประธานคณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ ประธานคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ประธานคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประธานธนาคารสมอง และดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ อาทิ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ท่านได้มีส่วนร่วมผลักดันการพัฒนาต่างๆ ของ สศช. ที่สำคัญ คือ การพัฒนาประเทศไทยในภาพรวม การจัดทำแผนการแก้ไขและป้องกันปัญหาชุมชนแออัดและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจนในเมืองอย่างยั่งยืน กรอบแผนงานและโครงการพัฒนาระบบไฟฟ้าในช่วงแผนฯ ๘ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โครงการพัฒนาระบบสายส่งและสถานีไฟฟ้าระยะที่ ๖ การปรับแผนฯ ๘ แผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการจัดทำตารางปัจจัยการผลิตของประเทศไทยปี ๒๕๓๘ ข้อเสนอการศึกษาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยร่วมกับธนาคารโลก ผังโครงการพัฒนาภาคของประเทศ การจัดทำดัชนีชี้วัดเพื่อการติดตามประเมินผลแผนฯ ๘ และกรอบมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ รวมทั้งการทำงานธนาคารสมอง เพื่อสนองพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้กราบทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเพื่อนำเอา **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** มาใช้ในการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยด้วย

นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยเน้นการพัฒนาการศึกษา คุณภาพชีวิตของคน ชุมชน และสังคมไทย ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม วางรากฐานนโยบายสนับสนุนการวิจัยของประเทศ การพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมของชาติ การพัฒนาอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติและอุตสาหกรรมน้ำมันของประเทศ เป็นผู้บุกเบิกอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และสร้างรากฐานทำให้เกิดองค์กรและโครงการที่ช่วยยกระดับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการศึกษาของประเทศ ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ฯลฯ

ผู้มีความโดดเด่นด้านการมีวิสัยทัศน์ และนักเจรจาเปิดเสรีทางการค้า

ประธานกรรมการฯ ลำดับที่ ๘ คือ **ทงก พิตยะ** (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๘) สำเร็จการศึกษาปริญญาเอกบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ อาทิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนทางการค้าของไทย และรองประธานกรรมการ คณะกรรมการที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ประธานคณะกรรมการกำกับตลาดหลักทรัพย์ และประธานคณะกรรมการบริษัทการบินไทย จำกัด เป็นต้น

ท่านได้มีส่วนร่วมผลักดันงานพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้ กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แนวทางการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของไทย ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำแบบบูรณาการ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ การจัดทำมาตรฐานโรงแรมไทยเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ นอกจากนี้ ท่านเป็นผู้ที่มีความโดดเด่นในหลายเรื่อง อาทิ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และสามารถพูดได้หลายภาษา การเป็นนักการเงินการธนาคารชั้นครู และนักเจรจาเปิดเสรีทางการค้าสู่ระดับสากลอีกด้วย

ผู้ได้รับการยอมรับด้านความเชื่อถือและแบบข้าราชการที่ดี

ประธานกรรมการฯ ลำดับที่ ๙ คนปัจจุบันคือ **พนัส สิมะเสถียร** (พ.ศ. ๒๕๔๘-ปัจจุบัน) สำเร็จการศึกษาปริญญาเอกสาขาการบัญชี University of Illinois, USA ได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ได้แก่ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ปลัดกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และเข้าร่วมใน

คณะกรรมการหลายชุด อาทิ ประธานกรรมการ ธนาคารออมสิน ประธานกรรมการ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ประธานกรรมการ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ประธานกรรมการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ประธานกรรมการ คณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อการปฏิรูปสถาบันการเงิน ประธานคณะกรรมการ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ

ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบฉบับที่ดีของข้าราชการไทย มีบทบาทและแนวทางที่โดดเด่นในการดำเนินงานในฐานะเป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รับการตอบสนองในด้านความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับความเห็นในด้านวิชาการจากทุกรัฐบาล

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำหรับผู้บริหารของ สศช. ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบันมีรวม ๑๓ ท่าน ซึ่งแต่ละท่านได้มีส่วนร่วมในการผลักดันการพัฒนาที่สำคัญๆ ดังนี้

● เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑ **สุนทร หงส์ลดารมภ์**

(พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๙๙) ท่านมีผลงานเด่นๆ คือ การวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ การวางแผนครอบครัว และการทำสวนยางใหม่ทดแทนยางเก่า เป็นต้น นอกจากนั้น แผนงานและโครงการต่างๆ ที่แนะนำและกลั่นกรองให้แก่วิชาการได้รับการรับรองและอนุมัติทุกเรื่อง

● เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๒ **ฉลอง ปิงตระกูล**

(พ.ศ. ๒๔๙๙-๒๕๐๖) สำเร็จการศึกษาปริญญาโทด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา ท่านทำให้สำนักงานมีบทบาทสำคัญมากขึ้น เนื่องจากได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลให้ทำงานได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีการหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระยะๆ พร้อมทั้งมีกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณการพัฒนาต่างๆ โดยเฉพาะในการเร่งรัดจัดทำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และการวิเคราะห์โครงการต่างๆ ทั้งด้านเกษตรและอุตสาหกรรม เป็นผู้ริเริ่มจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ระยะ คือ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖ และ พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๙ โดยได้วางเป้าหมายของแผนฯ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การกระจายการผลิตภาคเกษตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และการขยายขอบเขตโครงการพัฒนาจากเดิมที่จำกัดเฉพาะรัฐบาลกลาง ให้ครอบคลุมภาครัฐวิสาหกิจและส่วนท้องถิ่น

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๓**

ประยัต บวรณศิริ (พ.ศ.

๒๕๐๖-๒๕๑๓) สำเร็จการศึกษา

เศรษฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม)

มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศ

อังกฤษ มีผลงานที่สำคัญ อาทิ เป็น

ผู้แทนเข้าร่วมปรึกษาหารือกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการกำกับการแลกเปลี่ยน ณ กรุงวอชิงตัน ดี ซี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยเข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา ณ นครเจนีวา เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยเข้าร่วมการประชุมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งชาติ ครั้งที่ ๒ ณ กรุงมะนิลา นอกจากนี้ ยังได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในงานพัฒนานระดับชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานหลายตำแหน่ง

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๔**

เรณู สุวรรณสิทธิ์ (พ.ศ. ๒๕๑๓-

๒๕๑๖) ในสมัยของท่านได้มีการ

เปลี่ยนชื่อสำนักงานฯ จาก

สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

เป็น “สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” ท่านจึงเป็นเลขาธิการฯ คนสุดท้ายของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ท่านได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (๒๕๑๕-๒๕๑๙) โดยแผนฯ ๓ ได้รับพระบรมราชโองการประกาศใช้แผนฯ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๔

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๕ และลำดับที่ ๗**

เสนาะ อุณาภูล (๑๕ มี.ค. ๒๕๑๗ - ๒๓ พ.ค. ๒๕๑๘ และ

พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๓๒) สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก

สาขาเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศ

สหรัฐอเมริกา ท่านเป็นผู้มีบทบาท

อย่างมากในงานพัฒนาประเทศ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานนโยบาย

ระดับชาติที่ดำเนินการเป็นกรณี

พิเศษเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะ

หน้า และเพื่อการวางรากฐานของ

ประเทศในระยะยาว ได้แก่ การพัฒนาชนบท การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก การพัฒนาเมืองหลัก การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค รวมทั้งนโยบายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และงานคณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ การเสนอให้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งองค์กรที่จะประสานนโยบายเศรษฐกิจหลักๆ หลายคณะ เช่น คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก คณะกรรมการพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจน คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในสมัยที่ ๒ ของการดำรงตำแหน่งเลขาธิการฯ ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะนโยบายต่างๆ แก่รัฐบาลและนำไปสู่การแปลงเป็นแผนปฏิบัติการ เพื่อดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดย สศช. เป็นฝ่ายช่วยประสานนโยบายและแผนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ท่านได้มีนโยบายให้ปรับโครงสร้างขององค์กรเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานสอดคล้องกับการบริหารนโยบายเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สศช. สามารถผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นถึง ๕ คณะ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและเลขาธิการ สศช. เป็นเลขานุการ

ท่านยังได้ริเริ่มจัดตั้งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) โดยเป็นประธานคนแรก และพยายามผลักดันให้ทีดีอาร์ไอ และ สศช. ทำงานใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยมุ่งให้เป็นศูนย์ข้อมูลทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยบางส่วนเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ สศช. ทำเอง เช่น บัญชีประชาชาติ ทั้งรายได้ ผลผลิต รายจ่าย Flow of Fund หรือตาราง Input Output ถือเป็นเครื่องมือในการที่ทำให้ทราบถึงสถานการณ์เศรษฐกิจ ความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาประเทศที่สำคัญมาก

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๒**
กฤษฎ สมบัติศิริ (พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๓) สำเร็จการศึกษาปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจจาก University of Michigan สหรัฐอเมริกา มีผลงานที่สำคัญคือ การจัดทำแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ ๑-๕ ซึ่งในการจัดทำแผนฯ ๔ ซึ่งเป็น “แผนชี้นำ” (Indicative Plan) การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมทั่วถึงและต่อเนื่อง การพัฒนาด้านการขยายบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขให้ครอบคลุมมาก รวมทั้งการวางแผนอาหารและโภชนาการให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และการลดอัตราการเพิ่มของประชากรโดยรัฐบาลประกาศใช้นโยบายประชากรในปี ๒๕๑๓

นอกจากนี้ ยังมีผลงานที่สำคัญ คือ การริเริ่มจัดทำตารางผลผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ ๑๗๐ ชนิด จากสถาบันเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศของรัฐบาลญี่ปุ่นและได้ประกาศใช้ตารางผลผลิตประจำปี ๒๕๑๔ เป็นปีแรก ตารางผลผลิตนั้นเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นวิธีจัดทำบัญชีประชาชาติให้ได้ผล และเป็นการปรับปรุงวิธีจัดทำสถิติเป็นครั้งแรกของประเทศไทย

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๔**
พิสิฐ ภัคเกษม (พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๗) สำเร็จการศึกษาปริญญาเอกด้านเศรษฐศาสตร์การพัฒนา (Ph.D, Pittsburgh University, Pittsburgh, PA, U.S.A.) ท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่แผนฯ ๑-๗ และร่วมเป็นคณะกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการหลายชุดเพื่อผลักดันโครงการและแผนงานที่สำคัญๆ จำนวนมาก ท่านเห็นว่าในการทำแผนไม่ควรตั้งเป้าหมาย (Target Setting) แต่ควรให้ความสำคัญกับการวางบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนโดยการวางแผนยุทธศาสตร์หลักๆ ในระยะยาว ช่วง ๕ ปีหรือ ๑๐-๒๐ ปี และต้องคำนึงถึงโครงสร้างของประเทศทางด้านสังคม และเศรษฐกิจเป็นหลักด้วย

ท่านเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันงานด้านการแปรรูป

รัฐวิสาหกิจ (Privatization) เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าบงกชของรัฐบาลวิสาหกิจขาดทุน ต้องพึ่งพารัฐบาล โดยเห็นตัวอย่างจากประเทศอังกฤษ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจนับเป็นนโยบายที่ต้องปรับตัวครั้งใหญ่โดยเน้นเรื่องการปรับบทบาทภาครัฐกับภาคเอกชนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผลักดันการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก โครงการอุตสาหกรรมและโครงการพื้นฐานต่างๆ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การตั้งคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๙**
สุเมธ ดันติเวชกุล (พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๓๙) สำเร็จการศึกษาปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมองเปลิเอ ฝรั่งเศส ผลงานที่สำคัญคือ ในการจัดทำแผนฯ ๘ ท่านเป็นผู้จุดประกายความคิดให้คนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา โดยได้จัดสัมมนาระดมความเห็นจากประชาชนอย่างทั่วถึง มีการปรับเปลี่ยนข้อความคิดของปรัชญาการพัฒนาประเทศให้เป็นบูรณาการที่มีความสมบูรณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยมีคนเป็นศูนย์กลาง มีการระบุถึงธรรมนูญแห่งชาติและการปรับระบบบริหารราชการและในการนำไปปฏิบัตินั้นต้องการให้มีระบบ AFP คือในแต่ละพื้นที่มีการประสานการพัฒนาอย่างบูรณาการและมีส่วนร่วมจากพหุภาคี ทั้งนี้การผลักดันให้เกิดประชาคมเพื่อการพัฒนา ก็ได้มีการดำเนินโครงการทดลองต่อเนื่องภายใต้โครงการ Thai UNCAP ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหประชาชาติ

ท่านได้พัฒนาปรับปรุงการบริหารงานภายในองค์กร โดยการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนอัตรากำลังเพื่อปรับโครงสร้างของ สศช. ผ่านมติของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ซึ่งงานหลักของ สศช. คือ งานวางแผน รองลงมา คือ งานวิจัยเชิงนโยบายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ท่านได้วางโครงสร้างสำนักวิชาการเพื่อรวบรวมบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ให้มาร่วมปฏิบัติงานเป็นทีมเดียวกัน เพื่อทำงานด้านวิชาการเฉพาะด้าน

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๐**
วิรัตน์ วัฒนศิริธรรม (พ.ศ. ๒๕๓๙-
 ๒๕๔๒) สำเร็จการศึกษาปริญญา
 โทสาขาเศรษฐศาสตร์ จาก Akron
 University สหรัฐอเมริกา ในสมัยที่
 ท่านดำรงตำแหน่งเป็นช่วงวิกฤต
 เศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ในระยะปีแรกของแผนฯ ๘ สศช. จึงต้อง
 ปรับปรุงแผนพัฒนาฯ ในทันที โดยได้กำหนดกรอบการปรับ
 แผนให้สอดคล้องกับกรอบการดำเนินนโยบายภายใต้คำ
 แนะนำของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) หรือที่
 กำหนดไว้ในหนังสือแสดงเจตจำนง

ท่านได้พยายามกำหนดกรอบการทำงานของ
 คณะกรรมการ รัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจ (รศก.) โดยให้เป็น
 คณะกรรมการระดับนโยบายที่ทำหน้าที่กำกับการบริหารงาน
 ด้านนโยบายเศรษฐกิจ และหารือประเด็นการแก้ไขปัญหา
 เศรษฐกิจ ในช่วงนี้ สศช. ได้ทำหน้าที่รายงานข้อมูลเศรษฐกิจ
 ต่อรัฐบาลโดยตรง รับมอบหมายหรือผลักดันนโยบายที่
 สำนักงานฯ เห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ รวม
 ทั้งการวางรากฐานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๑**
สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม (พ.ศ. ๒๕๔๒-
 ๒๕๔๕) สำเร็จการศึกษาปริญญา
 โทสาขาบริหารธุรกิจ (M.B.A.,
 Business Administration,
 University of Bridgeport, U.S.A)

ท่านได้ปรับปรุงบทบาทขององค์กร ให้พร้อมรับกับการ
 เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ในหลายด้าน เพื่อมุ่งพัฒนาให้
 สศช. เป็นหน่วยงานที่มีความแข็งแกร่งทางด้านวิชาการ โดย
 เน้นการวางแผนการสร้างระบบเตือนภัยทางเศรษฐกิจเพื่อ
 ป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น และการตัดสินใจในระดับ
 ต่างๆ ของการบริหารงานด้านเศรษฐกิจและสังคม กำหนด
 แนวทางปรับปรุงระบบงานภายใน สศช. ได้แก่ (๑) วางระบบ
 การพัฒนาข้อมูลหลักที่สำนักงานฯ รับผิดชอบ (๒) ตั้งกลุ่มงาน
 ดูแลระบบเศรษฐกิจและสังคมในระดับมหภาค (๓) กลุ่มงาน
 พัฒนาพื้นที่และโครงการหลักๆ (๔) กลุ่มงานติดตามประเมิน
 ผล (๕) กลุ่มงานเสริมสร้างความเข้าใจในด้านการพัฒนา (๖)
 กลุ่มงานที่ดูแลเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ของประเทศในเวทีโลก และ (๗) วางระบบงานดูแลบทบาท
 เฉพาะกิจของสำนักงานฯ

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๒**
จักรมนต์ ผาสุกนนิช (พ.ศ. ๒๕๔๕-
 ๒๕๔๗) สำเร็จการศึกษาปริญญาโท
 เศรษฐศาสตร์จาก California State
 University ผลงานที่สำคัญ คือ
 ผลักดันยุทธศาสตร์เชิงรุก ๔ เรื่อง

ได้แก่ การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจาย
 รายได้ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
 การพัฒนาทุนทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

● **เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑๓**
อำพน กิตติอำพน (พ.ศ. ๒๕๔๗-
 ปัจจุบัน) สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก
 ด้านเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ ผลงาน
 ที่สำคัญ อาทิ วางกรอบแนวคิดและ
 กระบวนการในการจัดทำแผนฯ ๑๐

โดยยังคงอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น
 แนวทางในการพัฒนาประเทศ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและ
 สังคมของประเทศในระยะ ๔ ปี (๒๕๔๘-๒๕๕๑) เพื่อให้ได้
 เครื่องมือที่เหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน
 ปรับปรุงโครงสร้าง สศช. พร้อมทั้งปฏิรูปทัศน สศช. ให้มี
 ความทันสมัย สวยงาม และเป็นระเบียบยิ่งขึ้น ปรับปรุงห้องสมุด
 สศช. ให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ที่สมบูรณ์แบบ และ
 เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “ห้องสมุดสุริยาวัตร” รวมทั้งพัฒนาให้เป็น
 ศูนย์แห่งการเรียนรู้ จัดตั้งศูนย์ข้อมูล OECD ปรับปรุงอาคาร
 สุริยาวัตรรวมทั้งจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์การพัฒนาประเทศของ
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ เป็นต้น

● **ผู้ทรงคุณวุฒิ สศช.**
ลำดับที่ ๑ ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์
 (พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๔) สำเร็จ
 ปริญญาโททางด้านเศรษฐศาสตร์
 จากประเทศสหรัฐอเมริกา ผลงาน
 ที่สำคัญ อาทิ มีส่วนร่วมใน
 กระบวนการพัฒนาประเทศสู่การพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง
 ในแผนฯ ๘ จัดทำแนวความคิดการวางแผนพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์และสังคม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ และ ฉบับที่ ๘ จัดทำหนังสือแผน..นี้ ? การเรียนรู้จากประสบการณ์วางแผนพัฒนาระดับชาติ วิสัยทัศน์การวางแผนพัฒนาประเทศในสหัสวรรษหน้า ความสัมพันธ์ของแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ กับแผนที่เกี่ยวข้อง The Social Indicators for Thailand : The 1980s, Reporting Planning Activities in Thailand, Integration of AIDS into National Development Planning : the Case of Thailand

อดีตข้าราชการ สศช. ที่เข้าร่วมคณะรัฐมนตรี

นับตั้งแต่การก่อตั้ง สศช. จนถึงปัจจุบันได้มีข้าราชการที่ไปเติบโตทางการเมืองและได้รับโอกาสเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดต่างๆ มีรวม ๑๓ คน เป็นเลขาธิการฯ รวม ๓ คน และอื่นๆ อีก ๑๐ คน ดังนี้

● เลขาธิการฯ **สุนทร หงส์ลดารมภ์** ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ (กระทรวงพาณิชย์ในปัจจุบัน) ในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

● เลขาธิการฯ **ฉลอง ปิงตระกูล** ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

● บุญชนะ อัตถากร อดีตรองเลขาธิการฯ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร

● เลขาธิการฯ **เสนาะ อุณาภูล** ได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน

● **เถลิง อ่างนาवासวัสดิ์** อดีตรองเลขาธิการฯ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์

● **มิชัย วีระไวทยะ** อดีตหัวหน้ากองประเมินผลการพัฒนา ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน

● **โสสิต บันเปี่ยมรัษฎ์** อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยและว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในรัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

● **สาวิตรี โพธิวิหค** อดีตผู้อำนวยการศูนย์วิเคราะห์และประสานแผนปฏิบัติการ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลชวน หลีกภัย ครั้งที่ ๑ และ ๒

● **สุรนนท์ เวชชาชีวะ** อดีตเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนกองวางแผนส่วนรวม ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

● **เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา** อดีตหัวหน้าฝ่ายวางแผนเศรษฐกิจและสังคม กองวางแผนเศรษฐกิจและสังคม ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

● ปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์

อดีตผู้อำนวยการกองวิเคราะห์และประมาณการเศรษฐกิจ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานในรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

● รุ่งเรือง อิศรางกูร ณ อยุธยา

อดีตผู้อำนวยการกองโครงการเศรษฐกิจ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

● เลขาธิการฯ สรรเสริญ

วงศ์เชอุม ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

● สมหมาย ภาษี

อดีตหัวหน้าวางแผนส่วนรวม กองวางแผนเศรษฐกิจและสังคม และฝ่ายวางแผนการศึกษา กองโครงการสังคม ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ในรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

เกิดเกี่ยวกับเลขาธิการฯ

เลขาธิการฯ ลำดับที่ ๑ และประธานสภากรรมการ

สุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็นเลขาธิการคนแรกของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๔๙๓ – ๒๔๙๙) และยังได้เป็นประธานกรรมการอันดับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๓ – ๒๕๓๑) อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

เลขาธิการฯ ๒ สภา

ฉลอง ปิงตระกูล เป็นเลขาธิการฯ ที่ดำรงตำแหน่งในช่วงเปลี่ยนชื่อจากสภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยเป็นเลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙-๒๕๐๒ และเป็นเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๐๖

เลขาธิการฯ ๒ สภา

เรณู สุวรรณสิทธิ์ เป็นเลขาธิการฯ คนที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๖) ที่ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคนสุดท้ายของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

เลขาธิการฯ ๔ นายกฯ

กฤษ สมบัติศิริ เป็นเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คนที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๓) โดยช่วงที่ดำรงตำแหน่งนั้น มีการเปลี่ยนผู้นำรัฐบาลถึง ๔ ท่าน คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายธานินทร์ กรัยวิเชียร และ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมนันท์ ตามลำดับ

เลขาธิการฯ ๒ สมัยและยาวนานที่สุด

เสนอ อุณากุล เป็นเลขาธิการฯ คนที่ ๕ และเป็นคนเดียวที่ดำรงตำแหน่ง ๒ สมัย สมัยแรกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๘ (ลำดับที่ ๕) และกลับมาเป็นสมัยที่สองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๒ (ลำดับที่ ๗) รวมทั้งทำให้ สศช. มีคณะกรรมการนโยบายระดับชาติซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และ สศช. เป็นฝ่ายเลขานุการมากที่สุดถึง ๕ คณะ

เลขาธิการฯ ที่เริ่มต้นและเกษียณอายุราชการที่สภพัฒน์

พิสิฐ ภัคเกษม เริ่มต้นชีวิตข้าราชการที่สภพัฒน์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ผ่านไป ๒๗ ปี จึงก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งเลขาธิการฯ คนที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๗) (ลำดับที่ ๘) จนกระทั่งเกษียณอายุราชการโดยไม่เคยโยกย้ายไปไหน นับเป็นเลขาธิการฯ คนเดียวที่เกษียณอายุราชการในตำแหน่งเลขาธิการฯ

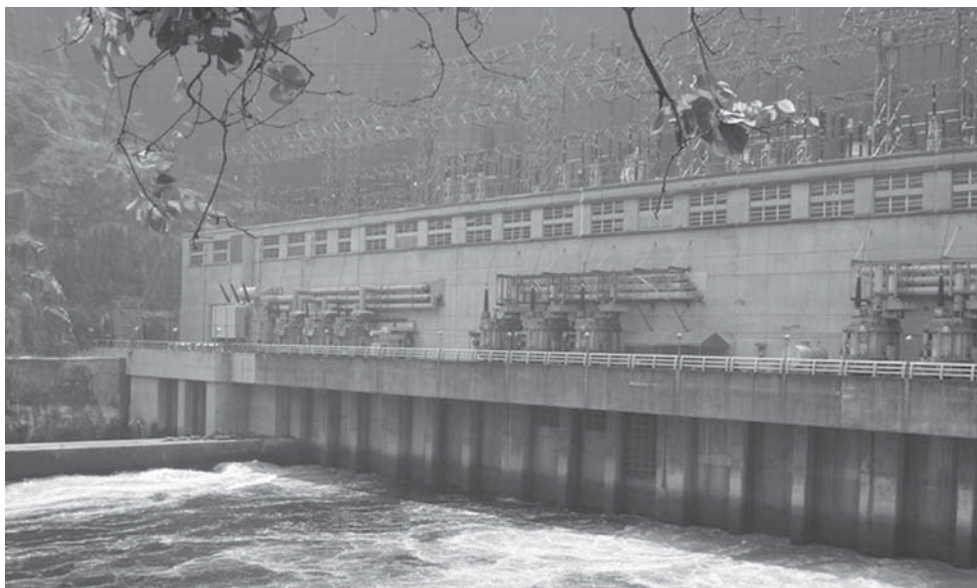
เลขาธิการฯ ซี ๒๒

สุเมธ ดันติเวชกุลเป็นเลขาธิการฯ คนที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๓๙) (ลำดับที่ ๙) โดยระหว่างเป็นเลขาธิการสภพัฒน์ก็เป็นเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ด้วย จนมีคำพูดเชิงหยอกล้อว่าเป็น “ซี ๒๒” เนื่องจากควบตำแหน่งซี ๑๑ ถึงสองตำแหน่งพร้อมกัน

ปิกณกะภาวะเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงแผนฯ ๑ - ๑๐¹

ประเทศไทยประกาศใช้
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ มาแล้วจำนวน ๑๐ ฉบับ
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๕๐ ซึ่งมี
เหตุการณ์สำคัญๆ ที่มีผลกระทบ
ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
ของประเทศ และส่งผลต่อชีวิต
ความเป็นอยู่ของคนไทยอย่าง
มากมาย จึงขอนำเสนอเกร็ด
ความรู้ที่น่าสนใจในแต่ละแผนฯ
ดังนี้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๐๙) : โครงสร้างพื้นฐานขาดแคลน

ประเทศไทยยังขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานอยู่มาก การจัดทำ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ จึงเน้นการพัฒนาโครงสร้าง
พื้นฐาน อาทิ การคมนาคมขนส่ง การชลประทาน และการพลังงาน
เป็นต้น เพื่อเป็นการปูพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้มั่นคง ซึ่งการพัฒนาใน
ช่วงนี้จะมีคำขวัญว่า “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ”

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๑๐-๒๕๑๕) : สิ้นสุดสงครามเวียดนาม การส่งออกสินค้า เกษตรตกต่ำ

คนไทยยากจนขยายตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากสิ้นสุดสงคราม
เวียดนาม มีการถอนกำลังทหารออกจากประเทศไทย และการลดราย

จ่ายทางการทหารของสหรัฐอเมริกา จึงเกิด
วิกฤตทางการเงินและการค้าระหว่างประเทศ ทำให้
รายได้จากการส่งออกของไทยลดลง มูลค่าผลิตผล
ทางการเกษตรและอุตสาหกรรม รวมทั้งสินค้าออก
และสินค้าเข้าต่ำกว่าเป้าหมาย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๑๕-
๒๕๑๙) : วิกฤตการณ์น้ำมันครั้งแรก เกิด
เหตุการณ์เดือนตุลา

เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งแรก ทำให้
ประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาการชะลอตัวทาง
เศรษฐกิจ เกิดปัญหาเงินเฟ้อ และการว่างงานอย่าง
กว้างขวาง นอกจากนั้นยังเกิด “เหตุการณ์ ๑๔
ตุลาคม ๒๕๑๖ วันมหาวิปโยค” ซึ่งเป็นเหตุการณ์

¹ เรียบเรียงจาก เอกสารข้อมูลการแสดงนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ, คณะทำงานปรับปรุง อาคารสุริยานุวัตร
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

ที่นักศึกษาและประชาชนในประเทศไทยได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากรัฐบาลเผด็จการ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เกิดเหตุการณ์ไม่สงบ จากการชุมนุมประท้วงของนักศึกษาและประชาชน เพื่อขับไล่จอมพลถนอม กิตติขจร ออกจากประเทศ” ส่งผลให้การจัดทำแผนฯ ๔ ต้องเน้นการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง การปกครอง และด้านสังคม พร้อมทั้งกำหนดกรอบนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาเป็นสำคัญ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๒๐-๒๕๒๔) : วิกฤตการณ์ครั้งที่ ๒ สถาบันการเงินใน ประเทศล้ม

การพัฒนาประเทศในช่วงนี้ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกมีความผันผวน โดยเฉพาะในปี ๒๕๒๒ เกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน ทำให้ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัว ส่งผลกระทบรุนแรงต่อภาวะเศรษฐกิจไทยเพราะต้องพึ่งพิงแหล่งพลังงานจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ต้องใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อน้ำมัน วัตถุดิบ และเครื่องจักรเพิ่มมากขึ้นมาก ก่อให้เกิดการขาดดุลการค้ามหาศาล และขาดดุลบัญชีเดินสะพัด นอกจากนี้ยังเกิดวิกฤตการณ์ของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน เช่น กรณีการล้มของบริษัทราชเงินทุน เป็นต้น

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๒๙) : ผ่านวิกฤตเศรษฐกิจโลกตกต่ำ สู้ยุคไฮโดรคาร์บอน

ภาวะเศรษฐกิจโลกเริ่มชะลอตัว ค่าเงินดอลลาร์ผันผวน ราคา น้ำมันดิบยังสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับประเทศอุตสาหกรรมใช้

นโยบายกีดกันการค้ามากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยทั้งในด้านการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การลงทุนและการส่งออกต่ำกว่าเป้าหมาย เกิดการว่างงานถึงหนึ่งล้านคนใน พ.ศ.๒๕๒๙ แต่ในระบอบเวลาดังกล่าว ประเทศไทยสามารถฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจสู่ยุคไฮโดรคาร์บอนได้ เนื่องจากในช่วงเวลานั้น รัฐบาลไทยค่อนข้างมีเสถียรภาพ มีการกำหนดนโยบายและมาตรการทางด้านการเงินการคลังที่ถูกต้อง เช่น การลดค่าเงินบาท มีการรณรงค์ “มุ่งประหยัด เร่งรัดใช้ของไทย และร่วมใจกันส่งออก” ประกอบกับการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย จึงทำให้ประเทศไทยผ่านพ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจมาได้ด้วยดี

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔) : เศรษฐกิจโลก เอื้ออำนวย เงินคงคลังเป็นบวก ครั้งแรก

ในช่วงนี้เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวสูงสุดเป็นประวัติการณ์ เป็นเพราะปัจจัยที่เอื้ออำนวยทั้งภายในและภายนอกประเทศ รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากประเทศไทยได้กำหนดให้ พ.ศ.๒๕๓๐ และ ๒๕๓๑ เป็น **ปีท่องเที่ยวไทย** และ **ปีศิลปหัตถกรรมไทย** ผลการพัฒนาทำให้ประเทศไทยมีเงินคงคลังเป็นบวก (รายได้มากกว่ารายจ่าย) เป็นครั้งแรกในปี ๒๕๓๑

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) : เศรษฐกิจไม่ยั่งยืน สังคมนิยมลัทธิสลาย

ได้เกิดเหตุการณ์ที่คนส่วนใหญ่ไม่คาดคิด คือ การล่มสลายของอาณาจักรโซเวียตและระบบสังคมนิยม โลกเริ่มเปลี่ยนเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ และมี

กระแสตื่นตัวทางด้านความเป็นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และ สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในการวางแผนฯ ๗ จึงเน้นที่การรักษาสมดุลของ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อผ่าน ช่วงเวลาของการใช้แผนฯ ๗ มาแล้ว ได้มีการวิเคราะห์และสรุปผลการ พัฒนาว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา และการพัฒนาไม่ยั่งยืน”

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) : เศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมก้าวหน้า

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ได้เกิดวิกฤตการณ์ที่มีผลกระทบ ต่อประเทศไทยหลายด้าน ดังเช่น เกิดวิกฤตค่าเงินบาทขึ้นเมื่อเดือน กรกฎาคม ปี ๒๕๔๐ โดยเรียกกันอย่างแพร่หลายว่า “วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง” หรือ “ยุคเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมก้าวหน้า” ประเทศไทยต้องเผชิญกับ ความผันผวนของค่าเงินบาท ซึ่งเกิดจากผลกระทบทั้งภายในคือ ความ ไม่โปร่งใสของการบริหารงานในธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน และผลกระทบภายนอก คือ การฉวยโอกาสของนักเก็งกำไรค่าเงินหรือนักค้าเงินในตลาดการเงินระหว่างประเทศ

แม้ธนาคารแห่งประเทศไทยจะพยายามป้องกันค่าเงินบาท อย่างเต็มที่ ด้วยการใช้นโยบายปรับอัตราดอกเบี้ยในประเทศให้อยู่ใน ระดับสูง เพื่อป้องกันเงินทุนไหลออกและป้องกันค่าเงิน จนต้องสูญเสีย เงินทุนสำรองระหว่างประเทศไปเกือบหมด แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งได้ จนนำไปสู่การประกาศเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบกำหนด อัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed Exchange Rate) เป็นอัตราแลกเปลี่ยน แบบลอยตัว (Managed Float Rate) ผลที่ตามมาคือ ค่าเงินบาทเปลี่ยน จากเดิม ๒๕ บาท ต่อ ๑ เหรียญสหรัฐฯ และได้อ่อนค่าไปถึง ๖๐ บาท ต่อ ๑ เหรียญสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ ต้องประสบกับภาวะตกต่ำถึงขีดสุด โดยมีการขยายตัวติดลบร้อยละ ๑.๔๑ - ๑๐.๕

๖ ปีกับหนี้ไอเอ็มเอฟ

หลังจากประสบภาวะ “ฟองสบู่แตก” ทำให้ประเทศไทยต้องขอ กู้เงินจาก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) หรือ ไอเอ็มเอฟ (IMF) เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ประมาณ ๔ พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่

เกิดขึ้น โดยกำหนดระยะเวลาผ่อนชำระให้หมด ภายใน พ.ศ. ๒๕๔๔ หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องตกเป็น เมืองขึ้นทางเศรษฐกิจของต่างชาตินานถึง ๔ ปี แต่หลังจากผ่านมา ๖ ปี ประเทศไทยก็สามารถปลด หนี้ก้อนสุดท้ายคืนให้กับกองทุนการเงินระหว่าง ประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ได้เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งถือเป็นประเทศแรกของโลกที่ชำระ หนี้ไอเอ็มเอฟก่อนกำหนด

ไอเอ็มเอฟ ก่อตั้งโดยรัฐบาลของกลุ่ม ประเทศพันธมิตร มีฐานะเป็นทบวงการชำนัญ พิเศษของสหประชาชาติ เริ่มเปิดดำเนินการมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ สมาชิกหลักได้แก่ประเทศ ที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติอยู่ ก่อนแล้ว และมีข้อบังคับว่า ประเทศที่จะ สมัครเป็นสมาชิกธนาคารโลก (World Bank) จะต้องเป็นสมาชิกของไอเอ็มเอฟด้วย ปัจจุบัน มี ๑๘๒ ประเทศ

องค์กรกู้เศรษฐกิจของประเทศไทย

หลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๔๐ รัฐบาลยังคงดำเนินมาตรการทางการเงินและการคลัง อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงาน เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และเสริม สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบสถาบันการเงินของ ไทย อาทิ บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) บริษัท ข้อมูลเครดิต สำนักงานคณะกรรมการเพื่อส่งเสริม การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (สปน.) ฯลฯ ซึ่งมีบทบาท ภารกิจต่อการกู้เศรษฐกิจของประเทศ ดังนี้

บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (Thai Asset Management Corporation – TAMC)

บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย หรือ บสท. จัด ตั้งขึ้นเพื่อบริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบัน

การเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย ปรับโครงสร้างหนี้และปรับโครงสร้างกิจการ โดยการรับโอนสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย รวมทั้งสิทธิอื่นใดเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้สำหรับสินทรัพย์ด้วยคุณภาพนั้น หรือโดยการโอนมาตราการอื่นๆ เพื่อประโยชน์แก่การฟื้นฟูเศรษฐกิจหรือความมั่นคงของประเทศ

บริษัทข้อมูลเครดิต (Credit Bureau)

เครดิต บูโร หมายถึง บริษัทระบบข้อมูลกลางที่มีสมาชิก คือ สถาบันการเงิน และบริษัทที่ทำธุรกิจให้สินเชื่อเป็นทางการค้าปกติ ซึ่งทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครดิตหรือสินเชื่อจากสมาชิกและดำเนินการประมวลผลข้อมูลเครดิตที่ได้รับจากสมาชิก เพื่อให้สมาชิกเรียกใช้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาวิเคราะห์การให้สินเชื่อ โดย “ข้อมูลเครดิต” หมายถึง ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้า คุณสมบัติของลูกค้าที่ขอสินเชื่อ ประวัติการขอ การได้รับอนุมัติสินเชื่อ การชำระสินเชื่อของลูกค้าที่ขอสินเชื่อ รวมทั้งประวัติการชำระราคาสินค้าหรือบริการโดยบัตรเครดิต

สำนักงานคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกข้อบังคับจัดตั้ง สำนักงานคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (สปน.) ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยให้เป็นหน่วยงานหนึ่งในธนาคาร ขึ้นตรงต่อผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ทำงานตามที่คณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (คปน.) มอบหมาย เพื่อทำหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ ติดตาม เสนอแนะ วางแนวทางส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ และเป็นตัวกลางในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) : น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยได้ผ่านบทเรียนราคาแพง และพร้อมที่จะหันมาตั้งหลักการดำเนินชีวิตกันใหม่โดยน้อมนำเอา “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำรัสชี้แนะให้เป็นแนวทาง

การดำเนินชีวิตแก่ชาวไทยมากกว่า ๓๐ ปีแล้วมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

อันดับความน่าเชื่อถือของไทย ในช่วงแผนฯ ๙

ก่อนจะเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยมีอันดับความน่าเชื่อถืออยู่ที่ระดับ A แต่หลังจากที่ “พองสบู่แตก” ไทยประกาศลอยตัวค่าเงินบาท สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือของประเทศ เช่น มูดีส์ ได้ลดอันดับเครดิตของไทยจาก A ลงไปอยู่ที่ระดับ Baa๑ ขณะที่เอสแอนด์พี ก็ลดอันดับเครดิตของไทยลงไปที่ระดับ BBB- แนวโน้ม Negative หลังจากนั้นอันดับเครดิตของไทยก็ขยับขึ้นลงตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจมาโดยตลอด

จนกระทั่งในปีสุดท้ายของการใช้แผนฯ ๙ คือ พ.ศ. ๒๕๔๙ ทั้งมูดีส์และเอสแอนด์พี จัดอันดับเครดิตประเทศไทยไว้ที่ระดับ BBB+ และถึงแม้ว่าประเทศไทยจะประสบกับปัญหาต่างๆ เช่น เหตุการณ์ลอบวางระเบิดที่กรุงเทพฯ การประท้วงของกลุ่มผู้นำชุมนุม และการปฏิวัติ แต่มูดีส์และเอสแอนด์พี ก็ยังคงอันดับเครดิตของประเทศไทยไว้ที่ระดับ BBB+ เนื่องจากเศรษฐกิจของไทยยังมีศักยภาพ และตัวเลขทางเศรษฐกิจยังอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือระดับโลก เช่น มูดีส์ (Moody's Investors Service) สแตนดาร์ดแอนด์ปัวร์เรตติ้ง เซอร์วิส หรือ เอสแอนด์พี (Standard & Poor Rating Service : S&P) ทริส เรตติ้งส์ (TRIS Ratings) และ ฟิตช์ เรตติ้ง (Fitch Rating) เป็นบริษัทชั้นนำในด้านการจัดอันดับความน่าเชื่อถือหรือเครดิตของประเทศต่างๆ โดยมีลำดับการให้คะแนนเป็นตัวอักษร คือ A B C D

A คือ อันดับความน่าเชื่อถือสูงสุด เช่น AAA หรือ Aaa หมายถึง ระดับความเสี่ยงต่ำสุดและมีความสามารถในการชำระหนี้สูงสุด เป็นต้น

ความแตกต่างในสังคมไทย

ในช่วงปี ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙ ประเทศไทยเกิดสถานการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีความแตกต่างทางความคิดทางการเมืองอย่างรุนแรง จนมีการกล่าวกันว่าสังคมไทยเกิดไม่สมานฉันท์อย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ไทย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔) : สังคมสมานฉันท์

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เกิดเหตุการณ์สำคัญคือ การลงประชามติ รับหรือไม่รับ ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๗ ของประเทศ ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของการร่างรัฐธรรมนูญประเทศไทย ในขณะที่สถานการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการเรียกร้องความรู้ รัก สามัคคี และสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนฯ ๑๐ ที่ตั้งวิสัยทัศน์สู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ตามแนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ความก้าวหน้าในการพัฒนาคนของประเทศไทย ในปี ๒๕๕๐

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) เผยแพร่รายงานการพัฒนาคมนของประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ในหัวข้อ “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” โดยมีดัชนีความ

ก้าวหน้าของคน (human achievement index : HAI) ๔ ด้าน คือ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัว และชุมชน คมนาคมและการสื่อสาร การมีส่วนร่วม ซึ่งในภาพรวมของความก้าวหน้าของการพัฒนาคนที่สามารถเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาคนล้ำหลังสุดของประเทศ และจังหวัดที่มีความก้าวหน้าของการพัฒนาคนสูงที่สุด ได้แก่ ภูเก็ต

ศัพท์เศรษฐกิจ

ในที่นี้ขอความหมายของศัพท์เศรษฐกิจพื้นฐานบางส่วน ที่มักมีการกล่าวถึงอยู่ในรายงานภาวะเศรษฐกิจ ดังนี้

ค่าของเงิน

คือ อำนาจซื้อ (Purchasing Power) ของเงินแต่ละหน่วย เช่น ข้าวสาร ๑ ถัง ราคา ๕๐ บาท ค่าของเงิน ๑ บาท = ข้าว ๑/๕๐ ถัง

ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

เรียกสั้นๆ ว่า จีดีพี (GDP) มาจากคำว่า Gross Domestic Product เป็นการวัดมูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายทั้งหมดที่ผลิตได้ภายในอาณาเขตของประเทศในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ประกอบด้วยการลงทุนภาคเอกชน การใช้จ่ายภาครัฐ การส่งออกสุทธิ และการบริโภคภาคเอกชน ซึ่งองค์ประกอบที่ใหญ่ที่สุดในผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไทย คือ การบริโภคภาคเอกชน

ความสุขมวลรวมประชาชาติ

เนื่องจากการวัดระดับของการพัฒนาทาง

เศรษฐกิจด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือจีดีพี มีข้อจำกัดบางประการ จึงทำให้มีผู้พยายามพัฒนาดัชนีทางเลือกอื่นๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้สถานะทางเศรษฐกิจแทนตัวเลขจีดีพี หนึ่งในดัชนีทางเลือกที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณา ได้แก่ จีเอ็นเอช (GNH) หรือ Gross National Happiness หมายถึง ความสุขมวลรวมประชาชาติ หรือการให้ความสำคัญกับความสุขของประชาชนในประเทศมากกว่าความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

เงินเฟ้อ (Inflation)

คือ ภาวะการที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ได้เปรียบในภาวะเงินเฟ้อ คือ พ่อค้า ลูกหนี้ และนายธนาคาร หากเป็นการเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเป็นปกติ ก็จะสร้างสิ่งจูงใจแก่ผู้ประกอบการ แต่หากเพิ่มขึ้นมากและฉับพลัน ก็จะสร้างความไม่แน่นอนและก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการครองชีพของประชาชน และการขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

ภาวะเงินเฟ้อในประเทศไทยวัดจากอัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค ซึ่งเป็นดัชนีที่จัดทำโดยกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของราคาสินค้าและบริการต่างๆ ที่ผู้บริโภคซื้อหาเป็นประจำ โดยน้ำหนักของสินค้าและบริการแต่ละรายการกำหนดจากรูปแบบการใช้จ่ายของครัวเรือนซึ่งได้จากการสำรวจ ตามหลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ การเกิดภาวะเงินเฟ้อมาจาก ๒ ปัจจัยหลัก

ปัจจัยแรก คือแรงดึงทางด้านอุปสงค์ เกิดจากระบบเศรษฐกิจมีความต้องการปริมาณสินค้าและบริการมากกว่าที่มีอยู่ในขณะนั้นๆ จึงดึงให้ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ ความต้องการสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้นอาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงิน การดำเนินนโยบายการคลังของภาครัฐบาล การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ในต่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของประชาชน

ปัจจัยที่สอง เกิดจากด้านต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทำให้ผู้ผลิตต้องปรับราคาสินค้าขึ้น สาเหตุที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อาทิ ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น การเกิดวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติ ผู้ประกอบการเพิ่มกำไรขึ้น การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้านำเข้า ซึ่งอาจเพิ่มไปตามภาวะตลาดโลก หรือผลของอัตราแลกเปลี่ยน

เงินฝืด (Deflation)

คือ ภาวะการที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปลดลงอย่างต่อเนื่อง หรือการหดตัวของระบบเศรษฐกิจ ระดับการผลิตลดลง และการว่างงานสูงขึ้น ซึ่งมีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่าเงินเฟ้อ อาจมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของอุปทาน การหดตัวของอุปสงค์ การลดต้นทุนจากปัจจัยอัตราแลกเปลี่ยน หรือมาตรการปรับลดภาษี และการที่ปริมาณเงินหมุนเวียนมีไม่เพียงพอต่อขนาดของระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยภาวะเงินฝืดมักเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับตัวแปรทางเศรษฐกิจในภาคต่างประเทศ เช่น รายรับเงินตราต่างประเทศลดลง ราคาสินค้าส่งออกลดลง อัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศเพิ่มขึ้น เป็นต้น

หนี้เสีย (NPL)

สินทรัพย์หรือสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ บางทีเรียกว่า หนี้เน่า หนี้เสีย หรือ เอ็นพีแอล (NPL) ย่อมาจาก Non-Performing Loans หมายถึงสินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน สงสัยจะสูญ และสูญ ตามหลักเกณฑ์การจัดชั้นในประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเรื่อง สินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ และสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ หรือที่จะแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญที่ธนาคารพาณิชย์กันสำรองคร้อยละ ๑๐๐ และตัดออกจากบัญชีแล้ว แต่ยังไม่ได้บันทึกกลับเข้ามาในบัญชี

ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศ

ดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index : CPI) กำเนิดขึ้นจากความต้องการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว และการวัดระดับการครองชีพของประชากร เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ

ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

แนวความคิดพื้นฐานของดัชนีราคาผู้บริโภค พัฒนามาจากแนวความคิดของดัชนีค่าครองชีพ (Cost of Living Index) ซึ่งต้องการวัดค่าใช้จ่ายในการบริโภคของผู้บริโภคในเดือนหนึ่งๆ โดยยังคงรักษามาตรฐานการครองชีพตามระดับที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากมาตรฐานการครองชีพยังขึ้นกับปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ภาษี คุณภาพสินค้า เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และราคาสินค้าที่เปลี่ยนแปลง

การจัดทำดัชนีราคาในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๖ โดยกรมการสนเทศ แต่เป็นการจัดทำเพื่อใช้ภายในหน่วยงานราชการเท่านั้น ต่อมาได้ปรับปรุงและพัฒนาเป็นลำดับจนเผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๙๑ โดยใช้ข้อมูลเดียวกันนี้เป็นฐานในการพัฒนาปรับปรุงการจัดทำดัชนีราคา จนมาเป็นดัชนีราคาผู้บริโภคในปัจจุบัน

ดุลบัญชีเดินสะพัด

ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account) คือ ผลรวมสุทธิของของดุลการค้า (Trade Balance) และดุลบริการ (Net Services) ประกอบด้วย การซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ผลกำไรจากการลงทุนระหว่างประเทศ การขนส่ง การท่องเที่ยว การบริการทางการเงิน การโอนเงินให้กันโดยไม่ได้ค้าขายสินค้าหรือบริการ รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าสื่อสารโทรคมนาคม ค่ารับเหมาก่อสร้าง ค่ารอยัลตี้ และค่าเครื่องหมายการค้า/สิทธิบัตร ค่าประกันภัย เป็นต้น

ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ (Set Index)

ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ คือ ตัวเลขหรืออัตราแสดงการขึ้นลงของราคาหลักทรัพย์หรือหุ้นที่ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ดัชนีที่ตลาดหลักทรัพย์ประกาศออกมาในวันหนึ่งๆ นั้น เป็นเพียงค่าเฉลี่ยราคาหุ้นของหลายบริษัท ตัวอย่าง แม้ราคาหุ้นของบริษัทหนึ่งเพิ่มขึ้น แต่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ในวันนั้นอาจลดลงก็เป็นได้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะการทำดัชนีไม่ได้อ้างอิงจากราคาหุ้นของบริษัทเดียวหรือบริษัทใดบริษัทหนึ่ง หากใช้หลายบริษัท เช่น ๕๐ บริษัทใหญ่ หรือ ๑๐๐ บริษัทใหญ่ เป็นต้น และในความเป็นจริง หุ้นบางบริษัทขึ้นราคา แต่บางบริษัทราคาตก การทำดัชนีจึงต้องใช้ราคาที่แตกต่างกันนี้มาเฉลี่ยกัน

ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ไม่ใช่ตัวชี้วัดสภาพเศรษฐกิจที่แท้จริง แต่

อาจแสดงผลทางอ้อม เช่น หากการดำเนินธุรกิจของบริษัท(มหาชน)มากมายประสบปัญหา หรือส่อเค้าขาดทุนจนถึงปิดกิจการ ย่อมไม่มีใครอยากถือหุ้นของบริษัทเหล่านั้นไว้ ต้องการขายคืน และเมื่อมีคนประกาศขายหุ้นกันมากๆ ดัชนีราคาหุ้นก็ต่ำลงมาก ยิ่งสภาพทางเศรษฐกิจวิกฤต ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ยิ่งลดลง บางทีการขึ้นลงของดัชนีตลาดหลักทรัพย์อาจเป็นไปตามเหตุการณ์สังคมและการเมือง เช่น สมมุติว่านายกรัฐมนตรีของประเทศคาทอลิกสถานถูกดำเนินคดี ทำให้ราคาหุ้นตกลง ทั้งที่ไม่เกี่ยวกับเท่าไรนัก

การดูสภาวะเศรษฐกิจนั้น สามารถดูจากสถิติอื่นที่ดีกว่า เช่น ดัชนีค่าครองชีพ การมีงานทำ ราคาข้าวเปลือก ราคายางพารา ราคาทองคำ การขาดดุลการค้า อัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย หนี้ของครัวเรือน หนี้รัฐบาล โดยต้องพิจารณาหลายด้านประกอบกัน เนื่องจากการพิจารณาเพียงด้านเดียวมักไม่ค่อยแน่นอน และที่สำคัญที่สุดซึ่งไม่มีอะไรเทียบได้ คือ ประชาชนมีเงินออมเหลืออยู่กี่บาท ซึ่งจะเป็นตัวเลขที่บอกสภาวะเศรษฐกิจที่แท้จริง

องค์การการค้าโลก

องค์การการค้าโลก หรือ ดับบลิวทีโอ (World Trade Organization : WTO) เป็นองค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ใหญ่ที่สุดของโลก โดยทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการข้อตกลงทางด้านการค้าระหว่างชาติ เป็นเวทีสำหรับการเจรจาต่อรองตกลง และขจัดข้อขัดแย้งในเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ทางการค้าและการบริการระหว่างประเทศสมาชิก ข้อตกลงว่าด้วยการเกษตร ความตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า เป็นต้น จัดตั้งขึ้นแทน “ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการการค้าและภาษีศุลกากร” หรือ แกตต์ (GATT : General Agreement of Tariffs and Trade) เมื่อวันที่

๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘

สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๕๑ประเทศ (ประเทศล่าสุดคือ ตองกา) เลขานุการคนปัจจุบันชื่อ นายปาสกัล ลามิ ซึ่งดำรงตำแหน่งสืบต่อจาก ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ ที่ดำรงตำแหน่งต่อจากนายไมค์ มัวร์

จีแปด (G๘)

ประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๓ (ช่วงต้นทศวรรษ ๑๙๗๐) ได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันส่งผลกระทบไปทั่วโลก เวลานั้นโอเปก (OPEC : Organization of Petroleum Exporting Countries) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันดิบรายใหญ่มีมติว่าบาตรไม่ส่งน้ำมันให้สหรัฐอเมริกา กับยุโรป เนื่องจากไม่พอใจที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนอิสราเอลทำสงครามกับอียิปต์ สหรัฐฯ จึงแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการตั้งกลุ่มจีหก (G๖ : Group of Six) ขึ้นมา ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มประเทศผู้นำทางอุตสาหกรรมหรือกลุ่มประเทศเศรษฐกิจชั้นนำของโลก ได้แก่ สหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น เพื่อสร้างฐานอำนาจรับมือกับวิกฤตการณ์ดังกล่าว โดยกำหนดให้มีการประชุมเป็นวาระประจำทุกปีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ และใน พ.ศ. ๒๕๑๙ แคนาดาได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอีกประเทศหนึ่ง เป็นจีเจ็ด (G๗ : Group of Seven) ผ่านมาถึง พ.ศ. ๒๕๔๑ รัสเซียจึงเข้าเป็นด้วย กลายเป็นจีแปด (G๘ : Group of Eight) ในที่สุด

เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA)

หมายถึง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจโดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในกลุ่มลงให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น ๐% และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การทำเขตการค้าเสรีในอัตรามุ่งเน้นด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า (Goods) โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก แต่เขตการค้าเสรีในระยะหลังๆ นั้น รวมไปถึงการเปิดเสรีด้านบริการ (Services) และการลงทุนด้วย เขตการค้าเสรีที่สำคัญในปัจจุบัน คือ นาฟต้า (NAFTA) และ อาฟต้า (AFTA)

นาฟต้า (NAFTA)

ย่อมาจาก North American Free Trade Agreement หมายถึง ข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีอเมริกาเหนือ เป็นองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก ซึ่งประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีอเมริกาเหนือเมื่อวันที่ ๕

มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ต่อมาในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ซิลีได้รับเชิญเข้าเป็นสมาชิกอันดับที่ ๔

นาฟต้ามุ่งหวังจัดอุปสรรคทางการค้าและบริการระหว่างประเทศภาคี โดยการยกเลิกภาษีศุลกากรภายใน ๑๕ ปี ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม ขยายโอกาสการลงทุน คุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และแก้ไขข้อพิพาททางการค้า เป้าหมายสำคัญ คือ

- **การเข้าสู่ตลาด** กำหนดให้มีการลดและยกเลิกภาษี และมาตรการที่มีใช่ภาษีศุลกากรที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศภาคี แหล่งกำเนิดสินค้า กำหนดสัดส่วนการผลิตสินค้าที่ต้องใช้ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศภาคีในการผลิต เช่น การผลิตสิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป และรถยนต์

- **การค้าบริการ** กำหนดหลักการเพื่อเปิดการค้าบริการระหว่างประเทศภาคี โดยใช้หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติและประเทศที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favoured Nations : MFN)

- **สินค้าเกษตร** ประมาณครึ่งหนึ่งของสินค้าที่เรียกเก็บภาษีและโควตาจะถูกขจัดออกไป ไม่ต้องมีภาษีและโควตาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ยกเว้นพืชที่มีความอ่อนไหวหรือมีปัญหา จะมีการยกเลิกการเก็บภาษีภายใน ๑๕ ปี

- **การลงทุน** กำหนดให้มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันสำหรับนักลงทุนในประเทศภาคี

- **ทรัพย์สินทางปัญญา** กำหนดให้มีการปกป้องในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ และมี

ประสิทธิภาพบนหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้าระหว่างประเทศภาคี

- กลไกการยุติข้อพิพาท กรณีมีข้อขัดแย้งสามารถพิจารณาได้ภายใต้แกลตต์ หรือข้อตกลงนาฟต้าเวทีใดเวทีหนึ่ง กลไกในการยุติข้อพิพาทเริ่มจากการปรึกษาหารือโดยคณะกรรมการการค้าก่อน หากตกลงกันไม่ได้ให้มีการตัดสินโดยคณะลูกขุนของนาฟต้า

- ข้อตกลงข้างเคียง กำหนดให้มีข้อตกลงข้างเคียงขึ้นเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม และสิทธิประโยชน์ของคนงานในประเทศภาคี โดยเฉพาะในประเทศเม็กซิโก รวมทั้งช่วยป้องกันการไหลทะลักของสินค้าจากประเทศภาคีหนึ่งที้อาจทำให้อุตสาหกรรมภายในประเทศอื่นๆ ต้องได้รับความเสียหาย

ปัจจุบันนาฟต้ามีสำนักงานประสานงานอยู่ในเมืองหลวงของทั้ง ๓ ประเทศ ได้แก่ กรุงฮอนดูราส ประเทศแคนาดา กรุงเม็กซิโกซิตี ประเทศเม็กซิโก และกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา

นาฟต้าถือเป็นตลาดที่สำคัญของไทย สินค้าที่ส่งออก ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง อาหารทะเลกระป๋อง แผงวงจรไฟฟ้า อัญมณีและเครื่องประดับ รองเท้าและชิ้นส่วน และเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ

อาฟต้า (AFTA)

ย่อมาจาก ASEAN Free Trade Area หรือเขตการค้าเสรีอาเซียน เกิดขึ้นมาจากอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN : The Association of South East Asian Nations) โดยเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ตามปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) โดยมีประเทศผู้ก่อตั้งร่วมลงนามในปฏิญญา ๕ ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และมีสมาชิกเพิ่มขึ้น

อีก ๕ ประเทศ คือ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และ กัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- กระตุ้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และการพัฒนาทางวัฒนธรรม

- ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค และ

- ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความเจริญเติบโตและความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจของภูมิภาค ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ ๔ ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ อาเซียนตกลงที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) โดยมีเป้าหมายที่จะลดภาษีศุลกากรระหว่างกันลงเหลือร้อยละ ๐-๕ และยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าอื่นๆ

โดยอาฟต้ามีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มปริมาณการค้าภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สร้างแรงดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในภูมิภาคนี้ให้มากขึ้นและทำให้ภูมิภาคนี้เป็นฐานการผลิตที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก

เป้าหมายใหญ่ที่อาเซียนและอาฟต้ามุ่งหวังก็คือ การพัฒนาอาเซียนให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งของกลุ่มให้เหมือนกับทางสหภาพยุโรปหรือ อียู (EU : European Union) แต่ความหวังของอาเซียนและอาฟต้า คงเป็นไปได้ยากมากขึ้นอันเนื่องมาจากการเกิดขึ้นของ ข้อตกลงการค้าเสรีหรือ เอฟทีเอ (Free Trade Agreement : FTA) ที่มีวัตถุประสงค์คล้ายกันคือ เพื่อลดกำแพงภาษีให้เหลือ ๐% ระหว่างประเทศคู่สัญญา แต่การที่ประเทศสมาชิกหันไปทำเอฟทีเอซึ่งโดยส่วนมากเป็นการทำกับประเทศที่อยู่นอกกลุ่มอาเซียน ย่อมเกิดผลกระทบแก่ประเทศในกลุ่มอาเซียน เพราะเป็นเสมือนการให้สิทธิประโยชน์แก่ประเทศนอกกลุ่มมากกว่า

มุมมองของคนทำแผนฯ จากอดีตถึงปัจจุบัน¹

ในการจัดทำและประสานการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การปฏิบัตินั้น เลขาธิการฯ ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของสำนักงานฯ นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกระบวนการจัดทำแผนฯ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและแนวทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับต่างๆ ให้เกิดความสอดคล้องและความเหมาะสมกับสถานการณ์ด้านต่างๆ ของประเทศในแต่ละยุคสมัย เพื่อนำพาประเทศไทยสู่ความเจริญก้าวหน้าและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทย ต่อไปนี้เป็นมุมมองของเลขาธิการฯ ผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑-๑๐ ที่ได้สะท้อนมุมมองที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจไว้ดังนี้

สุนทร หงส์ลดารมภ์ เลขาธิการ : ผู้วางรากฐานการจัดทำแผนชาติ

“...การทำงานในตอนต้นๆ จุกจุกเหวี่ยงมากเมื่อยังไม่มีแผน รัฐบาลในสมัยนั้นมีปัญหาอะไรทางเศรษฐกิจ ก็ส่งเรื่องมาให้สภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นผู้พิจารณาและกลั่นกรอง หน้าที่สำคัญที่สุดของเราขณะนั้นก็คือ เมื่อรัฐบาลจะทำโครงการใหม่โดยกระทรวงใดก็ตาม ซึ่งเป็นโครงการสำคัญและอาจจำเป็นต้องใช้งบประมาณมาก กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งจะเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีไม่ได้ จะต้องให้สภาเศรษฐกิจแห่งชาติกลั่นกรองก่อน

ผลงานที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับสภาเศรษฐกิจฯก็คือ คำแนะนำที่ให้รัฐบาล ส่วนใหญ่จะไม่เห็นเป็นรูปธรรมในช่วงนั้น แต่ต่อมาโครงการต่างๆ ก็ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลอื่นๆ ดังเช่น การวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ...”

ฉลอง ปิงตระกูล เลขาธิการ : รวบรวมโครงการพัฒนาของกระทรวงเป็นหลัก

“...แผนฯ ๑ เราทำกันเอง ช่วยกันเขียนทุกกอง อาศัยที่ว่าทุกคนตั้งใจจริง ร่วมมือกันดี ด้านข้อมูลขาดมาก ตอนนั้นกองรายได้ประชาชาติเพิ่งตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ข้อมูลตัวเลขก็ยังไม่เป็นระบบต้องเที่ยวตามเก็บจากที่ต่างๆ มีข้อมูลด้านการเกษตรครบถ้วนกว้างขวางมากกว่าข้อมูลอื่นๆ ต้องฟังกระทรวงอื่นๆ มากในด้านการทำโครงการ...”

ตอนทำแผนฯ ข้างนอกมีการวิพากษ์วิจารณ์กันมาก เมื่อแผนฯ ๑ ออกมาแล้วคนรอบข้างก็ยอมรับ เพราะว่าเราอาศัยกระทรวง ทบวง กรมมาก โครงการเขาก็เป็นคนเขียนขึ้นมา อาศัยเรามาช่วยประสานบ้าง เดิมให้สมบุญ

¹ เรียบเรียงจาก เอกสารข้อมูลการแสดงนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ, คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

บ้าง เป็นการนำเอาโครงการของกระทรวงต่างๆ มารวมๆ กัน แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนทั่วไปพูดถึงรายได้ประชาชาติ การเงิน การคลัง และส่วนที่เป็นเรื่องโครงการ ได้แก่ เกษตร คมนาคม ศึกษา สาธารณสุข ช่วง ๓ ปี แรกใช้ไปก่อน ดูข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ๓ ปีหลังก็ทำการปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น....”

ประยัต บุรณศิริ เลขาธิการ : ผู้ให้ความสำคัญการพัฒนากำลังคน เพิ่มบทบาทภาคเอกชน

“แผนพัฒนาฉบับที่สองนี้ได้จัดทำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากได้มีการพิจารณาโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐในสาขาต่างๆ ตลอดจนวิธีที่รัฐจะจัดหาเงินเพื่อใช้จ่ายตามโครงการโดยละเอียดแล้ว ได้มีการเพิ่มเติมสาระสำคัญขึ้นใหม่ได้แก่ การเน้นความสำคัญของการพัฒนาสังคม เพื่อให้ระบบสังคมได้เจริญก้าวหน้าควบคู่กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญในด้านพัฒนากำลังคน เน้นความสำคัญของบทบาทเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการด้านต่างๆ และส่งเสริมการพัฒนาส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาชนบทในท้องถิ่นดงและห่างไกล....”

เรณู สุวรรณสิทธิ์ เลขาธิการ : แผนฯ ๓ เกิดจากความร่วมมือ ของทุกฝ่าย

“....แผนฯ ๓ เป็นผลของความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และส่วนราชการของกระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ตลอดจนเอกชนโดยเฉพาะ ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยและสมาคมธุรกิจต่างๆ นอกจากนั้นยังได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศ ทั้งในราชการและเป็นการส่วนตัวอีกด้วย....”

กฤษ สมบัติศิริ เลขาธิการ : ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน จัดทำเป็นแผนชั้นนำ

“....ผมมาทำงานที่สภาพัฒน์ตั้งแต่มีการเริ่มจัดทำแผนฯ ๑ อยู่สภาพัฒน์มาตั้งแต่ตำแหน่งเสมียนจนเป็นเลขาธิการ ผมจึงมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ ตลอดมา ได้รู้เห็นลักษณะการทำแผนที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุค พอมาถึงแผนฯ ๔ ช่วงที่ผมเป็นเลขาธิการ มีปัญหาหนักหน่วงเกิดขึ้น เกิดความวุ่นวายทางการเมือง มีการชุมนุมของนักศึกษา มีการสไตรค์ มีการเปลี่ยนรัฐบาลหลายครั้ง การเสนอแผนฯ ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจึงมีปัญหาหนัก ในที่สุดแผนฯ ๔ จึงออกมามีลักษณะเป็น Indicative Plan คือเป็นเพียงแผนชั้นนำ....”

เสนาะ อุณากร เลขาธิการ : ผู้พัฒนาภาคตะวันออกเป็นฐาน เศรษฐกิจแนวใหม่

“.... ผมเชื่อว่าเราได้รับการยอมรับนับถือจากหัวหน้ารัฐบาล ความเห็นของสภาพัฒน์เป็นความเห็นที่มีน้ำหนัก และไม่ใช่เป็นความเห็นลอยๆ แต่มีการสนับสนุนด้านการกระทำเพื่อจะแปลงนโยบายออกมาเป็นแผนปฏิบัติต่างๆ ด้วย

ในช่วงแผนฯ ๕ และ ๖ เป็นช่วงที่สภาพัฒน์เรามาบิณฑาทมาก เราช่วยประสานนโยบายและแผนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เช่น การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนาประเทศในช่วงนั้น เพื่อจะเปิดประตูใหม่ของการนำเข้าและส่งออกสินค้าทางเรือไม่ให้ติดอยู่ที่ท่าเรือคลองเตย ถ้าไม่มีการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ถ้าไม่มีท่าเรือแหลมฉบัง ไม่มีท่าเรือมาบตาพุด ไม่มีฐานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมากในภาคตะวันออก เศรษฐกิจของเราก็คงไม่เป็นแบบนี้....”

ฟิลิฏฐุ ภัคเกษม เลขาธิการ : ผู้กระจายการพัฒนาสู่ภูมิภาคมากขึ้น

“.... ในแผนฯ ๗ นี้เราได้เน้นแนวทางการพัฒนาไปที่การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การกระจายรายได้ กระจายการพัฒนาสู่ภูมิภาค โดยการจัดทำแผนฯ ได้เปิดโอกาสให้คนจากทุกสาขาเข้ามามีส่วนร่วม....

ทางด้านวิชาการ ผมพยายามสร้างระบบวิเคราะห์เป็นกลุ่มงาน โดยมีนักวางแผนหลายแขนงทางวิชาการมาร่วมงานกัน ทั้งนักเศรษฐศาสตร์ วิศวกร นักสังคมศาสตร์ นักการเงิน ทำกันเป็นทีมทำให้การวิเคราะห์ทางวิชาการของเรากว้างขวางและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น....”

สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ : ผู้ทำแผนที่เกิดจากการร่วมกันคิดร่วมกันทำของทุกภาคส่วน

“....แผนฯ ๘ เป็นแผนฯ ซึ่งถือว่าเป็นความยุ่งยากและความเสี่ยงอย่างมากที่จะทำให้คน ๓ กลุ่มที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงมารวมมือกัน ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานของรัฐ กลุ่มนักวิชาการและ NGO และกลุ่มของประชาชน ในระยะ ๓ เดือนของการเตรียมการเพื่อ “จุดประกายความคิด..สู่แผนฯ ๘” ที่ชะอำ ผมยังไม่มั่นใจว่ากลุ่มต่างๆ จะสามารถร่วมมือกันเพื่อให้ได้แนวทางของแผนฯ ๘ ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาของสังคมไทยได้ มาแน่ใจอีกครั้งก็ต่อเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ ท่าน รับเป็นประธานกลุ่ม ๓ กลุ่ม คือ นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นประธานแผนพัฒนาคนและสังคม นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธานกลุ่มแผนพัฒนาชนบท และ ดร.พนัส สิมะเสถียร เป็นประธานกลุ่มแผนพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงทำให้ผมมั่นใจ ๑๐๐% ในความสำเร็จของแผนฯ ๘

....แผนฯ ๘ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะผม ผมเพียงแต่ขายวิธีการทำแผนฯ ๘ ตัวแผนฯ ๘ คือสิ่งที่พวกเรา ประชาชน และหน่วยงานราชการ ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันทำ เมื่อความปรารถนาของสังคมเป็นเช่นนั้น จึงไม่มีเหตุผลอะไรที่แผนฯ ๘ จะไม่สำเร็จ ก็มันเกิดจากความต้องการของพวกเราเองในการ “...ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ...” ไม่ใช่เฉพาะแค่สภาพัฒน์แต่เป็นของทุกคน และโดยเฉพาะสื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการเผยแพร่ “ข่าวสาร” และการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางกว่าทุกครั้งที่มีการจัดทำแผนฯ

...แผนฯ ๘ ต้องมีการแปลงแผนฯไปสู่การปฏิบัติ มีการติดตามประเมินผลอยู่ตลอดเวลา และมีการประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา บวกด้วยการกระทำทุกอย่างเข้าไปด้วยอย่างสัมพันธ์สอดคล้องเป็นลูกโซ่จึงจะเกิดเป็นความสำเร็จที่วัดได้ อย่างเป็นรูปธรรม...”

สธเสถียร วงศ์ชะอุ่ม เลขาธิการฯ : มุ่งสร้างสังคมที่พึงปรารถนา

“... แผนฯ ๙ เริ่มทำในช่วงต้นๆ ปี ๒๕๔๓ เป็นช่วงฟื้นตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจและปรับโครงสร้างต่างๆ ซึ่งมีกระบวนการทำแผนที่ยึด”คน”เป็นศูนย์กลางการพัฒนา บนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม แผนฯ ๙ กำหนดเป้าหมายของสังคมที่พึงปรารถนาว่าน่าจะเป็นสังคมแห่งคุณภาพ สังคมของภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์เอื้ออาทรต่อกัน จึงนำมาเป็นกรอบความคิดและได้คุยกับประชาชนทั่วประเทศเป็นระยะๆ เป็นกลุ่มๆ และจุดสำคัญของแผนฯ ๙ อีกประการหนึ่งคือการได้นำแนวพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำในการพัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นหลักการประชาธิปไตยที่เป็นแนวทางดำเนินชีวิตที่สร้างภูมิคุ้มกัน นำไปสู่การสร้างความสำเร็จในชีวิตของคนไทยที่มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง...”

อำพน กิตติอำพน เลขาธิการฯ : ผู้มีเป้าหมายการพัฒนา “การอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”

“...ในการจัดทำแผนฯ ๑๐ ยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของการที่จะร่วมคิดร่วมทำและการพัฒนาเป็นขั้นตอน ตลอดจนมีแนวทางการพัฒนาที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ต่อเนื่องมาจากแผนฯ ๘,๙ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือว่า เราไม่กำหนดเป้าหมายทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลักของแผนฯ แต่เรากำหนดเป้าหมายในการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ดังนั้นแผนฯ ๑๐ จะไม่มีแผนงานและโครงการ ไม่มีกรอบงบประมาณ ไม่มีเป้าหมายว่าจีดีพีจะต้องโตปีละ ๔ หรือ ๕% แต่แผนฯ ๑๐ จะมีเป้าหมายว่าทุกภาคส่วนจะต้องเริ่มไปดูแลทุนของตนเองคือ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการแล้วไปจัดทำแผนปฏิบัติด้วยตนเอง

แผนฯ ๑๐ เป็นเหมือนกับคู่มือที่เป็นแนวทางในการน้อมนำหลักของการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ หลักของการพัฒนาคน ให้มีความรู้ ความสามารถแก้ไขปัญหาและช่วยตัวเองได้ หลักของความแตกต่างทางภูมิสังคม และหลักการวิเคราะห์อย่างรอบคอบที่อาศัยหลักวิชาการเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาและต้องทำอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นในเรื่องของความรู้ คุณธรรม และความเพียร เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ตามแนวทางที่พระองค์ท่านได้ทรงให้ไว้...”

ครั้งแรกและที่ สุดของแผน

แผนที่ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศนานที่สุด

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ เป็นแผนที่ระยะเวลาการดำเนินงาน ๖ ปี โดยแบ่งเป็น ๒ ระยะ ระยะแรกเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๖ ระยะที่สองเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๙ หลังจากนั้นเมื่อเข้าสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทุกแผนฯ มีระยะเวลาดำเนินงาน ๕ ปี เท่ากัน

แผนที่เพิ่มการพัฒนาสังคมเป็นครั้งแรก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ มีระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ ผลจากการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ทำให้เกิดความแตกต่างขัดแย้งในหลายส่วนของสังคม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสังคมควบคู่กันไป โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข เพื่อยกระดับ

คุณภาพชีวิตของประชาชนให้เป็นการสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยเน้นการเจริญเติบโตที่สมดุลทั้งสองด้าน และเปลี่ยนมาใช้ชื่อ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นครั้งแรกและใช้ต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

แผนที่บรรจุนโยบายประชารัฐไว้เป็นครั้งแรก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ มีระยะเวลาดำเนินงานระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๙ ในการวางแผนฯ ฉบับที่ ๓ ปัญหาการเพิ่มของประชากรเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจ มีการกำหนดเป้าหมายที่จะลดอัตราการเพิ่มของประชากรจากร้อยละ ๓.๒ ต่อปี เหลือร้อยละ ๒.๕ ต่อปี โดยสนับสนุนการวางแผนแบบสมัครใจ ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่บรรจุนโยบายประชารัฐไว้ในแผนฯ

แผนที่เน้นการลดช่องว่างชนบทและเมือง และมีจุดเน้นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นครั้งแรก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ มีระยะเวลาดำเนินงานระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ จุดเน้นของแผนฯ ๔ นอกจากการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งชะลออัตราการเพิ่มของประชากร ยังมีจุดเน้นอีกประการหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกของการกำหนดไว้ในแผนฯ คือ การเร่งทำการฟื้นฟู บูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ เพื่อให้เป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

แผนฯ ที่แปลงนโยบายออกมาเป็น แผนปฏิบัติการต่างๆ ระดับพื้นที่เป็น ครั้งแรก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ มีระยะเวลาการดำเนินงาน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๕ – ๒๕๒๙ เป็นช่วงเวลาที่สภาพัฒน์มี บทบาทมาก รวมทั้งการผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ระดับชาติขึ้นถึง ๕ คณะ ได้แก่ คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่าย เศรษฐกิจ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาค ตะวันออก คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ คณะ กรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) และคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ

แผนฯ ที่มีอัตราการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจสูงสุด

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ มีระยะการดำเนินงาน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๐ – ๒๕๓๔ ด้วยการวางมาตรการทางการเงินการคลัง รวมทั้งแนวทางฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจไว้ อย่างดีในช่วงแผนฯ ๕ มีผลทำให้ในช่วงแผนฯ ๖ เศรษฐกิจ ของประเทศไทยจึงได้ฟื้นตัวและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดย ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ ขยายตัวร้อยละ ๙.๕ พ.ศ. ๒๕๓๑ ขยายตัว ร้อยละ ๑๓.๕ และ พ.ศ. ๒๕๓๒ ขยายตัวร้อยละ ๑๒.๒ หรือ คิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๙ ต่อปี ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้ง ไว้ถึงหนึ่งเท่าตัว นับเป็นอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ สูงสุดในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมา

แผนฯ ที่เห็นจุดอ่อนของการมุ่งพัฒนา เศรษฐกิจเป็นหลัก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ มีระยะเวลาการดำเนินงาน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๓๙ ผลการพัฒนาเมื่อสิ้นสุด แผนฯ ๗ ได้ข้อสรุปว่า “**เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การ พัฒนาไม่ยั่งยืน**” โดยเห็นได้จากอัตราการเจริญเติบโตของ เศรษฐกิจที่เฉลี่ยสูงขึ้นถึงร้อยละ ๘ ต่อปี แต่ในด้านสังคมกลับ มีปัญหาด้านพฤติกรรมผู้คน เช่น การขาดศีลธรรม จริยธรรม

ระเบียบวินัย ความมีน้ำใจ การเอาใจเอาเปรียบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ประหยัด ระเบิดระวาง เช่น ในช่วงสองปีแรกของแผนฯ ๗ มีการตัดไม้ ทำลายป่าถึงปีละ ๑ ล้านไร่ พื้นที่เพาะปลูกใช้ประโยชน์ได้น้อยลง ทั้งยังเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษ ทางอากาศ มลภาวะทางเสียง ฝุ่นละออง และขยะทั้งในเขต กรุงเทพฯ และเมืองหลักในภูมิภาคทวีความรุนแรงขึ้น สภาพดังกล่าวทำให้เกิดการตระหนักว่า การพัฒนาที่เน้น เศรษฐกิจเป็นหลักไม่สามารถแก้ปัญหาและก่อให้เกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืนได้

แผนฯ ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกำหนดแนวคิด ทิศทางการพัฒนา รวมทั้งกำหนดกติกา การบริหารจัดการทางการเมืองเป็น ครั้งแรก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ มีระยะเวลาการดำเนินงาน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔ ผลของการพัฒนาประเทศใน ช่วงแผนฯ ๑ – ๗ ที่ผ่านมา สรุปได้ว่าประสบผลสำเร็จใน หลายเรื่อง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีปัญหาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาด้านสังคมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากร

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนฯ ๘ จึงได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นการเน้น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” หรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา

ก่อนจัดทำแผนฯ มีการเชิญชนประชาชนหลากหลายอาชีพมาร่วมเสวนาในหัวข้อ “จุดประกายความคิด ... สู่แผนฯ ๘” หลังจากนั้นยังมีการจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากตัวแทนประชาชนกลุ่มอาชีพหลากหลายในภูมิภาคต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปประมวลเป็นยุทธศาสตร์ นโยบาย และเป้าหมายการพัฒนา ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของการจัดทำแผนฯ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพมีส่วนร่วมกำหนดแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีการกำหนดกติกาการบริหารจัดการทางการเมืองด้วย

แผนฯ ที่นำแนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นครั้งแรก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ มีระยะเวลาการดำเนินงานระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙ เป็นแผนฯ ที่ได้ให้ความสำคัญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปณิธานนำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน

แผนฯ ที่กำหนดเป้าหมายการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมแทนเป้าหมายทางเศรษฐกิจ เป็นครั้งแรก

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีระยะเวลาการดำเนินงานระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ เพราะว่าวัตถุประสงค์หลักของแผนฯ ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัตินั้น จะไม่มีแผนงานและโครงการ ไม่มีกรอบงบประมาณ ไม่มีเป้าหมายว่าจีดีพีจะต้องโตปีละเท่าไร แต่มีเป้าหมายว่าทุกภาคส่วนจะมุ่งไปสู่การอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมโดยเริ่มไปดูแลทุนของตนเอง คือ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการแล้วไปจัดทำแผนปฏิบัติด้วยตนเอง

แผนพัฒนาประเทศ จากแผนฯ ๑ ถึงแผนฯ ๑๐¹

บทนำ

ประเทศไทยมีการจัดทำแผนพัฒนา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการพัฒนาประเทศให้เกิดการเร่งรัดพัฒนาสู่ความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในแต่ละแผนมากกว่า ๔ ทศวรรษ โดยมีการริเริ่มจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ และในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับแรกขึ้น หลังจากนั้นการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปัจจุบัน ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ แล้วเสร็จ และได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นทั้งเครื่องมือในการลงทุนหรือการใช้ทรัพยากรของสังคม และเป็นทิศทางหรือ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในตลอดระยะเวลา ๔ ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งการจัดทำแผนฯ ของชาติได้มี วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ทั้งในเรื่องของปรัชญา และแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จุดมุ่งหมายหลักและวิธีการดำเนินการ ลักษณะและรูปแบบ ตลอดจนวิธีการและกระบวนการจัดทำแผน

บทความนี้จะได้ถ่ายทอดสาระความรู้และประสบการณ์การวางแผนในช่วง ๔๕ ปีที่ผ่านมา โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นประโยชน์ และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ รวมทั้งจะเป็นบทเรียนสำหรับการปรับปรุงทิศทางการ พัฒนาประเทศให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในการจัดทำแผนฯ สำหรับอนาคตต่อไป

¹ เรียบเรียงจาก เอกสารข้อมูลการแถลงนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ, คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) : น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี

แผนฯ ๑ เป็นแผนฯ ฉบับเดียวที่มีระยะเวลาคอบคลุมรวม ๖ ปี ในช่วงของการจัดทำแผนฯ ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศยากจน ต้องพึ่งภาคเกษตรเป็นหลักประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำ ขาดแคลนการบริการพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านชลประทาน พลังงาน และคมนาคม แผนฯ ๑ จึงได้กำหนดแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ โดย**เน้นด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ มีการลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ**เป็นอันมาก อาทิ ถนน ท่าเรือ เขื่อนอเนกประสงค์ โรงไฟฟ้า ฯลฯ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน และเพิ่มผลผลิตทางสาขาเกษตรและ อุตสาหกรรม อันจะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนฯ ๑ ได้ผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศรุดหน้าไปอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยขยายตัวเฉลี่ยถึงร้อยละ ๘.๗ ต่อปี รายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มสูงขึ้น มูลค่าสินค้าออกขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดุลการชำระเงินของประเทศมีฐานะเกินดุล ทุนสำรองระหว่างประเทศมีมูลค่าสูงขึ้นถึง ๙๒๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ส่วนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้เน้นงานชลประทาน การก่อสร้างและบูรณะทางหลวงแผ่นดิน เริ่มส่งพลังงานไฟฟ้าจากโครงการยันฮี และโครงการไฟฟ้าลิกไนต์ที่กระบี่ เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๕) : กระจาย โครงสร้างพื้นฐานสู่ชนบท

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนฯ ๒ ยังคง**ดำเนินการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อ**เนื่องจากแผนฯ ๑ **ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และให้ความสำคัญกับการกระจายการพัฒนาให้เกิดผลทั่วประเทศ** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ เพื่อปรับปรุงฐานะของประชาชนในชนบท ดังจะเห็นได้จากงบประมาณร้อยละ ๗๕-๘๐ ของงบพัฒนาทั้งหมดเป็นการลงทุนในส่วนภูมิภาค รวมทั้งยังมีโครงการพิเศษ เช่น โครงการพัฒนาภาค โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท และโครงการช่วยเหลือชาวนา เป็นต้น รวมทั้งเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม

ผลการพัฒนาทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ ๗.๒ ต่อปี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่ปรากฏว่าช่องว่างของรายได้ในหมู่ประชากรของประเทศ และระหว่างภูมิภาคของประเทศเริ่มห่างกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนที่อยู่ใกล้บริการพื้นฐานได้ใช้ประโยชน์มากกว่าผู้ที่อยู่ห่างไกล ส่วนด้านการขยายบริการพื้นฐานมีกำลังการผลิตพลังงานไฟฟ้าเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว ถนนทั่วประเทศเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๘ และการชลประทานเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) : จากเศรษฐกิจสู่การพัฒนาสังคม

ปัญหาการกระจายรายได้ที่รุนแรงมากขึ้นในช่วงแผนฯ ๒ ทำให้มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมในแผนฯ ๓ มากขึ้น โดยในด้านการลดความแตกต่างของรายได้และบริการสังคมเน้นการดำเนินงานแนวใหม่ ๓ แนวคือ **การลดอัตราการเพิ่มของประชากร การกระจายบริการด้านเศรษฐกิจและสังคม และการสร้างโอกาสและขีดความสามารถของประชาชนให้ได้รับประโยชน์จากบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น**

ขณะเดียวกัน ได้เร่งปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และขยายขีดความสามารถทางการผลิตให้สูงขึ้น เป้าหมายสำคัญคือการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้แก่ประชาชนในชนบท พร้อมทั้งส่งเสริมการส่งออกและปรับปรุงโครงสร้างการนำเข้า เพื่อรักษาเงินทุนสำรองระหว่างประเทศให้มั่นคง

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนฯ ๓ เริ่มขึ้นในภาวะที่เศรษฐกิจของโลกและของประเทศไทยไม่เอื้ออำนวย โดยเฉพาะราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นถึง ๔ เท่าตัว ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อและเศรษฐกิจชะงักงัน รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินมาตรการหลายอย่างเพื่อคลี่คลายปัญหา ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖.๕ ต่อปี พื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๖ ถนนจากไร้ทางสู่ตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๐ ของระยะทางทั้งหมด ด้านสังคม อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงจากร้อยละ ๓.๑ ในปี ๒๕๑๔ เหลือเพียงร้อยละ ๒.๖ ในปี ๒๕๑๙ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา และการขาดแคลนด้านสาธารณสุขในเขตชนบท

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๕) : กระจายความเจริญสู่ชนบท

เนื่องจากการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาเน้นเฉพาะในส่วนกลาง ประกอบกับการเกิดภาวะเงินเฟ้อ การว่างงาน ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และสังคม และความรู้สึกรำคาญทางการเมือง (หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙) แผนฯ ๔ จึงมุ่งกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยเน้นการพัฒนาที่สำคัญ ๒ แนวทาง คือ

- **เน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ** ด้วยการมุ่งขยายการผลิตด้านการเกษตร และปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรม เพื่อขยายการส่งออก การกระจายรายได้ และการมีงานทำในภูมิภาค พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และเร่งรัดการส่งออก

- **เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติ** ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และเหมืองแร่

ผลการพัฒนาทำให้เศรษฐกิจขยายตัวร้อยละ ๗.๔ ต่อปี สูงกว่าเป้าหมายเล็กน้อย การผลิตในด้านต่างๆ ขยายตัวสูงกว่าเป้าหมาย ยกเว้นด้านที่สำคัญคือเกษตรและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นต่ำกว่าเป้าหมาย ประกอบกับการที่ไม่สามารถรักษาระดับราคาสินค้าเกษตรให้อยู่ในระดับสูงทั่วทั้งประเทศ ทำให้ประชากรในภาคการเกษตรมีรายได้ต่ำกว่าผู้ประกอบอาชีพในภาคอื่นๆ มาก นอกจากการที่ต้องพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศทำให้ประเทศไทยขาดดุลการค้า ทั้งการกระจายบริการสังคมที่ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ประชาชนในเขตชนบทยังคงล้าหลังและยากจน ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลงมาก ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ

กระบวนการจัดทำแผนในระยะแผนฯ ๑-๔ เป็นแบบ “จากบนลงล่าง” ที่กำหนดแผนงานและโครงการพัฒนาจากหน่วยงานวางแผนส่วนกลางเป็นหลัก ต่อมาเริ่มกระจายการวางแผนไปสู่ระดับกระทรวง และการจัดตั้งคณะกรรมการด้านต่างๆ ในการยกวางแผน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) : ยึดพื้นที่ในการพัฒนาทั้งรับและรุก

การประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมาพบว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปตามเป้าหมายในระดับที่น่าพอใจ แต่ปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตชนบทยังคงอยู่ในระดับสูง แผนฯ ๕ จึงปรับแนวทางการพัฒนาประเทศ “แนวใหม่” ให้มีลักษณะเป็นแผนนโยบายที่ “ยึดพื้นที่” เป็นหลักในการวางแผนกำหนดแผนงานและโครงการ เช่น พื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบท พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และพื้นที่เมืองหลัก เป็นต้น เน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทล้าหลังในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้

ชาวชนบทพออยู่พอกิน และช่วยเหลือตัวเองได้ในที่สุด เน้นความสมดุลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และปฏิรูประบบการบริหารงานพัฒนาของรัฐทุกภาคส่วน

ในช่วงระยะเวลาของแผนฯ ๕ เศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะซบเซา อันเป็นผลเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ราคาน้ำมัน ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอด การกีดกันทางการค้ามีมากขึ้น รัฐบาลไทยต้องดำเนินมาตรการหลายประการ เพื่อรักษาการเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไว้ รวมถึงการปรับค่าเงินบาท มาตรการประหยัด การนิยมไทย และการร่วมมือส่งออก

ถึงแม้ว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมจะมีอัตราต่ำโดยเฉลี่ยร้อยละ ๕.๔ ต่อปี แต่การพัฒนาหลายประการประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ อาทิ การแก้ไขปัญหาคาความยากจนในชนบทล้าหลัง สามารถจัดโครงการเข้าไปแก้ไขปัญหาได้ตามเป้าหมาย ช่วยให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ส่วนด้านการกระจายบริการทางสังคมสามารถดำเนินการได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ช่วงแผนฯ ๕-๗ เริ่มตระหนักถึงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการพัฒนาประเทศ จึง “กระจายการวางแผนลงสู่ระดับภูมิภาคและพื้นที่” โดยการยกย่องแผนฯ ๖ ได้จัดประชุมที่จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นจังหวัดที่ยากจนที่สุด เพื่อให้ผู้จัดทำแผนมีโอกาสสัมผัสกับสภาพความยากจนในชนบท

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔) : ผลักดันความเจริญสู่ภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง

แผนฯ ๖ เป็นแผนที่มุ่งยกระดับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ควบคู่กับการแก้ไขปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต โดยมีแนวทางที่สำคัญคือ **การเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศ** ทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการ โดยยึดหลักการดำเนินงานอย่างเป็นระบบครบวงจร **ปรับปรุงระบบการผลิต การตลาด และยกระดับคุณภาพปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ** เพื่อลดต้นทุน ทั้งยัง**มุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น** เพื่อสร้างความเป็นธรรม โดยกำหนด ๑๐ แผนงานครอบคลุมการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น แผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม แผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาด การสร้างงาน และแผนพัฒนาชนบท เป็นต้น

ผลการพัฒนาทำให้เศรษฐกิจของประเทศได้ฟื้นตัวและขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ ๑๐.๙ ต่อปี นับเป็นอัตราสูงสุดของการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วง ๒๕ ปีที่ผ่านมา ด้วยปัจจัยสนับสนุนจากการขยายตัวของการส่งออก การลงทุน และการท่องเที่ยว และเสถียรภาพการเมืองที่มั่นคง ส่งผลให้ภาระหนี้สินต่างประเทศลดลง ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างมากในภาคอุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งมีการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมและการจราจรในกรุงเทพฯ

แต่ในขณะเดียวกันได้มีปัญหาความไม่สมดุลเกิดขึ้นหลายประการ คือ ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือน

และระหว่างชนบทกับเมืองมีมากขึ้น บริการพื้นฐานไม่พอเพียง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายและเสื่อมโทรมลง
ไปมาก ตลอดจนปัญหาทางสังคมได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) : เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

แผนฯ ๗ เป็นแผนที่มุ่งสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยให้
ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลของการพัฒนา ๓ มิติ ดังนี้

- **การรักษาการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่
'เหมาะสมและมีเสถียรภาพ'** ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและ
ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตร เน้นให้เอกชนเป็นแกนนำในการ
พัฒนาอุตสาหกรรมและการลงทุนจากต่างประเทศ โดยภาครัฐเป็นผู้
สนับสนุน รวมทั้งการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บริการพื้นฐาน และการจัดหาพลังงาน

- **การกระจายรายได้และการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท**ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการยกระดับรายได้ของเกษตรกร
เสริมสร้างศักยภาพของจังหวัดที่จะเป็นศูนย์กลางกระจายอุตสาหกรรมในภูมิภาคต่างๆ และกระจายอำนาจการบริหารงานพัฒนา
ไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

- **เร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ** โดยกระจายโอกาส
และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การสาธารณสุข พัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม เพื่อให้ประชาชนปรับตัวได้ทันกับการ
เปลี่ยนแปลง และผนึกกำลังภาคส่วนต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

ผลการพัฒนาทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ ๘.๑ ต่อปี โดยรายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้นจากปี
๒๕๐๔ ที่เริ่มใช้แผนฯ ๑ ถึง ๒๘ เท่า สถานะการคลังของรัฐบาลมีความมั่นคงมาก มีงบประมาณเกินดุลติดต่อกันมาเป็นปีที่ ๙ และ
ทุนสำรองระหว่างประเทศสูงถึง ๓๘,๗๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทำให้ธนาคารโลกประกาศให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากประเทศที่
ยากจน (รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีเกิน ๑,๕๐๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ) ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยได้รับการจัด
อันดับให้เป็นประเทศที่มีอัตราการพัฒนาด้านที่เร็วมากเป็นอันดับ ๒ ของโลก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทาง
เศรษฐกิจเป็นหลักทำให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆ ตามมา

ช่วงแผนฯ ๑-๗ กรอบความคิดของแผนได้ให้ความสำคัญกับการ “เร่งรัดพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ”
เป็นหลัก และเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน แม้จะมีวิวัฒนาการของแนวคิดในการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญ
กับการพัฒนาสังคมและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค รวมทั้งเริ่มมองเห็นความจำเป็นในการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่
จุดหมายหลักยังคงมุ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ๗ จึงได้ข้อสรุปว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การ
พัฒนาไม่ยั่งยืน”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) : ก้าวสู่ กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศ

การประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมาได้บ่งชี้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” แผนฯ ๘ จึงปรับ
แนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ มาเป็นการมุ่งเน้นพัฒนา “คน” เป็นเป้าหมายหลัก โดย

กำหนดให้ **“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”** มุ่งพัฒนาศักยภาพของคน พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน เสริมสร้าง ศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของ ประชาชนอย่างทั่วถึง พัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการ พัฒนาคน พื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกำหนด แนวทางการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ โดยการจัดทำแผนงาน/โครงการที่ ยึดหลักการ พื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม(Area/Function/Participation : AFP)

อย่างไรก็ตาม วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๔๐ ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างรุนแรง ส่งผลให้เศรษฐกิจ พื้นตัวต่ำ และเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ศักยภาพและระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวมดีขึ้น ระบบบริการ สาธารณสุขมีความก้าวหน้าขึ้น ประชาชนได้รับการคุ้มครองด้านประกันสุขภาพเพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาที่ ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

การเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้มีบทบาทร่วมใน กระบวนการพัฒนาประเทศ โดยมีการรวมกลุ่มของประชาคมในหลายรูปแบบ มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันอย่างกว้างขวาง และมีการ ทำงานกับภาครัฐในลักษณะหุ้นส่วน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ

การจัดทำแผนฯ ๘ ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิด ทิศทาง และกระบวนการพัฒนาใหม่ โดยหันมาเน้น **“คนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา”** และให้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการ พัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม คือการพัฒนาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิด ความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำในลักษณะแผนชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศ แผนฯ ๘ จึงนับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์การวางแผนพัฒนาประเทศ ที่มีการปฏิรูปความคิดและ คุณค่าใหม่ของสังคมไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) : ัญเชิญ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมานำทางการพัฒนา

สศช. ได้อัญเชิญ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** มาเป็น ปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่กับการดำเนินการ ต่อเนื่องจากแผนฯ ๘ ที่ยึด **“คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”** ให้ ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสู่ **“สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ”** ใน ๓ ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมที่ สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

ผลการพัฒนาในระยะแผนฯ ๙ เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๕.๗ ต่อปี เสถียรภาพทางเศรษฐกิจปรับตัวสู่ความมั่นคง ความยากจนลดลง ด้านคุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น โดยร้อยละ ๙๖.๓ มีหลัก ประกันสุขภาพ และส่วนใหญ่ได้รับการโครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคมมากขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความก้าวหน้ามากขึ้น แต่ยังไม่สามารถรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ได้เท่าที่ควร ขณะที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา และความเหลื่อมล้ำทางรายได้

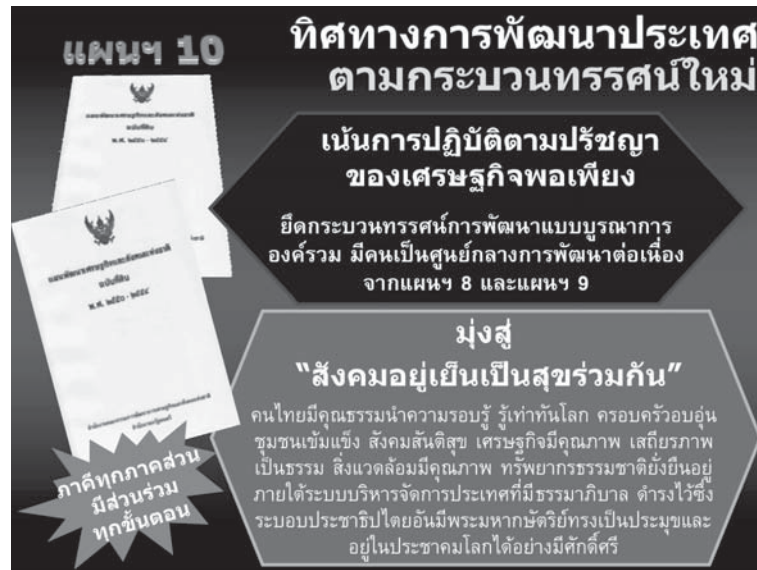
แผนฯ ๙ และแผนฯ ๑๐ ได้บัญญัติ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยังคงเน้นการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนฯ ๙ ทั้งนี้ เพื่อเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ทุกภาคส่วนของประเทศ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔) : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยใช้แนวปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และให้ความสำคัญกับการนำ “ทุนสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนเศรษฐกิจ” มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยใช้ ๕ ยุทธศาสตร์หลักเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนไทยและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙-๑๐ ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดทำแผนใหม่เป็นแบบ “จากล่างขึ้นบน” ภายใต้แนวคิด “ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผล” โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนจากทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนอย่างกว้างขวาง เริ่มจากการเสวนา “จุดประกายความคิด...สู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙” ณ พระราชินีวศินีมฤคทายวัน จ.เพชรบุรี อันเป็นมิติใหม่ที่ทำให้ผู้นำความคิดในกลุ่มต่างๆ ได้เสนอแนวคิดเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ และตามมาด้วยการสัมมนาอีกหลายครั้งโดยสับเปลี่ยนไปจัดในทุกภูมิภาค เพื่อให้การวางแผนสอดคล้องกับสภาพปัญหาในท้องถิ่นและความต้องการของประชาชน ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙-๑๐ ยังคงใช้กระบวนการจัดทำแผนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางเช่นเดิม

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนฯ ๑๐ สู่การปฏิบัติในปี ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นปีแรกของแผนฯ ได้มีการจัดทำแผนแม่บทในหลาย ๆ เรื่อง เช่น แผนแม่บทเรื่องน้ำ แผนแม่บทด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพ (Productivity Master Plan) แผนแม่บทด้านโครงสร้างทางปัญญา (Intelligent Infrastructure) และที่สำคัญที่สุด คือ ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สะท้อนถึงยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนแผนฯ ๑๐ ที่ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ โดยรัฐบาลได้ประกาศใช้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็งและนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง

บทส่งท้าย

การพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมไทยนานับประการ ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่ากว่า ๔ ทศวรรษ ที่มีการใช้แผนเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศนั้น ทำให้ประเทศไทยมีความก้าวหน้ามากขึ้นเป็นลำดับทั้งด้านเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าในอดีต แม้จะยังมีจุดอ่อนและภัยคุกคามในการพัฒนาประเทศอีกหลายเรื่องที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วง โดยเฉพาะปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของคนกลุ่มต่างๆ และระหว่างคนเมืองกับคนในชนบท รวมทั้งปัญหาความอ่อนแอของสังคมไทยในปัจจุบัน แต่การวางแผนพัฒนาประเทศก็ได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ทั้งเพื่อแก้ปัญหาที่ยังค้างคาและเดินหน้าสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่เศรษฐกิจและสังคมไทยอย่างมีเหตุผล สอดรับกับสถานการณ์ของประเทศในแต่ละยุคสมัย

อย่างไรก็ตาม บทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมา จะเป็นเครื่องย้ำเตือนให้ผู้วางแผนและภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนได้ตระหนักว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วงเวลามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมายทั้งภายในและภายนอกประเทศ และส่งผลกระทบเชื่อมโยงทั้งที่เกิดประโยชน์และที่เป็นปัญหา รวมทั้งยังก่อให้เกิดประเด็นการพัฒนาใหม่ๆ ตามยุคสมัยที่โลกเจริญก้าวหน้าขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกันทุกฝ่ายที่จะต้องเรียนรู้ให้สามารถเข้าใจสถานการณ์อย่างถ่องแท้ เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือกันขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างจริงจังในการที่จะสนองตอบความต้องการ และสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืน บนรากฐานการสร้างเศรษฐกิจและสังคมไทยที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะเผชิญความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ที่คาดการณ์ได้ยาก พร้อมกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรู้เท่าทัน

เรื่องเล่าขาน...

ตำนานอาคารสุริยานุวัตร

อาคารสุริยานุวัตร ชื่อนี้มีความหมาย เพราะเป็นอาคารที่มีประวัติความเป็นมา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตำนานด้านเศรษฐกิจของไทย เป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญๆ ทางประวัติศาสตร์ของประเทศ รวมทั้งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นภารกิจหลักของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาว่าครึ่งศตวรรษ ตลอดจนเป็นสถานที่ซึ่งกรมศิลปากรประกาศเป็นโบราณสถานแห่งชาติที่ต้องอนุรักษ์ไว้ และได้ถูกปรับปรุงให้เป็น “พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ” ในปัจจุบันอีกด้วย

บ้านพระราชทานตอบแทนคุณความดี

อาคารสุริยานุวัตรพร้อมที่ดินกว่า ๗ ไร่ ถือเป็นบ้าน และที่ดิน **พระราชทาน**ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ (สมเด็จพระพันปีหลวง) ทรงพระราชทาน เพื่อให้เป็นบ้านพักอาศัยแก่ **มหาอำมาตย์เอกพระยาสุริยานุวัตร** (เกิด บุญนาค) และครอบครัว ตั้งปี พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นต้นมา

อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติราชการด้วยความสามารถ ความเพียร และซื่อสัตย์สุจริตมาโดยตลอดของ “**พระยาสุริยานุวัตร**” โดยเฉพาะในช่วงสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่ง อัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย ที่ได้รับการวางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดูแลพระราชโอรสที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ **สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร** (รัชกาลที่ ๖)

ต่อมา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชทรงประสูติได้ตั้งอีกเสบ ต้องถวายการผ่าตัด ท่านเห็นว่าหากอริบพระบรมราชานุญาตจะไม่ทันการณ์ จึงอนุญาตให้แพทย์ถวายการผ่าตัด โดยขอถวายศีระเป็นราชพลี และปรากฏว่าพระราชโอรสทรงปลอดภัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงพระราชทานความดีความชอบเป็นทุนการศึกษาแก่นุตรธิดาของท่าน รวมทั้งที่ดินกว่า ๗ ไร่อันเป็นที่ตั้งของอาคารสุริยานุวัตรแห่งนี้ และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชทานทรัพย์เพื่อปลูกบ้านพัก

การก่อสร้างอาคารสุริยานุวัตร

การก่อสร้างอาคารสุริยานุวัตร (ช่วง พ.ศ. ๒๔๔๘ – ๒๔๕๓) คุณยายประชงค์ บุญนาค (บุตรสะใภ้ของพระยาสุริยานุวัตร) ท่านกล่าวถึงการก่อสร้างอาคารสุริยานุวัตรว่า “ได้มี การก่อสร้างอาคารสุริยานุวัตรขึ้น ภายหลังจากพระยาสุริยานุวัตร กลับจากการเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศสซึ่ง น่าจะก่อสร้างขึ้นในราว พ.ศ. ๒๔๔๘ ซึ่งเป็นปีที่กลับประเทศไทย และน่าจะสร้างเสร็จก่อนปี พ.ศ. ๒๔๕๓ เพราะในช่วงเวลา

ดังกล่าวพระยาสุริยานุวัตรได้เข้ามาพำนักในบ้านหลังนี้ แล้ว ใช้เวลาในการสร้าง ๓-๔ ปีจึงแล้วเสร็จ ”

การปลูกบ้านในครั้งแรกนั้น คุณยายประชงค์ เล่าว่า “ตอนที่เริ่มก่อสร้าง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานช้างมา ๓ เชือก มาเหยียบดินให้แน่น ข้างล่างใต้ อาคารมีท่อนซุงจำนวนมากรับน้ำหนักอาคาร ซ่างก่อสร้างเป็น ชาวอิตาลี คนเดียวกับที่สร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม”

นอกจากนี้ในบริเวณอาคารสุริยานุวัตรนอกจากจะมีตัว อาคารแล้ว “ยังมีอาคารขนานทั้งซ้ายและขวา ทางซ้ายเป็น อาคารของนายกระจ่าง บุญนาค (หลวงสุริยพงศ์ พิสุทธิแพทช์) ซึ่งเป็นบุตรชายคนที่สอง ทางขวาก็เป็นอาคารของคุณประจวบ บุญนาค (ผู้เป็นสามีของคุณยาย) เป็นบุตรคนสุดท้องของท่าน พระยาสุริยานุวัตร แล้วก็มีเรือนคนใช้มีมาก ๒๐ กว่าคน มีสระน้ำใหญ่อยู่หลังอาคารใหญ่ มีสวนมะม่วงและ สวนกล้วย ครอบอาคารใหญ่ไปถึงด้านหลัง”

ทั้งนี้ บริเวณพื้นที่ที่ก่อสร้างอาคารสุริยานุวัตร คุณยาย ประชงค์เล่าว่า “ขนาดของพื้นที่เดิมของพื้นที่ตั้งอาคาร

ประมาณ ๗ ไร่ครึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นบ้านพักอาศัยที่มีพื้นที่และขนาดใหญ่หลังหนึ่งในย่านดังกล่าวในสมัยนั้น”

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

สำหรับตัวอาคารสุริยานุวัตรนั้น อาจกล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมตะวันตกมาก ซึ่งเริ่มเข้ามาในลักษณะรูปแบบอาคารที่พักอาศัยของคนที่มีฐานะความเป็นอยู่ดี มีการใช้วัสดุก่อสร้างจากต่างประเทศ โดยเฉพาะรูปแบบของอาคารและการจัดผิวพื้นได้สะท้อนถึงวัฒนธรรมการอยู่อาศัยที่เริ่มเข้าสู่ความเป็นสากลมากขึ้น

โดยตัวอาคารสุริยานุวัตรจะมีรูปทรงสถาปัตยกรรมแบบคลาสสิกตะวันตกเป็นต้นแบบ ซึ่งตกแต่งโดยฝีมือของนายมาริโอ ตามาญโญ (Mario Tamagno) สถาปนิกชาวอิตาลี (ผู้ออกแบบก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม) และนำเอาสถาปัตยกรรมไทยมาประยุกต์ปรับปรุงให้มีรูปแบบเป็น

- อาคาร ๒ ชั้นขนาดใหญ่ มีห้องใต้ดิน และห้องใต้หลังคา ก่ออิฐถือปูน รูปทรงเป็นเหลี่ยมผืนผ้า มีห้องรูปสี่เหลี่ยมประกอบอาคารโดยจัดองค์ประกอบสองข้างอาคารแตกต่างกันโดยด้านหนึ่งมีจั่ว อีกด้านหนึ่งเป็นรูปทรงหลายเหลี่ยม ชายคาไม่ยื่นมาก

- หลังคาเป็นทรงจั่วผสมกับทรงปั้นหยา และมีทรงปิรามิดผสมนับเป็นหลังคาที่ซับซ้อน ตามรูปทรงผังพื้นมุมหลังคาไม่สูงชันเท่าหลังคาเรือนไทย มีความชันประมาณ ๔๕ องศา เป็นลักษณะที่ทอดพื้นหลังคาและเจาะช่องหน้าต่างเล็กเชิงชายประดับไม้ฉลุมีลวดลายปูนปั้นประดับโดยรอบ

- หน้าต่างเป็นบานเกร็ดไม้ และลูกฟักไม้กระดานดุน สลักลายประตุมีช่องระบายลม ฉลุไม้ตามช่องเหนือประตู

- ผนังตกแต่งแบบตะวันตก

- ตัวอาคารหันหน้าเข้าหาถนนกรุงเกษม ซึ่งเรียบแนวคลองผดุงกรุงเกษม ด้านหลังจรดถนนหลานหลวง ส่วนด้านหน้าของตัวอาคารเว้นที่ว่างไว้เพื่อให้ถนนมาวน เพื่อจอดลงจากรถม้าหรือรถยนต์ขึ้นสู่อาคาร

สถานที่เขียนตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

ณ บ้านหลังนี้ได้มีเหตุการณ์หลายอย่างที่เกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองอย่างคาดไม่ถึง กล่าวคือ อาคารหลังนี้นอกจากจะเป็นบ้านพักอาศัยของพระยาสุริยานุวัตรแล้ว ยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างยิ่งคือ เป็นสถานที่เขียนตำราเศรษฐศาสตร์ขึ้นถึง ๓ เล่มด้วยกันคือ ทรัพย์ศาสตร์ เล่ม ๑ และเล่ม ๒ (ชื่อเดิมใช้คำว่า ทรัพย์ศาสตร์) และหนังสือชื่อ “เศรษฐกิจการเมือง (ปัจจุบันได้มีการรวมพิมพ์ทั้ง ๓ เล่มเข้าด้วยกัน โดยใช้ชื่อหนังสือว่า **ทรัพย์ศาสตร์**) ทำให้ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็น **“นักเศรษฐศาสตร์คนแรกของไทย”** ที่ได้เขียนตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย

คุณยายประยงค์ฯ บุตรสะใภ้ของท่านได้เล่าถึงบรรยากาศการเขียนหนังสือของพระยาสุริยานุวัตรว่า “ท่านเขียนที่บ้านหลังนี้ ท่านเป็นนักอ่าน มีหนังสือต่างประเทศมากมาย ท่านทำเป็นห้องสมุดบริเวณชั้น ๒ ตู้หนังสือยาวมาก มีหนังสือเต็มไปหมดทุกชั้น ท่านเขียนหนังสือไม่เป็นเวลาสบายใจเมื่อไรก็เขียน ตอนเขียนเล่มนี้ท่านใช้เวลาเป็นปี แต่ท่านไม่ได้ลงมือเขียนเอง ท่านจ้างเสมียนมาจดตามคำบอก เพราะสมัยนั้นไม่มีเครื่องพิมพ์ดีด ท่านจะนอนหลับบุรีไป แล้วบอกจดไป เมื่อเขียนติดตรงไหน ก็เดินไปหยิบหนังสือบนชั้นนั้น เล่มนี้ มาเปิดดูแล้วบอกจด เสมียนก็จดไป”¹

ที่ประชุมของคณะผู้ก่อการ พ.ศ. ๒๔๗๕

นอกจากความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับวิชาเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาคารหลังนี้ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญของการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งด้วยซึ่งคุณยายประยงค์ฯ ได้กล่าวว่า “บ้านหลังนี้เคยใช้เป็นที่ประชุมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะผู้ก่อการ พ.ศ. ๒๔๗๕ เนื่องจากนายประจวบ บุนนาค บุตรชายคนสุดท้ายของท่านร่วมเป็นผู้หนึ่งในคณะก่อการด้วย โดย

คุณประจวบซึ่งเป็นสามีเป็นเพื่อนนักเรียนอังกฤษ ฝรั่งเศษกับ หลวงประดิษฐ์ มนูญธรรม จอมพล ป. พิบูลย์สงคราม คุณควง อกัยวงศ์ และอีกหลายๆ คน ซึ่งคุณประจวบก็เป็นสมาชิกของ คณะผู้ก่อการ ๒๔๗๕ ตอนเกิดเรื่องมีคนชี้ให้เห็นคุณประจวบผูก ผ้าสีเหลืองรอบแขน นั่งรอมือสีเหลืองผ่านหน้าบ้าน มาบอก ท่านเจ้าคุณ

เมื่อทราบเรื่องครั้งแรก ท่านโกรธบุตรชายมาก เพราะ คิดว่าจะล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ตอนหลังมีผู้ใหญ่ หลายคน เช่น ม.ล.เดช สนิทวงศ์ มาอธิบายให้ฟัง เมื่อท่าน เข้าใจว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อชาติ อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นพระประมุข จึงได้อนุญาตให้ใช้เป็นที่ประชุมได้ ต่อมา มีการประชุมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองล้มรัฐบาล พระยามโนปกรณ โนติธาดา ก็ได้มีการมาประชุมที่บ้าน สุริยานุวัตร ซึ่งการก่อการทำได้สำเร็จ พระยาพลพล พยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี พระยาสุริยานุวัตรก็ได้รับแต่งตั้ง เป็นรัฐมนตรี แต่ไม่ได้ประจำกระทรวงไหน ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาล”

ให้คืนบ้านแก่หลวง

ก่อนที่ “พระยาสุริยานุวัตร” จะถึงแก่อนิจกรรมได้สั่ง ไว้ว่า หากลูกหลานไม่สามารถดูแลบ้านหลังนี้ไว้ได้ ให้คืนแก่ หลวงไป เพราะเป็นของได้รับพระราชทานมา ภายหลังจาก ท่านถึงแก่อนิจกรรมประมาณ ๔-๕ ปี (ราว พ.ศ. ๒๔๘๓- ๒๔๘๔) คุณหญิงลิ้นจี่ ภรรยาของท่านได้ขายบ้านหลังนี้ให้แก่ รัฐบาล เนื่องจากท่านเป็นคนซื่อสัตย์ ทำมาหากินโดยสุจริต ตลอดมา เมื่อท่านถึงแก่อนิจกรรมแล้วจึงมีเงินเหลือให้ ครอบครัวเพียง ๔,๐๐๐ บาทเท่านั้น

คุณยายประจักษ์ บุณนาค เล่าว่า ลูกๆ ก็บอกกับคุณแม่ (คุณหญิงลิ้นจี่) ว่าถ้าคืนให้หลวงแล้วจะอยู่กันอย่างไรร ไม่มี บ้านอื่นเลย ก็ตกลงกันไปขายให้รัฐบาลหลังจากท่านเจ้าคุณ สิ้นไป ๔-๕ ปี ครั้งแรกขายให้กับเทศบาล ตอนนั้นเจ้าพระยา

รามราชพ เป็นนายกเทศมนตรี ขายไปในราคา ๒๐๐,๐๐๐ บาท ทั้งที่ดินทั้งบ้าน ไม่รวมที่ดินบริเวณที่เป็นอาคารแถวและ บั้มน้ำมัน เพราะได้แบ่งให้กับคุณกระจ่างลูกชายของท่านไป แล้ว ต่อมาได้ทราบว่าอาคารสุริยานุวัตรนี้ได้ตกเป็นของกรม โฆษกิจ สมัย ม.ล.อุดม สนิทวงศ์ เป็นอธิบดี

ความล้มพินธ์ลึกซึ้งของอาคารสุริยานุวัตร กับ สศช.

เมื่ออาคารสุริยานุวัตรได้ตกเป็นของรัฐตามเจตนารมณ์ ของพระยาสุริยานุวัตรแล้ว ภายหลังได้ถูกนำไปใช้เป็น สถานที่ตั้งของเทศบาลกรุงเทพมหานคร และต่อมาใช้เป็น สถานที่ตั้งของ **สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)** มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นมา

ในเรื่องนี้ท่านอดีตเลขาธิการสภาพัฒน์ท่านแรกคือ **นายสุนทร หงส์ลดารมภ์** เล่าว่า ได้เสาะหาสถานที่ตั้งที่ ทำงานถาวร จนกระทั่งซื้อที่ดินและอาคารพระยาสุริยานุวัตร “เมื่อตอนซื้อก็พิจารณาว่าเป็นสถานที่ที่ใกล้กับทำเนียบรัฐบาล ไปมาสะดวก เนื่องจากงานของสภาพัฒน์ต้องติดต่อและ ประสานกับทำเนียบรัฐบาล และที่สำคัญลักษณะของงานที่ทำ ต้องติดต่อใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี จึงได้ตัดสินใจซื้ออาคารหลังนี้จากกรมโฆษณา (ต่อมาถูกโอน มาให้กรมการพลังงานทหาร กระทรวงกลาโหมเป็นผู้ดำเนินการ) มาเป็นที่ทำการ” อาคารของพระยาสุริยานุวัตร จึงได้เป็นสถานที่ ตั้งของสำนักงานฯ ตั้งแต่นั้นมา

อาคารสุริยานุวัตรจึงนับได้ว่ามีความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง และไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุบังเอิญหรืออะไรก็ตาม ทำให้ สภาพัฒน์ ซึ่งมีการกิจหลักเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ และใช้หลักเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาการพื้นฐานใน การดำเนินการกิจ ได้เลือกอาคารสุริยานุวัตรนี้เป็นสถานที่

ทำงานถาวรสืบมาจนถึงทุกวันนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เริ่มมีการก่อสร้างอาคารสูง ๕ ชั้นขึ้นรายรอบอาคารสุริยานุวัตร เพื่อรองรับข้าราชการที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งต่อมาข้าราชการของ สศช. เรียกอาคารสุริยานุวัตรว่า “ตึกกลาง” ของสำนักงานฯ

โบราณสถานแห่งชาติที่ต้องอนุรักษ์

ด้วยความงดงามและรูปทรงทางสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าของอาคารสุริยานุวัตรที่ก่อสร้างก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ รวมทั้งยังตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า ย่านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมเกาะรัตนโกสินทร์ กรมศิลปากรจึงได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “โบราณสถานแห่งชาติที่ต้องอนุรักษ์”

เมื่อมีการประกาศใช้เป็นโบราณสถานแห่งชาติที่ต้องอนุรักษ์แล้ว การจะบูรณะซ่อมแซมก็ต้องปรึกษาดมศิลปากรก่อน ซึ่งการบูรณะอาคารโบราณสถานนี้ ถ้าอาคารนั้นๆ ตั้งอยู่

ในที่ดินซึ่งหน่วยราชการครอบครอง หน่วยราชการนั้นจะต้องจัดทำงบประมาณในการบูรณะตามระเบียบที่กรมศิลปากรกำหนด ดังนั้นการบูรณะซ่อมแซมอาคารสุริยานุวัตรที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้ของบประมาณเพื่อการซ่อมแซมบูรณะ โดยได้มอบให้กรมศิลปากรเป็นผู้ดำเนินการซ่อมแซมเอง และต้องคัดเลือกจากบริษัทที่จดทะเบียนกับกรมศิลปากรก่อนเท่านั้น เพราะมีความจำเป็นที่ต้องใช้ช่างที่มีความชำนาญในการบูรณะซ่อมแซมอาคารโบราณสถานโดยเฉพาะ

ขั้นตอนการบูรณะโบราณสถานแห่งชาติ

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๓ – ๒๕๓๔ กรมศิลปากรได้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดจ้าง ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมเป็นกรรมการด้วย โดยใช้งบประมาณทั้งสิ้น ๙,๔๐๐,๐๐๐ บาท โดยใช้งบประมาณปี ๒๕๓๓ จำนวน ๓,๓๐๐,๐๐๐ บาท และงบประมาณในปี ๒๕๓๔ จำนวน ๖,๑๐๐,๐๐๐ บาท ใช้

ระยะเวลาทั้งสิ้น ๑ ปี คือช่วงระหว่าง 5 กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ ถึง ๑๑ มีนาคม ๒๕๓๔ โดยมีขั้นตอนการบูรณะดังนี้

- เปลี่ยนและซ่อมแซมโครงหลังคา ตลอดจนซ่อมและเปลี่ยนกระเบื้องหลังคาที่ชำรุด
- ซ่อมฝ้าเพดานภายนอกและภายในที่ชำรุด ติดเชิงชายไม้คิ้วและบัวที่ประทับฝ้า ซ่อมและกันความชื้นห้องใต้ดิน ซ่อมพื้นไม้เดิมที่ชำรุดและปรับแต่งใหม่
- กันความชื้นกำแพงโดยรอบ ซ่อมสกัดผนังปูนภายในฉาบและก่ออิฐ ติดตั้งวงกบ กันห้องใหม่ ปรับปรุงห้องน้ำโดยก่ออิฐฉาบปูน
- ทำการสกัดผนังภายนอกออกฉาบผิวภายนอก
- ทำการกันซึมหลังคาตาดฟ้า ทำการเดินสายไฟภายใน ติดบานประตู-หน้าต่าง ซ่อมแซมบานประตูหน้าต่างที่ชำรุดจนใช้งานได้ ปูพื้นห้องน้ำ และติดตั้งหินอ่อน ที่ผนังห้องน้ำติดตั้งสุขภัณฑ์ และทำการขัดลอกสีเก่าออก
- ทาสีแล้วเสร็จ ติดตั้งบัวปูนปั้นประตูหน้าต่าง และลายปูนปั้นต่างๆ ซ่อมแซมพื้นกระเบื้องทางเท้า
- ติดตั้งดวงโคมไฟฟ้า ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ

ภาพพระยาสุรียานุวัตรกลับคืนสู่บ้าน

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ สำนักงานฯได้ร่วมกับกรมศิลปากร ดำเนินการบูรณะอาคารแห่งนี้ ในสมัย **ดร.พิสิฐ ภัคเกษม** เป็นเลขาธิการฯ โดยปรับปรุงให้อยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด ขณะเดียวกันได้พยายามสืบหาทายาทของ “พระยาสุรียานุวัตร” เพื่อศึกษาประวัติของท่านและอาคารแห่งนี้ ซึ่งในที่สุดได้พบ **นางประชงค์ บุนนาค** บุตรสะใภ้ของท่าน (ภริยาของนาย ประจวบ บุนนาค อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข) ซึ่งขณะนั้นอยู่ในวัย ๘๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๓๕) และนับว่าเป็นญาติใกล้ชิดเพียงคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่ (ปัจจุบันได้เสียชีวิตแล้ว) เนื่องจากบุตรและธิดารวม ๗ คนได้ถึงแก่กรรมหมดแล้ว และทุกท่านไม่มีทายาทเลย

ในโอกาสที่ สศช. ครบรอบ ๔๒ ปี เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ นางประชงค์ บุนนาค ได้มอบ “**ภาพเหมือนของพระยาสุรียานุวัตร**” เขียนด้วยสีน้ำมันขนาดใหญ่โดยจิตรกรชาวอิตาลีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ ซึ่งภาพเขียนนี้จะมีอายุครบ ๙๔ ปีในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ พร้อมทั้งมอบเครื่องใช้ส่วนตัวอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งของที่นำติดตัวพระยาสุรียานุวัตรมาจากต่างประเทศ เมื่อครั้งกลับจากการเป็นเอกอัครราชทูต และของใช้แต่ละอย่างมีอายุเกือบร้อยปี เช่น กระบอกจากรอบทองสูง ๒ เมตร แจกันฐานทอง ชุดน้ำชาเครื่องเงินของเยอรมัน ชุดจานกระเบื้องสำหรับรับประทานอาหารค่ำ ฯลฯ เป็นต้น ให้แก่ สศช. สิ่งของต่างๆ เหล่านี้ สศช. ได้จัดแสดงไว้ในอาคารสุรียานุวัตร

สู่การเป็นพิพิธภัณฑ์การพัฒนาประเทศ

ล่าสุดในปี พ.ศ.๒๕๕๐ สมัย **ดร.อำพน กิตติอำพน** เป็นเลขาธิการฯ ได้บูรณะอาคารนี้อีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งได้มีการดำริให้จัดทำเป็น**พิพิธภัณฑ์สุรียานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ**ขึ้น เพื่อรำลึกถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทั้งในแง่ของสถานที่ ประวัติ ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้วิวัฒนาการของการ

วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ให้สมดัง
นามบ้านสุริยานุวัตร **นามของผู้กระทำตนเสมือนหนึ่ง
พระอาทิตย์ที่เฝ้ามลยาญตัวเอง เพื่อยังประโยชน์แก่ส่วน
รวม** สมดังราชทินนามที่ได้รับพระราชทาน และถือเป็นแบบ
ฉบับแห่งความดีงามที่ควรแก่การกล่าวขานยกย่องสืบต่อ
อนุชนรุ่นหลังตลอดไป

ความภูมิใจของชาวสภาพัฒนา

กล่าวโดยสรุป อาคารสุริยานุวัตร ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่บ้าน
เลขที่ ๙๖๒ ถนนกรุงเกษม แขวงโสมมนัส เขตป้อมปราบฯ
กรุงเทพฯ เป็นอาคารที่มีความหมายและความสำคัญต่อ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะเคยเป็นที่พักอาศัยของนัก
เศรษฐศาสตร์คนแรกของเมืองไทย ที่เขียนตำราเศรษฐศาสตร์
เล่มแรกของเมืองไทย อาคารสุริยานุวัตรจึงเป็นสถานที่ที่ทรง
คุณค่าทางประวัติศาสตร์ทั้งในแง่ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ
วิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาการหลักประกอบการดำเนินงาน
ของสำนักงานฯ

นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็น
โบราณสถานแห่งชาติที่ควรอนุรักษ์ รวมทั้ง ได้รับการปรับปรุง
ให้เป็นพิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
สืบไป ดังนั้นชาวสภาพัฒนาทุกคนจึงมีความภาคภูมิใจใน
คุณค่าของอาคารสุริยานุวัตร และปลื้มปิติที่มีอาคารดังกล่าว
อยู่ภายในบริเวณที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร, **เอกสารข้อมูลการแสดงนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ**
(เอกสารโรเนียว), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **วารสารเศรษฐกิจและสังคม ปีที่ ๒๙ มกราคม-กุมภาพันธ์**

๒๕๓๕ ครอบคลุม ๔๒ ปี. กรุงเทพฯ . ๒๕๔๓

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **๕ ทศวรรษ สภาพัฒนา** หน้า ๓๑ โรงพิมพ์บริษัททุ่งเพชร
จำกัด. กรุงเทพฯ. ๒๕๔๓

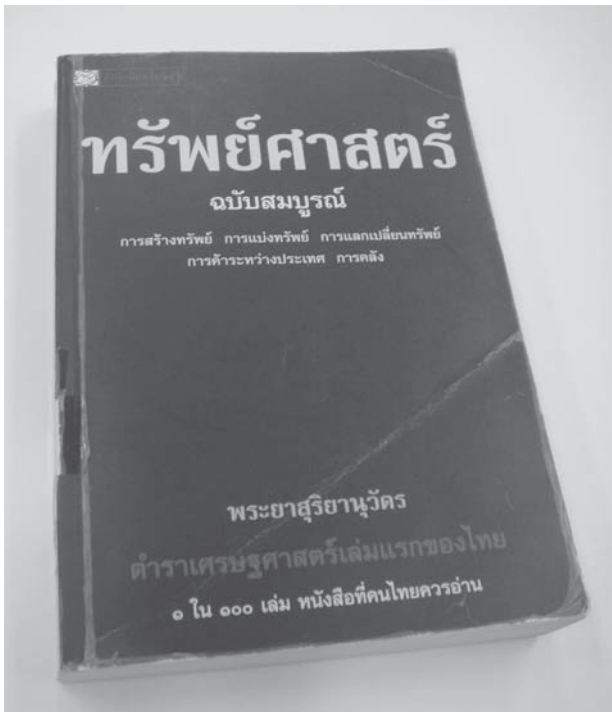
ทรัพย์สินศาสตร์

ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

เมื่อ ๙๖ ปีมาแล้ว ในสมัยที่ประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้การปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งมีระบบศักดินาและนายทุนเป็นใหญ่ ยังมีนักเศรษฐศาสตร์ชาวไทยผู้หนึ่ง ได้ใช้เวลาหลังจากออกจากราชการ เขียนหนังสือว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับ “ทรัพย์สิน” ขึ้น ๓ เล่ม ด้วยประสงค์จะให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าจนสามารถยืนขึ้นมาทัดเทียมกับนานาอารยประเทศได้ ซึ่งหนังสือดังกล่าวได้ถูกระงับไม่ให้มีการเผยแพร่เกือบ ๒๐ ปี แต่ต่อมาหนังสือเล่มเดียวกันนี้กลับได้รับการยกย่องให้เป็น “หนึ่งในหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน” หนังสือดังกล่าวมีชื่อว่า **“ทรัพย์สินศาสตร์”** ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย และนักเศรษฐศาสตร์ผู้นั้นมีชื่อว่า **“พระยาสุริยานุวัตร”**

ยุคแห่งระบบศักดินา

ระบบเศรษฐกิจของไทยในยุคที่พระยาสุริยานุวัตรเขียนหนังสือทรัพย์สินศาสตร์ขึ้นนั้น เป็นระบบศักดินาเสริมด้วยนายทุน ซึ่งภายใต้ระบบนี้ ชาวนาจะถูกขูดรีดจากนายทุนและชนชั้นศักดินา เพื่อนำเงินไปใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ไร้ค่า ไม่มีการนำกลับมาลงทุน ดังนั้น แม้การผลิตด้านเกษตรจะเพิ่มขึ้น และมีการส่งออกสู่ตลาดโลกมากขึ้น แต่การ

ปรับปรุงเทคนิคการผลิตและการพัฒนาอุตสาหกรรมกลับเป็นไปอย่างเชื่องช้า พร้อมทั้งช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนที่ห่างออกไปทุกที ชาวนาซึ่งเป็นแรงงานหลักของการผลิตในสมัยนั้นถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างมาก มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างลำบากแร้นแค้นแม้จะทำงานหนัก ในขณะที่ชนชั้นศักดินาและนายทุนกลับร่ำรวยและมีชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือยแม้ไม่ต้องทำงาน

ความใฝ่ฝันของพระยาสุริยานุวัตร

ด้วยความตระหนักในปัญหาสำคัญของการพัฒนาประเทศดังกล่าว ในสมัยที่พระยาสุริยานุวัตรได้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระมหาสมบัตินั้น ท่านได้เสนอให้โอนกิจการฝิ่นจากเจ้าภาษีนายอากรมาสู่รัฐบาล เพื่อจัดการรั่วไหลของรายได้ และจะได้นำเงินมาลงทุนพัฒนา

ประเทศ ซึ่งนับเป็นความกล้าในการทำสิ่งที่ถูกต้อง เป็นอย่างมาก เนื่องจากเจ้าภาชีนายอากรฝันใน สมัยนั้นเป็นผู้ทรงอิทธิพลในทุกด้าน แต่ในที่สุด บุคคลผู้เสียผลประโยชน์เหล่านี้ได้พยายามขัดขวาง นโยบายดังกล่าวโดยการใส่ความพระยาสุรียานุวัตร และใช้อิทธิพลผ่านทางข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางคน จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ มีพระราชหัตถเลขาแนะนำให้ท่านลาออก ชีวิตราชการของท่านจึงยุติด้วยวัยเพียง ๔๕ ปี

พระยาสุรียานุวัตรเป็นผู้ที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ใน ต่างประเทศเป็นระยะเวลายาวนาน ทั้งในช่วงของ การศึกษาเล่าเรียน และในช่วงของการรับราชการ ในช่วงชีวิตเหล่านี้ นอกจากจะทำให้ท่านได้มีโอกาส ได้พบเห็นความเจริญก้าวหน้าของอารยธรรมตะวันตกแล้ว ท่านยังได้รับความกดดันจากการกดขี่ ข่มเหงที่ประเทศตะวันตกกระทำต่อประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะในช่วงที่ท่านได้เข้าร่วมแก้ปัญหา “วิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒”¹ ที่ยึดเยื้ออยู่ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๔๖) ท่านเจ็บช้ำมากที่เห็นประเทศไทยถูกข่มเหงย่ำยีจากประเทศทุนนิยมตะวันตก ใน ระหว่างที่ท่านเจรจาความเมือง

สิ่งเหล่านี้ หล่อหลอมให้พระยาสุรียานุวัตร เป็นคนรักชาติมาก โดยชาติของท่านเป็นชาติที่มีชาว บ้านเป็นองค์ประกอบสำคัญ ท่านเชื่อว่าพลเมือง เป็นรากฐานของสังคม ความรักชาติทำให้ท่านลงมือ ศึกษาเศรษฐกิจด้วยตนเอง และหวังเป็นส่วน หนึ่งในการเผยแพร่วิชานี้ โดยดึงเอาส่วนที่เป็นคุณ หรือเหมาะสมกับสังคมไทยจากสำนักคิดต่างๆ มา สานต่อก่อรูปเป็นทัศนะของท่านที่มีต่อการพัฒนา ประเทศ ท่านใฝ่ฝันที่จะเห็นประเทศไทยพัฒนาไปสู่ ประเทศที่มั่งคั่ง เข้มแข็ง เป็นอิสระ เป็นตัวของตัว เอง และมีความเป็นธรรมในสังคม

ทรัพย์ศาสตร์ : ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรก ของประเทศไทย

หลังจากเหตุการณ์ที่บีบบังคับให้ต้องออกจากราชการ พระยา สุรียานุวัตรจึงหันมาอุทิศเวลาทุ่มเทให้แก่การเขียนหนังสือ “ทรัพย์ศาสตร์” (ชื่อเดิมคือทรัพย์ศาสตร์) เล่ม ๑ และเล่ม ๒ ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ (เล่ม ๓ เขียนขึ้นภายหลังในปี ๒๔๗๗) เพื่อแก้ปัญหาความทุกข์ยากที่ เกิดจากความยากจนและถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวนา และปรารถนา ให้ประเทศไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจดังเช่นประเทศเจริญแล้วที่ท่าน ได้มีโอกาสไปพบเห็น

หนังสือทรัพย์ศาสตร์มีลักษณะการนำเสนอในรูปแบบของตำรา ทางเศรษฐศาสตร์ จึงนับได้ว่า หนังสือที่เขียนขึ้นเป็น **ตำราเศรษฐศาสตร์ เล่มแรกของประเทศไทย** โดยกล่าวถึงแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และ อธิบายถึงระบบเศรษฐกิจในประเทศตะวันตกในสมัยนั้น ขณะเดียวกัน ได้นำเอาแนวคิดและกลไกระบบเศรษฐกิจแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้ กับสังคมไทย โดยไม่ลืมหูลืมตาว่า ไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่ยากจน โดยได้ชี้ให้เห็นถึงสภาพ ความยากจนของประเทศไทย ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในสมัย นั้น รวมทั้งการแนะแนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและการ จัดระบบเศรษฐกิจไทยใหม่ ทั้งในด้านการผลิตและการกระจายผลผลิต เพื่อจัดการเอารัดเอาเปรียบ และลดความแตกต่างในรายได้และ ทรัพย์สิน

การแสวงหาทรัพย์ไม่เป็นสิ่งผิดบาป

ในสมัยนั้น ความสนใจของคนไทยส่วนใหญ่มุ่งไปทางด้าน ศาสนาและการหาความสุขด้านจิตใจเท่านั้น ในขณะที่การสนใจความ สุขทางด้านวัตถุถูกมองว่าเป็นสิ่งผิดบาป ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ เศรษฐกิจของประเทศไม่พัฒนาเท่าที่ควร ดังนั้น พระยาสุรียานุวัตร จึงกล่าวไว้ตั้งแต่ตอนต้นของหนังสือทรัพย์ศาสตร์ว่า การมุ่งแสวงหา ทรัพย์วัตถุเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ที่จะ “พึง ขวนขวายประกอบกิจการหาอาหารเลี้ยงชีพให้พ้นจากความเวทนาอดหิวเพื่อ จะครองชีวิต” ไม่ได้เป็นสิ่งผิดคำสอนศาสนาแต่อย่างใด

¹ เหตุการณ์ที่มีเรือรบฝรั่งเศส ๒ ลำ รุกเข้ามาในแม่น้ำเจ้าพระยา เกิดการยิงต่อสู้กัน และนำไปสู่การสูญเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง

พัฒนาการผลิตด้วยการแบ่งงานกันทำ

หนังสือทรัพย์สินศาสตร์เล่ม ๑ ประกอบด้วย ๒ ภาค ภาคที่ ๑ เป็นเรื่องของการสร้างทรัพย์ และภาคที่ ๒ เป็นเรื่องการแบ่งปันทรัพย์ ในส่วนเนื้อหาวิชาเป็นการถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบคลาสสิกของ อדם สมิธ และ เดวิด ริคาร์โด เป็นหลัก โดยในด้านการผลิต พระยาสุริยานุวัตรเสนอว่า เศรษฐกิจไทยต้องใช้ระบบการผลิตสมัยใหม่ ต้องมีการแบ่งงานกันทำ และมีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ทำการผลิตหน่วยต่างๆ การช่วยเหลือแลกเปลี่ยนจะระดมผลผลิตจากงานที่แบ่งกันไปทำมารวมเข้าเป็นระบบเศรษฐกิจเดียวกัน ทำให้เกิดความเจริญ เพราะต่างได้ทำการผลิตที่ตนถนัด ทำให้ผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถใช้ประโยชน์จากผลผลิตของหน่วยงานอื่นผ่านการแลกเปลี่ยนได้อีกด้วย

ข้อเสนอของพระยาสุริยานุวัตรนี้คือ การเปลี่ยนระบบการผลิตจากระบบศักดินาทางการเกษตรที่แต่ละหน่วยผลิตสิ่งของตนเองแทบทุกอย่างเพื่อเลี้ยงตัวเอง มาเป็นระบบตลาดที่มีการแลกเปลี่ยนและการแบ่งงานกันทำ โดยแต่ละหน่วยการผลิต ผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนถนัด และแลกเปลี่ยนกับหน่วยอื่น พระยาสุริยานุวัตรชี้ประโยชน์ของการแบ่งงานกันทำตามแบบของ อדם สมิธ ว่ามีหลายประการ เช่น ทำให้เกิดความชำนาญ ไม่ต้องเสียเวลาในการเปลี่ยนหน้าที่ และอาจทำให้เกิดการคิดใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคนได้ ซึ่งจะเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น

ทุนเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด

พระยาสุริยานุวัตรแบ่งปัจจัยการผลิตออกเป็น ๓ ชนิด คือ ที่ดิน แรงทำการ (ปัจจุบันใช้คำว่าแรงงาน) และทุน โดยเห็นว่า ในการขยายการผลิตเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยนั้น “ทุน” เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะช่วยให้สามารถทำการผลิตได้

มากขึ้น ทุนยังทำให้ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกลายเป็นความจริงได้ การลงทุนทำให้เกิดผลประโยชน์นอกเงย และบังเกิดผลเป็นทรัพย์ได้ต่อไป เมืองใดที่มีการลงทุนทำผลประโยชน์มาก เมื่อนั้นก็เจริญมาก พระยาสุริยานุวัตรได้ยกตัวอย่างการทำนาของชาวนาไทยว่า การขาดแคลนทุนของชาวนาทำให้การขยายการผลิตต้องติดขัด ข้าการที่ทุนมีอยู่ในมือคนจำนวนน้อย และชาวนาต้องไปกู้มาทำกินนั้น ยังทำให้ผลผลิตของชาวนาต้องตกเป็นของผู้เป็นเจ้าของทุน แทนที่จะเป็นของชาวนาผู้ออกแรงทำนา

ตั้งธนาคารแห่งชาติ แก้ปัญหาการขาดแคลนทุน

เพื่อแก้ไขการขาดแคลนทุนของชาวนา พระยาสุริยานุวัตรได้เสนอให้ตั้งธนาคารแห่งชาติขึ้น เพื่อออกทุนให้ชาวนากู้ โดยเก็บดอกเบี้ยแต่พอควร ดังปรากฏในจดหมายของพระยาสุริยานุวัตรกราบบังคมทูลกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๔๔๕ ในจดหมายราชการฉบับนั้น พระยาสุริยานุวัตรระบุว่าไม่เห็นด้วยกับการกู้เงินจากต่างประเทศมาสร้างทางรถไฟ แต่ควรนำเงินที่คิดจะกู้จากต่างประเทศจำนวน ๑ ล้านปอนด์ มาตั้งธนาคารชาติ แล้วออกเงินให้ชาวนากู้เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรจะดีกว่า เมื่อผลผลิตของชาติเพิ่มพูนขึ้นแล้ว รัฐบาลจึงจะกู้เงินธนาคารซึ่งมีกำไรจากการให้ชาวนากู้แล้ว มาสร้างทางรถไฟได้ และภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ท่านได้เขียนบทความลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ศรีกรุงติดต่อกันหลายฉบับ เสนอให้ตั้งธนาคารชาติด้วยเงินลงทุน ๒๐ ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนผู้ขัดสนยากจนแต่มีนิสัยดีและมีผู้ค้ำประกันกู้ไปลงทุน

คนชั้นกลางเป็นแหล่งเงินทุนที่เข้มแข็ง

การขาดแคลนทุนไม่ได้เป็นแต่เพียงปัญหาของชาวนาผู้ยากจนเท่านั้น แต่เป็นปัญหาของประเทศไทยโดยรวม เพราะคนชั้นสูงซึ่งแม้จะมี

รายได้มาก แต่กลับไม่มีเจตนาจะสะสมทรัพย์สมบัติมากนัก พระยาสุริยานุวัตรมีความเป็นห่วงอย่างมากว่า คนชั้นสูงในประเทศโดยทั่วไปใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย และสั่งซื้อสินค้าต่างประเทศเพื่อบริโภคเป็นจำนวนมาก โดยไม่เหลือเงินไว้สำหรับลงทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม พระยาสุริยานุวัตรมีความเชื่อว่า คนชั้นกลาง ซึ่งหมายถึงข้าราชการระดับกลางและพ่อค้าย่อย น่าจะเป็นที่มาของการสะสมทุนมากกว่าคนชั้นสูง เพราะมีเจตนาถ้าวางตัวในเรื่องความต้องการจะสะสมสร้างฐานะของตน ประกอบกับมีจำนวนมากกว่าคนชั้นสูงหลายสิบเท่า ซึ่งหากสามารถรวมทรัพย์ของคนชั้นนี้เข้าเป็นกองเดียวกัน เช่น การรวมทุนเพื่อจัดตั้งเป็นบริษัท จะเป็นการดีสำหรับบ้านเมือง เนื่องจากจะทำให้สามารถทำการใหญ่ที่ต้องอาศัยทุนมากได้

ความรู้ความชำนาญของแรงงานเป็นทุนชนิดหนึ่ง

พระยาสุริยานุวัตรเห็นว่า การเพิ่มความรู้ความชำนาญของแรงงานด้วยวิธีให้การศึกษาและฝึกอบรม เป็นการสะสมทุนชนิดหนึ่ง การศึกษาจะช่วยให้ราษฎรทำการหาผลประโยชน์เลี้ยงชีพได้โดยสะดวก ผลิตได้ผลผลิตมากกว่าเก่า การพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องการการสะสมทุนทั้งที่เป็นวัตถุและทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งท่านเชื่อว่า การศึกษาจะทำให้คนพึ่งตนเองได้ สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและเพิ่มผลผลิต ไม่เป็นกาฝากสังคม และช่วยให้ประเทศชาติเจริญขึ้น รวมทั้งยังเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการศึกษาโดยไม่เก็บเงินให้ประชาชนทุกคนถึงระดับชั้นประถมศึกษาเป็นอย่างน้อย เนื่องจากเป็นมาตรฐานสากลของประเทศใหญ่ๆ ในขณะนั้น

นอกจากนี้ พระยาสุริยานุวัตรยังเสนอให้จัดการศึกษาวิชาช่างชั้นประถมสำหรับประชาชนโดยเร่งด่วน เพื่อส่งเสริมการหัตถกรรมครัวเรือนไทย

เนื่องจากท่านมีความกังวลว่า หัตถกรรมไทยเสื่อมโทรมลงเพราะการที่ตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ โดยเฉพาะหัตถกรรมในการทอผ้า

พัฒนาการเกษตรโดยการกระจายผลผลิตทางการเกษตร

สำหรับการพัฒนาการเกษตร พระยาสุริยานุวัตรเสนอให้กระจายการผลิตทางการเกษตรออกเป็นหลายประเภท เนื่องจากท่านมีความเห็นว่า การปลูกข้าวก่อให้เกิดรายได้น้อย จึงควรคิดทำไร่ ปลูกไม้ล้มลุก เช่น ไร่ยาสูบ ไร่อ้อย และไร่ผักด้วย นอกจากนี้ ควรทำสวนปลูกไม้ยืนต้นที่ให้ผลไม้อะไรมากๆ เนื่องจากผลผลิตจากไม้ผลต้องรอนาน ทำให้ต้นทุนสูง จึงควรเลี้ยงสัตว์พาหนะ เช่น โค กระบือ เพิ่มขึ้นด้วย

กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต : ที่มาของปัญหาการกระจายรายได้

ในภาคที่ ๒ ของหนังสือทฤษฎีศาสตร์เล่ม ๑ กล่าวถึงเรื่องการแบ่งปันทรัพย์ โดยระบุว่า การแบ่งปันรายได้และทรัพย์สินจะเป็นเช่นไร ใครจะได้ผลประโยชน์จากการผลิต ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างของกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต แต่ในสมัยนั้น โครงสร้างดังกล่าวถูกกำหนดมาก่อนแล้วโดยกฎหมายแผ่นดิน ซึ่งทั้งรัฐบาลและศาสนาต่างบังคับให้คนยอมรับนับถือ ผู้ใดแย่งชิงกรรมสิทธิ์ไปโดยอำนาจ หรือลักขโมย ก็ถือกันว่าเป็นความชั่ว แผ่นดินจะต้องลงโทษ

ดังนั้น กรรมสิทธิ์จึงไม่ได้เกิดจากการขยันหมั่นเพียรทำงาน ซึ่งท่านเห็นว่า ระบบกรรมสิทธิ์นี้เป็นเหตุให้มนุษย์ได้รับส่วนแบ่งปันผลของการผลิตต่างกัน และมีฐานะสูงต่ำไม่เท่าเทียมกัน คนชั้นต่ำแม้จะขยันทำงานเหน็ดเหนื่อยเพียงใด ก็ได้ค่าแรงไม่พอจะเลี้ยงชีพ แต่ฝ่ายคนชั้นสูง แม้จะไม่ได้ทำงานเลย หากมีทุนเป็นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สมบัติที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษแล้ว ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างสุขสบาย

การแย่งขันที่ไม่ยุติธรรมทำให้แรงงานถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน

พระยาสุริยานุวัตรมีความเห็นว่า แรงงานเป็นฝ่ายที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้รับส่วนแบ่งจากการผลิตน้อยอยู่เสมอ เพราะต้องแย่งกันรับจ้างทำงานกับนายทุนผู้ผูกขาดเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต การที่

นายทุนเอาวัดเอาเปรียบแรงงานได้ในการแบ่งผลผลิต เป็นเพราะการจัดระบบเศรษฐกิจที่ใช้ระบบการแข่งขันกันด้วยราคาเป็นเครื่องมือในการแบ่งปันทรัพย์สิน การให้ฝ่ายแรงงานกับฝ่ายนายทุนต่อรองราคากันเอง ทั้งๆ ที่มีอำนาจไม่เท่ากันทำให้ฝ่ายนายทุนซึ่งมีอำนาจ (กรรมสิทธิ์) มากกว่ามีความได้เปรียบ

ท่านจึงไม่เห็นด้วยกับการใช้ระบบการแข่งขันเท่านั้นเป็นหลักในการแบ่งปันผลผลิต แม้ว่าการแข่งขันจะส่งเสริมให้คนมีความขยันขันแข็ง แข่งกันไปสู่ความเจริญ แต่การแข่งขันที่ไม่ยุติธรรมกลับจะมีโทษหนัก เนื่องจากฝ่ายที่มีอำนาจมากจะบังคับและเอาเปรียบฝ่ายที่มีอำนาจน้อย แบ่งเอาผลผลิตของฝ่ายที่มีอำนาจน้อยหรือไม่มีอำนาจไปเป็นของตน และอาจถึงกับใช้อำนาจรัฐบังคับและลงโทษผู้ขัดขึ้น

อย่างไรก็ตาม พระยาสุรียานุวัตรกลับไม่ต้องการล้มเลิกระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลไปเสียทีเดียว เนื่องจากท่านเห็นว่า หากเลิกระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล รัฐบาลไปเป็นของกลางเสียทั้งหมดแล้ว ผู้ที่ออกแรงเหน็ดเหนื่อยในการทำงานมากก็ไม่ได้ผลของงานนั้นเป็นของตน จะทำให้คนมีความท้อถอยในการทำงาน ส่งผลให้ความเจริญโดยรวมลดลงได้

การทำงานร่วมกัน : ทางออกของปัญหาการกระจายรายได้

สำหรับการแก้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น พระยาสุรียานุวัตรเสนอให้ใช้ระบบ “ทำการร่วมกัน” ยึดหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นหลัก โดยให้

ผู้ออกแรงทำงานร่วมกันออกทุนส่วนหนึ่ง และให้ได้ส่วนแบ่งผลกำไรนอกเหนือจากค่าแรงด้วย ซึ่งก็คือวิธีการสหกรณ์นั่นเอง ด้วยการจัดระบบเศรษฐกิจวิธีนี้ แรงงานจะมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต และนำเอาปัจจัยนั้นมาร่วมกันในการผลิต ต่างมีส่วนในการจัดการและแบ่งปันผลผลิตตามแรงและทุนที่ร่วมกันลงไป

ด้วยวิธีนี้ การขัดแย้งระหว่างนายทุนกับแรงงานจะหมดไป เพราะแรงงานก็เป็นเจ้าของทุนด้วย ทั้งยังทำให้เกิดความยุติธรรมในการแบ่งปันกำไรให้แก่แรงงานที่เป็นเจ้าของทุน ตามความเหน็ดเหนื่อยหรือคุณวุฒิของแต่ละคน ทั้งนี้ พระยาสุรียานุวัตรแนะนำว่า การทำงานร่วมกันในระบบสหกรณ์ควรยึดหลักความสามัคคี ความมั่งคั่ง ความยุติธรรม และการพึ่งตนเอง

สำหรับในกิจการขนาดใหญ่ การจัดการผลิตด้วยสหกรณ์อาจมีปัญหา เพราะผู้ออกแรงทำงานมักไม่มีทุนมากพอ แม้จะรวมกันหลายๆ คน ก็ยังรวมทุนไม่ได้กองทุนขนาดใหญ่ ในกรณีเช่นนี้ ถ้าไม่มีธนาคารแห่งชาติชนิดที่พระยาสุรียานุวัตรเสนอแล้ว ก็ย่อมจัดตั้งในรูปสหกรณ์ได้ยาก ท่านจึงมีความเห็นว่า ในกิจการขนาดใหญ่นี้ ถ้าจะจัดในรูประบบนายทุนต่อแล้ว ก็ควรจะแบ่งกำไรส่วนหนึ่งให้แก่ผู้ออกแรงทำงานเป็นการลดการเอาวัดเอาเปรียบ และควรให้ฝ่ายแรงงานมีส่วนในการจัดการธุรกิจนั้นด้วย หรือถ้าเห็นว่าเป็นกิจการที่จำเป็นและยังไม่มีการจัดทำ รัฐบาลก็อาจดำเนินการเสียเอง

จัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของแรงงาน

ในกรณีที่นายทุนขูดรีดไม่ยอมแบ่งปันผลผลิตที่ได้ให้แก่แรงงาน ฝ่ายแรงงานควรรวมตัวกันเพื่อจัดตั้ง “สมาคมคนทำงาน” ขึ้น เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการแข่งขันกับนายทุน หากเจ้าของทุนไม่ยอม คนงานอาจรวมกำลังกันหยุดทำงาน หรือที่เรียกว่า “**สไตรค์**” เพื่อบังคับให้

“...ผู้มีทุนปัญญาพึงจะหมายกินแรงหมู่คนทำงานที่ไร้เวลา หรือที่มีอำนาจน้อยกว่าเป็นกำไรเสมอไป ที่สุด การที่เจ้าของทุนเจ้าของงานสั่งลงโทษคนทำงานมาใช้ในการทำผลประโยชน์นั้น ก็เป็นการทำบาปหลังคนทั้งสิ้น หว่านทุนลงเป็นค่าแรงเลี้ยงคนทำงานเป็นผลออกขึ้นได้เท่าใด ผลนั้นต้องเป็นของเจ้าของทุนทั้งหมด... ผู้ที่มีทุนมากพึงจะมีอำนาจได้เปรียบมากขึ้นทุกทีไป เพราะคนทำงานโดยมากไม่มีที่พอจะทำการเลี้ยงชีพได้โดยลำพัง จะต้องอาศัยทุนผู้อื่นเป็นที่พึ่ง เจ้าของทุนก็มีแต่จะกลับใช้อำนาจกวัดแกว่งอยู่ว่า ถ้าเจ้าไม่ยอมอดอาหารตาย เจ้าก็ต้องปลงใจยอมให้ข้าทำบาปหลังเจ้า...”

จาก หนังสือทรัพย์สินศาสตร์ โดย พระยาสุรียานุวัตร

เจ้าของทุนยินยอมให้แรงงานทำงานได้อย่างสบายยิ่งขึ้น อาทิ ลดชั่วโมงการทำงาน เพิ่มค่าแรง พระยาสุรียานุวัตรกล่าวว่า ในต่างประเทศ การตั้งสมาคมคนงาน (หรือสหภาพแรงงาน) และการสไตรค์ทำให้คนงานมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น การสไตรค์ที่ได้ผลจะต้องมีหัวหน้าจัดการที่ดี มีสมาคมทำงานที่เข้มแข็ง มีสมาชิกมาก และมีเงินกองกลางพอที่จะจ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยงสมาชิกระหว่างที่หยุดงาน

พระยาสุรียานุวัตรเห็นว่า รัฐบาลควรยอมให้มีการตั้งสมาคมคนงาน และยอมให้มีการสไตรค์ รัฐบาลเพียงคอยป้องกันไม่ให้มีการใช้กำลังข่มขู่กัน ในสมาคม ใครจะทำงานใครจะหยุดงานควรเป็นการตัดสินใจโดยเสรี และรัฐบาลควรห้ามไม่ให้สมาคมไปกีดกันคนงานอื่นที่จะเข้าทำงานแทน นอกจากนี้ รัฐบาลยังควรวางตัวเป็นกลาง ถ้าลักษณะงานที่หยุดไปนั้นก่อให้เกิดความเดือดร้อนในวงกว้าง เช่น การสไตรค์ในการขนส่ง คมนาคม รัฐบาลควรใช้ทหารบก ทหารเรือเข้าทำการแทนไปชั่วคราว เพื่อระงับความเดือดร้อน ดังเช่นที่ทำกันในยุโรป

ตั้งกำแพงภาษีเพื่อปกป้อง หัตถกรรมในประเทศ

หนังสือทรัพย์สินศาสตร์เล่ม ๒ เป็นส่วนของภาคที่ ๓ ในเล่ม ๑ กล่าวถึงการแลกเปลี่ยน ในส่วนนี้ ท่านได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการแลกเปลี่ยนค้าขาย อธิบายให้เห็นกลไกตลาด การค้า และการเงินอย่างละเอียด ท่านเห็นว่า รัฐบาลมีหน้าที่ป้องกันทั้งเขตแดนและผลประโยชน์ทางการค้าของพลเมือง ท่านเสนอให้รัฐบาลตั้งกำแพงภาษีเพื่อปกป้องหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในประเทศ โดยเห็นว่าในระยะแรกยังคงต้องปกป้อง ต่อเมื่อหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในประเทศเกิดขึ้นมากพอ ก็จะทำให้เกิดความชำนาญ และแข่งขันกันจนลดราคาลงมาพอที่จะส่งออกไปขายแข่งขันกับนานาประเทศได้ ในภาวะที่ประเทศและประชาชนยังขาดเงินทุน ท่าน

เห็นด้วยกับการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนทั้งของรัฐและเอกชน ทั้งยังเห็นว่ารัฐควรมีหน้าที่จัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้กับชาวนาด้วย

เก็บภาษีตามฐานรายได้

สำหรับหนังสือทรัพย์สินศาสตร์เล่ม ๓ แบ่งออกเป็น ๒ ภาค ภาคที่ ๑ ว่าด้วยเรื่องการค้าระหว่างประเทศ เป็นการฟื้นฟูประวัติศาสตร์ด้านการค้าทางทะเลของไทยในสมัยโบราณ เพื่อชี้ว่า ประเทศไทยเคยรุ่งเรืองจากการค้าทางทะเลมาก่อน โดยรัฐเป็นผู้นำการค้าทางทะเล และชี้ว่า ในภาวะที่การค้าต่างประเทศและการเดินเรือพาณิชย์ถูกรบงาบด้วยทุนต่างชาตินั้น “ถ้ารัฐบาลไม่นำหน้าและเป็นตัวค้ำเองก่อน การค้าต่างประเทศคงจะไม่กลับมาอยู่ในมือของชาติไทยอีกเป็นแน่”

ในภาคที่ ๒ เป็นการอธิบายเกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน ที่มาของเงินได้ การจัดสรรงบประมาณ และการใช้นโยบายการคลังเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ ลดช่องว่างทางสังคม เนื้อหาบางส่วนวิจารณ์การคลังในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ว่า ใช้จ่ายเงินในส่วนราชสำนักมาก และชี้ว่าที่มาของรายได้ของแผ่นดินมาจากคนยากจน ท่านเห็นว่าควร “เลิกการเก็บรัชูปการเสียทีเดียวจะดีกว่าที่จะปล่อยให้ความไม่เป็นธรรมตกอยู่แก่ราษฎร” ท่านเห็นว่าควรเปลี่ยนโครงสร้างภาษี หันไปเก็บภาษีตามฐานรายได้ และควรเก็บภาษีทรัพย์สินจากคนมั่งมีแทน เพื่อ “ชักทุนของคนมั่งมีไปเสริมแก่คนยากจน” นอกจากนี้ พระยาสุรียานุวัตรยังได้ย้ำเน้นประเด็นการตั้งกำแพงภาษีที่ท่านเคยกล่าวไว้ข้างแล้วในเล่ม ๒ อีกด้วย

จากหนังสือต้องห้าม สู่นักหนังสือที่คนไทยควรอ่าน

หนังสือทรัพย์สินศาสตร์ที่พระยาสุรียานุวัตร เขียนขึ้นอย่างตรงไปตรงมาตามหลักวิชาการและความเห็นของตน อาจกล่าวได้ว่าเป็นหนังสือที่กล้ายอมรับความจริง มองเห็นปัญหาที่คนซึ่งอยู่ในสถานะและยุคสมัยเดียวกับท่านยากที่จะมองเห็น และก้าวล้ำหน้าความคิดอ่านของชนชั้นนำไทยในขณะนั้นไปอย่างมากจนไม่มีใครในยุคนั้นตามทัน โดยเฉพาะปัญหาความด้อยพัฒนาและปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในสังคมไทย ทำให้หนังสือทรัพย์สินศาสตร์ที่ท่านเขียนไม่ได้รับการอนุญาตให้เผยแพร่ และส่งผลให้ไม่มีใครกล้าเขียนตำราหรือศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยเปิดเผยอีก ทำให้การศึกษาวិชาเศรษฐศาสตร์ของไทยต้องหยุดชะงักลงเป็นเวลานานเกือบ ๒๐ ปี

ต่อมา วิชาเศรษฐศาสตร์ได้กลับมาสู่สาธารณะอีกครั้งเมื่อ

ศาสตราจารย์ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ได้นำหนังสือ ทรัพย์ศาสตร์เล่ม ๑ กลับมาตีพิมพ์ใหม่ โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “เศรษฐวิทยาเบื้องต้น” และในปี ๒๕๗๗ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทรัพย์ศาสตร์เล่ม ๓ จึงได้รับการตีพิมพ์ออกมาเป็นครั้งแรก ภายใต้ชื่อ “เศรษฐกิจ-การเมือง” หรือ “เศรษฐวิทยาเล่ม ๓” หลังจากนั้นไม่นานท่านก็ได้ถึงแก่กรรมในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๗๙ ต่อมา หลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖ หนังสือทรัพย์ศาสตร์เล่ม ๑ และ ๒ จึงได้รับการตีพิมพ์รวมเป็นเล่มเดียวกันในปี ๒๕๖๘ ส่วนหนังสือทรัพย์ศาสตร์เล่ม ๓ ได้รับการตีพิมพ์อีกครั้งเป็นที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ นางกฤษณา วีระศรีน ในปี ๒๕๖๙

จากความสำคัญของหนังสือทรัพย์ศาสตร์ทั้ง ๓ เล่มนี้เอง ในปี ๒๕๔๒ คณะผู้วิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งมี รศ.วิทยากร เชียงกุล เป็นหัวหน้าโครงการ จึงได้คัดเลือกให้หนังสือทรัพย์ศาสตร์เป็นหนังสือดี ๑ ใน ๑๐๐

เล่มที่คนไทยควรอ่าน โดยให้เหตุผลว่า “เป็นหนังสือที่น่าสนใจในแง่ที่ว่า เป็นตำราเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่เล่มแรกของคนไทย แม้ในยุคหลังจากนั้นจะมีผู้เขียนตำราหลักเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัยกว่าออกมาเป็นจำนวนมาก แต่หนังสือเล่มนี้นอกจากจะให้ความรู้เรื่องหลักเศรษฐศาสตร์แล้ว ยังให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยและทัศนะที่คนไทยยุคก่อนมองปัญหาเศรษฐกิจไทยด้วย”

บทส่งท้าย

หนังสือ “ทรัพย์ศาสตร์” นับได้ว่าเป็นตำราทางวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย ที่เกิดขึ้นเพราะความรัก ความหวังดีต่อประเทศชาติที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของพระยาสุรียานุวัตรอย่างแท้จริง แต่ด้วยเนื้อหาของหนังสือที่ก้าวล้ำยุคสมัยของท่านไปค่อนข้างมาก ทำให้ต้องกินเวลาหลายสิบปี กว่าคุณค่าของหนังสือเล่มดังกล่าวจะเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไป “ทรัพย์ศาสตร์” ในยุคปัจจุบัน จึงเป็นหนังสืออันทรงคุณค่าทั้งในแง่หลักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ และในแง่ประวัติศาสตร์ สมควรแก่การยกย่องให้เป็น “หนังสือดี ๑ ใน ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่านได้อย่างเต็มภาคภูมิ

“...หวังใจว่า เศรษฐวิทยาของข้าพเจ้านี้ จะตั้งต้นชักชวนให้ผู้อื่นที่มีความรู้ดีกว่า รื้ออ่านแต่งหนังสือและหาเรื่องมาแนะนำสั่งสอนและเพิ่มเติมข้อความบางข้อที่ข้าพเจ้าจะเลยเถิดนั้น ให้ดียิ่งขึ้นไปในภายหน้า เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่ชาติสยามยิ่งขึ้นเสมอไป...”

จาก คำนำหนังสือทรัพย์ศาสตร์ โดย พระยาสุรียานุวัตร

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, “ความคิดทางเศรษฐกิจของพระยาสุรียานุวัตร”, สังคมศาสตร์ปริทัศน์, ๑๒ ฉบับที่ ๙ กันยายน ๒๕๑๙ กรุงเทพฯ . ๒๕๑๙

พระยาสุรียานุวัตร, “ทรัพย์ศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์” พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์โฆสิต. ๒๕๔๗

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), “สารานุกรมแนะนำหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน, กรุงเทพฯ. มีนาคม ๒๕๔๒ คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุรียานุวัตร, เอกสารข้อมูลการแสดงผลนิทรรศการสุรียานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ (เอกสารโรเนียว), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐

www.sarakadee.com

www.wikipedia.org

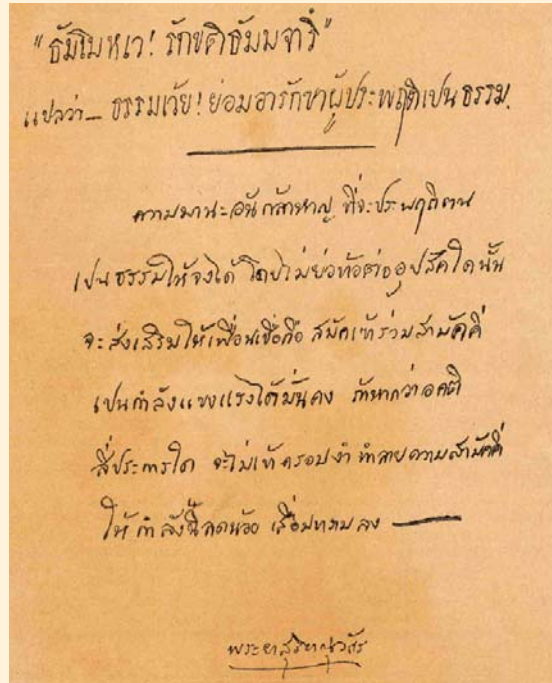
พระยาสุริยานุวัตร รัฐบุรุษนักเศรษฐศาสตร์

“มหาอำมาตย์เอกพระยาสุริยานุวัตร”
สามัญชนคนแรกที่ได้รับพระมหากรุณาให้ดำรง
ตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
และลงนามในธนบัตร รวมทั้งมีผลงานทางด้าน
การเงินการคลังที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงระบบ
เงินตรา การใช้สัดต่างค์แทนอัฐ การเสนอแนวคิด
ให้ตั้งธนาคารชาติ และการปฏิรูประบบภาษีโดยให้
รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเอง ตลอดจนเป็นผู้เขียน
หนังสือทรัพย์สินศาสตร์ ซึ่งถือเป็นตำราเศรษฐศาสตร์
เล่มแรกของประเทศไทย และปัจจุบันหนังสือ
ดังกล่าวได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนังสือดี
๑๐๐ เล่ม ที่คนไทยควรอ่าน

ผู้ยึดมั่น ธรรมย่อมอารักขาผู้ประพฤติเป็นธรรม

“มหาอำมาตย์เอกพระยาสุริยานุวัตร” ท่านได้ชื่อว่าเป็นนักคิดและนักปฏิบัติหัวก้าวหน้าที่สุดในยุคนั้น มีความเฉียบขาด
และตรงไปตรงมา คุณสมบัติเช่นนี้ได้สร้างประโยชน์ให้กับประเทศอย่างมากมาต่อการริเริ่มการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า
หลายด้าน ทั้งยังเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการรักษาผืนแผ่นดินไทยไว้ด้วย และ ท่านก็ยินดีที่จะเสียสละตำแหน่งเพื่อยึดมั่นในวิชาชีพ
ของตน โดยตลอดชีวิตการทำงานท่านยึดถือคติพจน์ที่สำคัญ คือ ธัมโมหเว รักษติธัมมจาริ แปลว่า ธรรมย่อมอารักขา
ผู้ประพฤติเป็นธรรม ซึ่งในที่นี่จะขอนำเสนอผลงานของท่านเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญๆ
ดังนี้

อัครราชบัณฑิต ได้แก่งาน โทษา โมนา ภา

คือปราศจากการโลก อย่าเห็นแก่ผู้มีสินจ้าง ทำให้เป็นกลางดังตรา และปราศจากพยานาพามาตจของ

เปลี่ยนระบบเงินตราจากมาตราเงินเป็นมาตราทองคำ

ในช่วงที่เป็นอัครราชทูตประจำกรุงปารีส “พระยาสุริยานุวัตร” ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเงินการคลังของประเทศไว้หลายประการ โดยเฉพาะเรื่องการเปลี่ยนระบบเงินตรา เนื่องจากสมัยก่อนค่าเงินบาทของไทยขึ้นอยู่กับมาตราเงินเป็นหลัก เมื่อขุดพบแร่เงินจำนวนมาก ค่าเงินบาทก็ลดลงตามราคาแร่เงิน ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ เพราะประเทศที่ติดต่การค้าขายกับไทยส่วนใหญ่มีระบบเงินตราอยู่ในมาตราทองคำ ทำให้ไทยเสียเปรียบ เช่น เงิน ๘ บาทที่เคยแลกเงินอังกฤษได้ ๑ ปอนด์ แต่ใน พ.ศ. ๒๔๔๕ ต้องใช้ถึง ๒๑ บาทจึงแลกเงินอังกฤษได้ ๑ ปอนด์ เป็นต้น

นอกจากนั้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยต้องกู้เงินจากต่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาประเทศ อาทิ การสร้างทางรถไฟและสาธารณูปโภคอื่นๆ ซึ่งการชำระคืนต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง “พระยาสุริยานุวัตร” เห็นว่า หากไทยยังใช้ระบบมาตราเงินต่อไป ค่าของเงินบาทอาจลดลงจนรัฐบาลอยู่ในสภาพล้มละลายได้ จึงเสนอให้เปลี่ยนระบบเงินตราจาก “ระบบมาตราเงิน” เป็น “ระบบมาตราทองคำ”

คิดทำสตางค์แดงขึ้นใช้แทนอัฐแบบเดิม

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ “พระยาสุริยานุวัตร” ได้รับพระมหากรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายมาเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ต่อจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไชยันดิ่มงคล กรมหมื่นมชิตรราชฤทัย ซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่ที่ไม่เคยมีสามัญชนคนใดเคยได้รับพระมหากรุณาธิคุณเช่นนั้นมาก่อน เนื่องจากเป็นกระทรวงสำคัญ เปรียบเสมือนหัวใจของแผ่นดินและของพระมหากษัตริย์ ระหว่างดำรงตำแหน่งพระยาสุริยานุวัตรได้สร้างผลงานที่สำคัญไว้หลายเรื่อง เช่น การใช้สตางค์แทนอัฐ และเป็นสามัญชนคนแรกที่ได้ลงนามในธนบัตร

- การใช้สตางค์แทนอัฐ

เหรียญสยามอาณาจักร ชนิด ราคา ๑๐ สตางค์

อัฐสมัยรัชกาลที่ ๕ ทำด้วยดีบุก

- สามัญชนคนแรกที่ได้ลงนามในธนบัตร

ธนบัตรแบบหนึ่งชนิดราคา ๕ บาท รุ่นสองและรุ่นสาม

ท่านได้เป็นผู้ลงนามธนบัตรแบบหนึ่ง ชนิดราคา ๕ บาท รุ่นสอง ประกาศออกใช้เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ และรุ่นสาม ประกาศออกใช้เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ (หลังพ้นจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไปแล้ว ๔ เดือน ๕ วัน)

เสนอแนวคิดให้ตั้งธนาคารแห่งชาติ

พระยาสุริยานุวัตรได้เสนอให้ตั้งธนาคารแห่งชาติ ออกทุนให้ชาวนากู้โดยเก็บดอกเบี้ยแต่พอควรดังปรากฏในจดหมายของท่านที่กราบทูลกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ และภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองยังได้เขียนบทความเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ศรีกรุงติดต่อกันหลายฉบับ เสนอให้ตั้งธนาคารชาติ รวมทั้งได้เผยแพร่แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญผ่านบทความที่ดีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ อาทิ **ศรีกรุง สยามราษฎร์ รายวัน** และ **ลิเบอร์ตี** ซึ่งในบรรดาบทความที่ท่านเขียนลงหนังสือพิมพ์นั้น เรื่องหนึ่งที่มีชื่อเสียงคือ **“ธนาคารแห่งชาติ”**

วังบางขุนพรหม ที่ทำการธนาคารกลางของประเทศไทยในยุคแรกซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๔๕ หลังจากพระยาสุริยานุวัตรเสนอแนวคิด “ธนาคารแห่งชาติ” ไว้หลายสิบปี

วัตถุประสงค์หนึ่งที่ “พระยาสุรียานุวัตร” เสนอให้ตั้งธนาคารแห่งชาตินั้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนทุน เนื่องจากชาวนาส่วนใหญ่ยากจน ต้องกู้เงินมาทำนา เสียดอกเบี้ยสูง ครั้นถึงหน้าเก็บเกี่ยว ไม่มีเงินจ่ายดอกเบี้ย จึงจำใจขายข้าวในราคาต่ำ ไม่พอใช้หนี้ ต้องกู้เงินเพิ่ม กลายเป็นหนี้พอกพูน

ธนาคารแห่งชาติหรือธนาคารกลางจึงเป็นทางออกของปัญหาดังกล่าว และเป็นที่พึงของคนทั่วไปที่ขัดสนทุนในการทำมาหากิน เมื่อท่านเขียนหนังสือ “เศรษฐกิจ-การเมือง” ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ยกร่างโครงการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งธนาคารชาติขึ้นตามคำแนะนำของท่านใน พ.ศ. ๒๔๘๕

เสนอปฏิรูประบบภาษี

เมื่อครั้งท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ท่านได้เสนอให้มีการปฏิรูประบบภาษีอย่างตรงไปตรงมา โดยโอนระบบเก็บภาษีเงิน จากเจ้าภาษีนายอากรมาเป็นของรัฐ ให้รัฐบาลจัดเก็บเองอย่างไรก็ตามการโอนกิจการนี้มาทำให้รัฐบาลดำเนินการเอง แม้ว่าจะทำให้รัฐบาลมีรายได้มากขึ้นในระยะยาว แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างศัตรูในหมู่เจ้าภาษีนายอากรและขุนนางผู้เสียประโยชน์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับในระยะต้น รัฐจัดเก็บภาษีได้น้อยลง และเกิดความขัดแย้งในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ “พระยาสุรียานุวัตร” จึงถูกโจมตีหนักขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเป็นการยุติปัญหาและเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดีต่อล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๕ พระยาสุรียานุวัตรจึงกราบถวายบังคมลาออกจากราชการเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๐

เขียนตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย

หลังจากลาออกจากราชการ เนื่องจากขัดแย้งกับเจ้าภาษีเงิน เพราะท่านได้โอนระบบเก็บภาษีเงิน จากเจ้าภาษีนายอากรมาเป็นของรัฐ ท่านได้ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายด้วยการทำฟาร์มโคมน และค้าขายข้าวสารอยู่ระยะหนึ่ง ก่อนจะอุทิศเวลาที่เหลือทุ่มเทให้กับงานเขียน “ทรัพย์ศาสตร์”(เดิมใช้ชื่อทรัพย์ศาสตร์) ขึ้น รวม ๓ เล่ม ซึ่งท่านเขียนขึ้นเพื่อเป็นตำราเศรษฐศาสตร์ มีลักษณะนำเสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และอธิบายถึงระบบเศรษฐกิจในประเทศตะวันตกในสมัยนั้น ขณะเดียวกันก็นำเอาแนวคิดและกลไกระบบเศรษฐกิจแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทย โดยไม่ลืมรากฐานที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวนายากจน ท่านเขียนตำรานี้โดยมุ่งหวังที่จะเห็นประเทศไทยพัฒนาไปสู่ประเทศที่มั่งคั่ง เข้มแข็ง เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง และมีความเป็นธรรมในสังคม

การเขียนหนังสือทรัพย์ศาสตร์ของท่านเป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนตำราเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ผู้รู้และผู้สนใจในวิชานี้ได้แต่งตำราและปรับปรุงค้นคว้าเพิ่มเติมให้ดียิ่งขึ้นในภายหน้า ดังข้อความที่ท่านได้เขียนไว้ในหนังสือนี้ว่า “หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นด้วยความหวังว่าเศรษฐกิจวิทยาของข้าพเจ้านี้ จะตั้งต้นชักชวนให้ท่านผู้อ่านที่มีความรู้ดีกว่าข้าพเจ้าแต่งหนังสือและหาเรื่องมาแนะนำสั่งสอนแลเพิ่มเติมข้อความบางข้อที่ข้าพเจ้าจะเลยเถิดนั้นให้ดียิ่งขึ้นไปในภายหน้าเพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่สยามยิ่งขึ้นเสมอไป.” สำหรับเนื้อหาสาระสำคัญของแต่ละเล่มอ่านได้ในบทความทรัพย์ศาสตร์ : ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย ในวารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับเดียวกันนี้

ได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในรายชื่อหนังสือดี ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน

หนังสือ**ทรัพย์ศาสตร์**ได้เขียนขึ้นต่างวาระกันโดย ๒ เล่มแรก ท่านเขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๔ และเล่ม ๓ เขียนขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาได้ ๒ ปี (พ.ศ. ๒๔๗๗) ซึ่งหนังสือ**ทรัพย์ศาสตร์**ทั้งเล่ม ๑ และเล่ม ๒ ภายหลังจากพิมพ์ออกเผยแพร่นั้น ทางราชการได้ขอร้องไม่ให้ผู้พิมพ์นำหนังสือ**ทรัพย์ศาสตร์**ออกไปเผยแพร่ รวมทั้งได้ออกกฎหมายห้ามสอนลัทธิเศรษฐกิจ โดยถือว่าการกระทำดังกล่าว เป็นความผิดอาญาด้วย หลังจากนั้นไม่มีใครกล้าเขียนตำรา หรือศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยเปิดเผยอีกเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองและมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง หนังสือ**ทรัพย์ศาสตร์**จึงถูกนำมาใช้เป็นเอกสารประกอบการสอนในระดับปริญญาโท และต่อมาในปี ๒๕๔๒ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้คัดเลือกหนังสือเล่มนี้ให้เป็น**หนังสือดี ๑ ใน ๑๐๐ เล่มที่คนไทยควรอ่าน** ด้วยเหตุผลว่า “เป็นหนังสือที่นอกจากจะให้ความรู้เรื่องหลักเศรษฐศาสตร์แล้ว ยังให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยและทัศนะที่คนไทยยุคก่อนมองปัญหาเศรษฐกิจไทย รวมทั้งถือเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของคนไทย”

สรุป

ด้วยผลงานทางเศรษฐกิจด้านการเงินการคลัง และการเป็นผู้บุกเบิกการเขียนตำราเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่เล่มแรกของไทย ที่นำเอาแนวคิดและกลไกระบบเศรษฐกิจแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทย โดยไม่ลืมหูลืมตาที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวนายากจน รวมทั้งความเป็นคนตรงไปตรงมา ยินดีเสียสละตำแหน่งอันมีเกียรติเพื่อยึดมั่นในวิชาชีพของตน คุณสมบัติเช่นนี้ได้สร้างประโยชน์ให้กับประเทศอย่างมากมาจนอันเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนในภายหลัง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าท่านเป็น**รัฐบุรุษของการประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยคนหนึ่ง** ที่นักเศรษฐศาสตร์รุ่นหลังควรศึกษาและสืบทอดเจตนารมณ์ของท่านต่อไป

❖❖❖❖❖

เอกสารอ้างอิง

๑. คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุริยานุวัตร, เอกสารข้อมูลการแสดงผลนิทรรศการสุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ (เอกสารโรเนียว), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐
๒. พระยาสุริยานุวัตร **ทรัพย์ศาสตร์** สำนักพิมพ์พิมพ์เณศ กรุงเทพมหานคร ๒๕๑๘
๓. WARAPORN@HOTMAIL.COM
๔. <http://www.homedd.com>

ชีวิตและการทำงานของ พระยาสุริยานุวัตร : ประดับไว้ในโลกา

ประวัติการศึกษา

มหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร มีนามเดิมว่า **เกิด บุญนาค** เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๕ ณ บ้านบิดา ที่จังหวัดธนบุรี(ปัจจุบันคือส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร)เป็นบุตรพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุญนาค) สมุหกลาโหมฝ่ายเหนือ มารดาชื่อ ศิลา เมื่อเยาว์ได้ศึกษาหนังสือไทยที่บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุญนาค) ผู้เป็นลุง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๔ ได้ไปศึกษาที่ป็นังและกัลกัตตา ซึ่งสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็นผู้ส่งไป ได้ศึกษาวิชาอยู่ ๕ ปี จึงกลับเข้ามาประเทศสยาม ในปี พ.ศ. ๒๔๑๙

ชีวิตสมรส

พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุญนาค) สมรสกับคุณหญิง **ลิ้นจี่** ธิดาพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุญนาค) มีบุตรธิดา ๗ คน บุตรได้แก่ หลวงสุริยพงศ์พิสุทธิแพทย์ (กระจาง) แพทย์ประจำกรมรถไฟหลวง ดร.ประจวบ บุญนาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เกียรติ และจรัส และไม่มีทายาทสืบต่อสายนี้ ธิดาได้แก่ **ลิ้นจี่ ลำจวน** และ **เกสร** ซึ่ง

- หม่อมลิ้นจี่ เป็นหม่อมหามในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ถึงแก่กรรมในรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๖๔ อายุ ๓๗ ปี
- ธิดาชื่อ **ลำจวน** เป็นนางพระกำนัลในรัชกาลที่ ๖ ถึงแก่กรรมในรัชกาลที่ ๘ พ.ศ. ๒๔๘๔ อายุ ๕๕ ปี

สุริยานุวัตร นามของผู้กระทำตนเสมือนหนึ่งพระอาทิตย์ที่แผ่ผลาญตัวเองเพื่อยังประโยชน์แก่ส่วนรวม สมดังราชทินนามที่ได้รับพระราชทาน และถือเป็นแบบฉบับแห่งความดีงามที่ควรแก่การกล่าวขานยกย่องสืบต่อสู้อนุชนรุ่นหลังตลอดไป

ครอบครัวพระยาสุริยานุวัตรที่ปารีส พ.ศ. ๒๔๔๖

ชีวิตการทำงาน

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๙ นี้ได้เข้ารับราชการในกรมมหาดเล็ก ตำแหน่งนายเวรฤทธิมหาดเล็ก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๒๓ ได้ย้ายไปรับราชการที่กระทรวงมหาดไทย ตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงตะวันตก มีหน้าที่เป็นผู้เก็บและจ่ายเงินหลวง และเป็นล่ามทำหนังสือราชการเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ และปี พ.ศ. ๒๔๒๖ ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุจำพรรษาอยู่ ณ วัดพิชัยญาติการาม เป็นเวลา ๑ พรรษา ซึ่งชีวิตรับราชการได้เติบโตขึ้นตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงสุริยานุวัตร และไปรับราชการในตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงมณฑลพายัพ ซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับตำแหน่งกรมคลังเมืองเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง

หันเหเป็นผู้แทนของประเทศไทย

ชีวิตของพระยาสุริยานุวัตรได้เริ่มหันเหไปรับราชการในต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ย้ายไปรับราชการใน

กระทรวงการต่างประเทศ ในตำแหน่งผู้ช่วยทูตประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ ณ กรุงลอนดอน และได้รับตำแหน่งอุปทูตประจำกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี ในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๓๙ ได้เลื่อนขึ้นเป็นอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย รวม ๔ ประเทศ โดยมีสำนักงานอยู่ ณ กรุงปารีส รวมทั้งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น**พระยาสุริยานุวัตร** และในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

ผลงานระหว่างดำรงตำแหน่งในต่างประเทศ

ในช่วงชีวิตรับราชการต่างประเทศอาจกล่าวได้ว่าท่านพระยาสุริยานุวัตรได้สร้างประโยชน์ให้กับประเทศอย่างมาก รวมทั้งการได้รับพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างมาก ซึ่งผลงานที่สำคัญๆของท่านอาจสรุปได้ดังนี้

- ปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ในช่วงรับราชการอยู่ที่อังกฤษ ได้เรียบเรียงหนังสือ **“ขนบธรรมเนียมราชการต่างประเทศ”** ขึ้น ซึ่งถือเป็น**ตำรากฎหมายและการปฏิบัติระหว่างประเทศเรื่องการทูตภาษาไทยเล่มแรก**
- ปี พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้เป็นผู้แทนรัฐบาลเข้าประชุมปรึกษาในการสากลโปรเจกต์ที่กรุงเวียนนา
- ปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนรัฐบาลในการแสดงพิพิธภัณฑ์ ณ เมืองซิดาโก และในปีเดียวกันได้รับคำสั่งให้เป็นผู้ช่วยเหลือในการเจรจาทำสัญญากับฝรั่งเศสเกี่ยวกับดินแดนลุ่มน้ำโขงด้วย
- ปี พ.ศ. ๒๔๓๙ รัฐบาลได้มอบให้เป็นผู้จัดการออกพันธบัตรกู้เงินในประเทศอังกฤษ ให้เป็นข้าหลวงไปประชุมในเรื่อง PEACE CONFERENCE ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์
- ปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ได้ดำริทำไค้ดโทรเลขเพื่อใช้ในราชการทูตชื่อ **“สุริยาไค้ด”** เล่มหนึ่ง และ **“สยามมาคูดิ”** เล่มหนึ่ง ซึ่งได้ใช้ในราชการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๗ เป็นต้นมา

เครื่องส่งโทรเลขยุคแรก

เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยให้ดูแล การศึกษาพระราชโอรส

นอกจากงานที่ต้องทำในหน้าที่อัครราชทูต ๔ ประเทศ แล้ว “พระยาสุรียานุวัตร” ยังได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เป็นผู้ดูแลการศึกษาของพระราชโอรสที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป ในระหว่างนี้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชซึ่งต่อมาเป็นรัชกาลที่ ๖ ประชวรไข้ตั้งอกเสบ ต้องถวายการผ่าตัดด่วน ท่านเห็นว่า หากรอรับพระบรมราชานุญาตจะไม่ทันการณ์ จึงอนุญาตให้แพทย์ถวายการผ่าตัด โดยขอถวายศิริระเป็นราชพลี ปรากฏว่าสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชทรงปลอดภัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานความดีความชอบในกาลต่อมา เป็นทุนการศึกษาแก่บุตรและธิดาของพระยาสุรียานุวัตรทุกคนรวมทั้งพระราชทานที่ดินกว่า 7 ไร่ บริเวณถนนหลานหลวงอันเป็นที่ตั้งของบ้านสุรียานุวัตร ทั้งตัวอาคารก็ได้รับพระราชทานทรัพย์เพื่อปลูกสร้างจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ หรือสมเด็จพระพันปีหลวง

ผลจากการปฏิบัติราชการด้วยความเพียร ซื่อสัตย์สุจริตมาโดยตลอด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน “หีบทอง” อันเป็นของพระราชทานส่วนพระองค์แด่ “พระยาสุรียานุวัตร” และมีพระราชหัตถเลขาความว่า

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งยังเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารเจ้าพระยาราชศุภมิตร(ขวา) และพระยาสุรียานุวัตร(ซ้าย) ที่ปารีส พ.ศ.๒๔๔๔

“สวนดุสิต

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๓

ถึง พระยาสุรียานุวัตร

ด้วยความพอใจเกิดขึ้น โดยเฉพาะในน้ำใจเราต่อความเอื้อเฟื้อในราชการบ้านเมือง ซึ่งเจ้าได้แสดงให้เห็นเป็นที่มั่นใจว่า เจ้าเป็นเพื่อนทุกข์เพื่อนยากคนหนึ่งซึ่งได้รับความไว้วางใจมาด้วยกันนานแล้ว จนถึงเวลานี้เจ้ามิได้ทอดทิ้งในการที่จะให้เห็นความพอใจเฉพาะตัว จึงให้เขาทำหีบทองใบหนึ่งแล้วมาหลายเดือน แต่ยังหาได้ส่งไม่ บัดนี้เห็นว่าจะรอช้าไป ก็ไม่แน่ใจว่าจะมีของที่ควรให้เมื่อใด จึงถือเอาความพอใจส่งมาให้ เป็นของส่วนตัว หาใช่เป็นเครื่องยศ ฤ็เป็นบำเหน็จบำนาญไม่ ขอให้รับไว้อย่างเพื่อนคนหนึ่ง ให้เป็นพะยานแห่งความพอใจในความคิด ฤ็ว่าสิ้นๆ ว่าถูกคอกัน และได้ร่วมทุกข์ยากในราชการด้วยกันมา

พระบรมนามาภิไธย”

เจรจาให้ฝรั่งเศสถอนทหารจากไทย

ก่อนที่ “พระยาสุรียานุวัตร” จะได้รับแต่งตั้งให้ไปเป็นอุปทูตที่ฝรั่งเศส ๒ ปีนั้น ได้เกิด “วิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒” หรือเหตุการณ์สู้รบระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่ปากน้ำเจ้าพระยาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ ซึ่งเป็นที่มาของการทำสนธิสัญญาระหว่างกัน โดยมีสาระสำคัญคือ ไทยต้องยอมยกดินแดนลาวซึ่งเป็นของไทยในขณะนั้นให้ฝรั่งเศส และเพื่อบังคับให้ไทยปฏิบัติตามสนธิสัญญา ฝรั่งเศสจึงส่งทหารเข้ามายึดจันทบุรี แต่เมื่อไทยทำตามสัญญาแล้ว ฝรั่งเศสก็ยังไม่ยอมถอนทหารออกไป

“พระยาสุรียานุวัตร” ในฐานะตัวแทนรัฐบาลไทย ได้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเจรจา และนำไปสู่การลงนาม

ในอนุสัญญาฉบับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ ระบุให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากจันทบุรี ถือเป็นผลงานชิ้นสำคัญอีกเรื่องหนึ่งของ “พระยาสุรียานุวัตร” และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ชมเชย “พระยาสุรียานุวัตร” ในการปฏิบัติงานครั้งนี้ตอนหนึ่งว่า “...ในเบื้องต้นขอแสดงความยินดี ในการที่ได้พยายามพูดจา กับฝรั่งเศสตกลงสำเร็จได้ถึงเพียงนี้ บรรดาคนไทยซึ่งทราบ แม้แต่เพียงใจความซึ่งขาดตกบกพร่อง ซึ่งบริษัทรอยเตอร์ ส่งข่าวเข้ามาลงพิมพ์ในวันที่ ๘ มีผลเหมือนไฟฟ้าแล่นเบิกบานทั่วกันไปหมด ดูประหนึ่งจะลุกขึ้นเต้นโลดไปทั้งนั้น ถึงต้องตักเตือนกันบ้างให้ระงับคำพูด...”

(ซ้าย) แผนที่สยามประเทศในอดีต (ขวา) แผนที่แสดงดินแดนที่ไทยเสียให้แก่ฝรั่งเศสสมัยรัชกาลที่ ๔ และ ๕ (รวม ๕ ครั้ง) หมายเลข ๔ คือเมืองจันทบุรีที่ฝรั่งเศสยึดไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๖ เพื่อบังคับให้ไทยปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่มีขึ้นหลังวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ แต่เมื่อไทยได้ปฏิบัติตามสัญญาแล้ว ฝรั่งเศสยังไม่ยอมถอนทหารจากจันทบุรีแต่อย่างใด รัฐบาลไทยจึงต้องทำสัญญากับฝรั่งเศสอีก ๒ ฉบับ คือฉบับ พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยไทยยินยอมยกเมืองจำปาศักดิ์ มโนไพร แลกกับการให้ฝรั่งเศสถอนทหารจากเมืองจันทบุรี แต่ก็ไม่สำเร็จ จนมาถึงฉบับ พ.ศ. ๒๔๔๖ ฝรั่งเศสจึงยอมถอนทหารออกไป ภายใต้เงื่อนไขว่าไทยต้องยอมให้มีการกำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับเขมรโดยใช้ภูเขาบรรทัดเป็นหลัก และยกดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงข้ามเมืองหลวงพระบางให้แก่ฝรั่งเศส และให้ฝรั่งเศสเช่าที่ทำท่าเรือที่หนองคาย มุกดาหาร และปากน้ำมูลได้

• ปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้รับมอบอำนาจให้ลงนามในสัญญาทางพระราชไมตรี ระหว่างสยามกับอิตาลี ฉบับลงวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๘ นอกจากนี้ได้เป็นผู้ช่วยเหลือในการเจรจากับอังกฤษ เกี่ยวกับเรื่องเมืองกลันตัน และเมืองตรังกานู

กลับมารับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ พระยาสุรียานุวัตรได้รับพระมหากรุณา โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็น **เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ** ทำหน้าที่กำกับดูแลการพัฒนาประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการโยธา การรถไฟ และการไปรษณีย์โทรเลข ทั้งที่ดำรงตำแหน่งไม่ถึง ๑ ปี ท่านได้สร้างผลงานไว้มากมาย เช่น การสร้างทางรถไฟ การปรับปรุงการบริการไปรษณีย์โทรเลข รวมทั้งเป็นท่านหนึ่งในกลุ่มเสนาบดีที่ริเริ่มการสร้างพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕ นอกจากนี้ในปีเดียวกันนั้น ได้รับพระราชทานยศเป็นมหาอำมาตย์เอกอีกด้วย

กรมไปรษณีย์โทรเลขสมัยรัชกาลที่ ๕

กราบถวายบังคมลาออกจากราชการ

ในปีต่อมาได้เป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ในระหว่างดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ **“พระยาสุรียานุวัตร”** ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มงวด ทำให้ถูกผู้เสียผลประโยชน์โจมตี ผลงานที่ได้ชื่อว่าเป็นชิ้นโบว์แดงและยืนยันถึงความซื่อสัตย์และตรงไปตรงมาของท่านได้อย่างชัดเจน คือ การเสนอแนวคิดจัดการโอนการจำหน่ายฝิ่นจากนายอากรมาให้รัฐบาลทั้งหมด ทำให้เกิดผลดีต่อการเพิ่มราย

ได้ให้รัฐอย่างมหาศาล ทำให้นายอากรและผู้เสียประโยชน์ไม่พอใจอย่างมาก ในที่สุด พระยาสุรียานุวัตรได้กราบบังคมทูลลาออกจากราชการเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๐ เพื่อระงับเหตุอันอาจจะบานปลายต่อไป

นอกจากจากการคิดปฏิรูประบบภาษีอากรดังกล่าวข้างต้นแล้ว พระยาสุรียานุวัตร ยังได้คิดวิธีเปลี่ยนระบบการเงินของไทย จากมาตราเงินเป็นมาตราทองคำ และคิดทำสตางค์ขึ้นใช้แทนอัฐ ซึ่งสำเร็จผลต่อมาภายหลังที่ท่านลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีแล้ว

เขียนหนังสือ ทรัพย์ศาสตร์ และเสนอแนวคิดตั้งธนาคารกลาง

ภายหลังจากที่ได้ลาออกจากราชการแล้ว ท่านใช้เวลาส่วนใหญ่เขียนหนังสือเรื่อง **ทรัพย์ศาสตร์** (ชื่อเดิมใช้ทรัพย์ศาสตร์) ซึ่งถือว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของประเทศไทย มีจำนวน ๓ เล่ม เล่ม ๑-๒ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๔ เล่ม ๓ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ (อ่านรายละเอียดได้ใน **ทรัพย์ศาสตร์: ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทย** ในวารสารฉบับเดียวกัน) นอกจากนั้นยังได้เขียนบทความทางเศรษฐกิจลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ศรีกรุง บทความที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากคือ เรื่อง **ธนาคารแห่งชาติ** เพื่อแก้ไขปัญหาการ

ขาดแคลนทุนของชาวนา ซึ่งในระยะเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติขึ้นตามคำแนะนำของท่านในปี พ.ศ. ๒๔๘๕

เป็นองคมนตรีและรัฐมนตรีที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๙^๑ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองคมนตรี และเมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนาขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ. ๒๔๗๖ “พระยาสุริยานุวัตร” ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีทำหน้าที่ **ที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล** ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ได้ทำบันทึกนโยบายหลายอย่างเสนอรัฐบาล เช่น นโยบายเศรษฐกิจซึ่งเน้นหนักทางการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ และนโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือชาวนาโดยให้รัฐบาลรับเป็นภาระซื้อข้าวจากชาวนาเอง เป็นต้น ซึ่งความเห็นของท่านได้นำมาปฏิบัติในระยะต่อมา นอกจากนี้ยังได้รับมอบหมายเป็นตัวแทนของรัฐบาลไปเจรจากับเจ้านายฝ่ายเหนือเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

คำสดุดี

พระยาสุริยานุวัตร ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ ในรัชกาลที่ ๘ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี รวมอายุ ๗๔ ปี และมีพิธีพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๙ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส ซึ่งอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ๔ ท่าน คือ พ.อ. พิบูลสงคราม พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงประดิษฐมนูธรรม และนาวาตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. รวมทั้ง ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้กล่าวสดุดีถึงความรู้ความสามารถ ความซื่อสัตย์ และการทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ดังนี้

ข้าราชการตัวอย่าง

ท่านเป็นผู้มีความคิดเห็นดีเสมอ ได้ช่วยราชการบ้านเมืองมาช้านาน ได้ทำคุณประโยชน์ให้ไว้เป็นอันมาก ท่านมีพริบตาเดียว รักชาติยิ่งชีพ ไม่นึกถึงความสุขส่วนตัว... ไม่ว่า

ใครเมื่อกระทำการใดๆ ถ้าเพื่อความเจริญวัฒนาถาวรของชาติไทยแล้ว ท่านเต็มใจร่วมด้วยเสมอ การส่วนตัวไม่พินิจถึง จึงนับว่าท่านเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ชั้นตัวอย่างซึ่งดีที่สุดผู้หนึ่ง

พ.อ. พิบูลสงคราม

นักประชาธิปไตย

“...ท่านเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์มั่นคงจริงทุกประการ ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นทุกอย่าง เมื่อมีความเห็นอย่างใดแล้ว กล่าวแสดงออกโดยไม่หวาดเกรงอย่างใด และข้อสำคัญที่สุด ก็คือ เจ้าคุณสุริยานุวัตรเป็นผู้ที่เคารพและนิยมระบอบการปกครองประชาธิปไตยโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นอย่างยิ่งผู้หนึ่ง...”

พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา

ผู้มีคุณูปการต่อประเทศชาติ

“...ผลแห่งการที่ท่านได้ปฏิบัติในระหว่างเป็นอัครราชทูตมีมากมายหลายอย่าง และมีสิ่งสำคัญอันหนึ่งซึ่งควรจะกล่าวไว้คือท่านได้เป็นผู้เจรจาสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ฉบับ ค.ศ. ๑๙๐๔ สำเร็จ ตามสัญญาฉบับนี้ ฝรั่งเศสยอมถอนกองทหารซึ่งยึดจันทบุรีไว้...

...ในระหว่างที่ท่านเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ท่านได้กระทำการซึ่งแทบกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิวัติคือในเรื่องที่รัฐบาลจัดการฝิ่น “พระยาสุริยานุวัตร” เห็นว่าการที่ให้นายอากรฝิ่นผูกขาดไปจัดหานั้นเป็นการมิชอบ...

...ท่านจึงได้เปลี่ยนวิธีจำหน่ายฝิ่นเสียใหม่ คือ รัฐบาลจัดทำเสียเอง เหตุนี้ “พระยาสุริยานุวัตร” จึงจำต้องต่อสู้อุปสรรคหลายประการ อุปสรรคทั้งทางตรงทางอ้อมอันเนื่องแต่ที่นายอากรต้องถูกตัดผลประโยชน์แล้วย่อมกระทบกระเทือนเลยไปถึงผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับนายอากรด้วยเป็นธรรมดา..”

“.. พระยาสุริยานุวัตร” ยังได้ดำริที่จะปฏิวัติในทางการคลังต่อไป โดยเปลี่ยนมาตรฐานเงินตรามาเป็นมาตราทองคำ และใช้ศตางค์แทนอัฐ แต่การนี้ยังมิได้ทันตราลงพระราชบัญญัติ ท่านก็ได้ลาออกจากราชการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์

^๑ในสมัยนั้นนับวันปีใหม่ตรงกับวันที่ ๑ เมษายน ฉะนั้นเดือนกุมภาพันธ์ จึงยังคงอยู่ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙

ร.ศ. ๑๒๖ และใน ร.ศ. ๑๒๗ พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติเงินตรา เปลี่ยนมาตรฐานการเงิน กับใช้สแตงค์แทนอัฐ...

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)

รัฐบุรุษผู้เฒ่า

“...ท่านคงดำเนินการส่งเสริมชักจูง ตลอดจนการให้เคหะสถานของท่านเป็นที่พบบปะและเป็นที่พักพิงปรึกษาหารือของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในอันที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อให้ได้เป็นไปโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง...

...อันความซื่อสัตย์ก่อปรด้วยความพยายามและเจตนาดีต่อชาติบ้านเมืองอย่างแรงกล้า โดยมีได้คำนึงถึงวัยอันชราของท่านเช่นนั้น ได้รับความยกย่องและนับถือในคณะรัฐมนตรีทุกชุดมา จนได้รับฉายาว่า “รัฐบุรุษผู้เฒ่า” บ้าง “เล่าย่องดง” บ้าง ซึ่งเป็นฉายาที่รู้จักกัน มิใช่จะเพาะแต่ในคณะรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ตลอดถึงประชาชนบางเหล่าด้วย...”

นายนาหวาตรี หลวงธำรงนาหวาสวัสดิ์. ร.น.

ผู้เห็นแก่ประเทศชาติมากกว่าตัวเอง

“...ข้าพเจ้ารู้สึกเคารพบูชาพระยาสุรียานุวัตร ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ท่านเป็นผู้เห็นแก่ประเทศชาติมากกว่าตัวเอง และเป็นผู้มีความซื่อตรง ปฏิบัติตัวตามหลักการเพื่อสังคมแม้จะเป็นอันตรายต่อตัวเอง ท่านกล้าโอนกิจการผูกขาดฝิ่นเป็นของ

รัฐโดยไม่กลัวอิทธิพลของพวกเจ้าภาษี ท่านกล้าเขียนทรัพย์สินศาสตร์ตามหลักวิชาการ แม้โดยส่วนตัวแล้วท่านจงรักภักดีกตัญญูต่อองค์พระมหากษัตริย์ ท่านก็สามารถแยกได้ระหว่างองค์บุคคลกับระบบ เมื่อท่านไม่เห็นด้วยกับระบบท่านก็กล้าแสดงออกโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว ”

ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

ประดับไว้ในโลกา

ตลอดชีวิตการทำงานของพระยาสุรียานุวัตร ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องนับถือเป็น “รัฐบุรุษผู้เฒ่า” ท่านนี้ว่า มีความซื่อสัตย์ก่อปรกับเจตนาดีที่มีต่อบ้านเมืองอย่างแรงกล้า เป็นคนตรงและเฉียบขาดอย่างมีอาหาผู้ใดเสมอเหมือนแม้จะเข้าสู่วัยชรา รัฐบาล ข้าราชการ นักการเมือง ตลอดจนประชาชนทั่วไป ต่างก็ได้รับรู้ถึงกิตติศัพท์ และความสามารถของท่านเป็นอย่างดี แม้ท่านจะถึงแก่อนิจกรรมไปนานกว่า ๘ ทศวรรษแล้ว แต่ผลงานและคุณความดีที่ท่านสร้างให้แก่ประเทศชาตินานัปการยังคงปรากฏเด่นอยู่จนทุกวันนี้ เหมือนดังพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ทรงกล่าวว่า

พฤษภาคสาร	อิกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรี
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา

(จาก หนังสือกฤษณาสนน้องคำฉันท์)

เอกสารอ้างอิง

พระยาสุรียานุวัตร ทรัพย์สินศาสตร์ สำนักพิมพ์พิณณศ กรุงเทพมหานคร ๒๕๑๔

www.bunnag.in.th ชมรมสายสกุลขุนนา

คณะทำงานปรับปรุงอาคารสุรียานุวัตร, เอกสารข้อมูลการสดงนิทรรศการสุรียานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ (เอกสารโรเนียว), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพฯ.๒๕๕๐

<http://www.homedd.com>

วารสารเศรษฐกิจและสังคม, ๔๒ ปี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕